U. Calam...

Jo. B. Morgagni

—

Epistulae duae

37598/B

37598/B

9002

JO. BAPTISTÆ MORGAGNI

In Patavino Gymnaſio Primarii Anatomes Profeſſoris

EPISTOLÆ DUÆ
ALTERA IN
AUR. CORN. CELSUM,
ALTERA IN
Q. SER. SAMONICUM.

PATAVII. CIↃIↃCCXXI.
Excudebat JOSEPHUS COMINUS
SUPERIORUM PERMISSU.

64

304634

WELLCOME LIBRARY INSTITUTE

WELLCOME HISTORICAL MEDICAL LIBRARY

Doctiſſimo, atque Ornatiſſimo Viro

D. LAURENTIO HEISTERO

ANATOMICO NOBILISSIMO,

Antea in Altorſina, nunc vero in Regia atque Ducali Julia Helmſtadienſi Academia

PROFESSORI CELEBERRIMO

JOANNES BAPTISTA MORGAGNUS S. P. D.

VIDE, amor quid poſſit, PRAESTANTISSIME LAURENTI. Cum Jo. Baptiſta Vulpius duos, inter Latinos, vetuſtiſſimos, atque eruditiſſimos Medicinæ Scriptores, Aur. Cornelium Celſum, & Q. Serenum Samonicum quam emendatiſſime, ornatiſſimeque edere ſtatuiſſet;

in animum induxit, ut in ea quoque re meis conſiliis, & monitis uteretur; quaſi vero quantum in Medicina, atque Anatome, in quibus fateor mediocriter me eſse verſatum, tantum pariter in Philologia, cujus excolendæ ne tempus quidem unquam habui, ſtudii, atque operæ poſuiſsem. Ego vero qui illum propter ſuaviſſimos mores, ſummam adverſus me pietatem, & eximios quos in Re Anatomica, & quæ ab hac, magna ex parte, pendent, Chirurgica, ac Medica habet progreſsus, quantum ipſe me amat, tantum redamo, ubi video, conceptam de me opinionem ex ejus animo evelli non poſse, morem denique me geſturum, & quidquid per anguſtias temporis, cæteraſque occupationes meas poſſim, in duas Epiſtolas, ſingulas in Auctores illos ſingulos ſcriptas, & ad ipſum datas, conjecturum eſse, polliceor. Quas poſtquam ipſe perlegit, ecce tibi altera amantiſſima illa quidem, ſed gravis tamen, atque inexpectata efflagitatio. Quæ enim ita ad illum ſcripſeram, ut ſiquid forte minus inutile judicaret, hoc uteretur, reliqua premeret; ille contra, omnia non dubitavit

tan-

tanquam egregia (ſic enim pro ſuo in me ſtudio loqui ſolet) ac luce digniſſima prædicare; edi ut permitterem, inſtare; ſimul Jo. Antonium Fratrem ſuum Virum Cl. & ejuſmodi quidem rerum æſtimatorem elegantiſſimum, ſed tamen eodem erga me amore tranſverſum actum, adhibere. Quid verbis opus eſt? in eum denique locum adductus ſum, ut vel utrumque minus amare, hunc etiam non tanti facere, quanti merito ejus magno facio, viderer, vel ut manus ipſis dare, & quod flagitabant, promittere cogerer. Vix id promiſeram, cum Tuorum erga me Meritorum, Vir Celeberrime, venit in mentem, quæ tanta nimirum, atque ita omnibus nota ſunt, ut ſiquid hoc tempore in manus hominum emitterem, quod in Tuo Nomine non appareret, ingratiſſimus omnium non injuria exiſtimarer. Itaque conſtitui, ut quando a Vulpio meas edi Epiſtolas illis cum Scriptoribus neceſse eſset; eæ ante a me, ſeorſum ederentur, Tuoque Inclyto Nomini inſcriberentur. Equidem ſcio, quantum, & quid a Te acceperim; quantulum autem, & quid Tibi referam, video.

deo. Verum cum ſubit, Te in primis ex iis eſse qui mihi tantum tribuerint, quantum ipſe nunquam agnoſcam; facile in eam ſpem venio, ut quoniam me; quæ Tua Humanitas eſt; non minore, quam Vulpii Fratres, amore proſequeris, non minus amanter de his Epiſtolis; quales eæ cunque ſunt; judices, quam ipſi judicaverint. Vale, VIR DOCTISSIME, & veteris illius quem ne nominare quidem volo, Obtrectatoris ſecurus, Nobiliſſimam iſtam Academiam, atque adeo omnes omnium Medicorum, Chirurgorum, Anatomicorum Scholas Egregiis, quod facis, Voluminibus ornare perge.

D. Patavio X. Kal. Quinctiles.

MDCCXXI.

IN

IN

AUR. CORNELIUM
C E L S U M

E P I S T O L A.

JO. BAPTISTÆ MORGAGNI

In Patav. Gymnaſio Primarii Anat. Profeſſor.

IN

AUR. CORN. CELSUM

EPISTOLA AD

JO. BAPTISTAM VULPIUM

In ejuſd. Gymnaſii Anatomico Theatro Publicum Inciſorem.

Jo. Bapt. Morgagnus Jo. Bapt. Vulpio S. P. D.

QUanquam te deficere nihil, puto ad Aur. Corn. Celſum, & Q. Serenum Samonicum pari induſtriæ, & diligentiæ laude edendos atque a V. Cl. Fratre tuo Corn. Nepos, & C. Valerius Flaccus non ita pridem editi ſunt; tamen quando meam quoque ſententiam, & monita aſſidue poſtulas, atque adeo flagitas, non committam, mi Vulpi, ut tanto iſti deſiderio tuo ipſe videar defuiſſe. Et primum quod ad Celſum attinet (nam de Sereno alias ſcribam) illud recte ſtatuiſti, ut eam præ cæteris editionem ſequaris

quam Vir, dum viveret, Eruditiſſimus procuravit Th. J. Almeloveenius. Cujus mei hac de re judicii rationem afferam, ſi prius de iis quæ in illa editione propoſita ſunt, tum Vita, tum Elogiis Celſi pauca admonuero. Cum Joannes Rhodius, a quo Vita illa ſcripta eſt, ignorare non deberet, Epiſtolas duas, alteram ad J. Calliſtum, alteram ad P. Natalem immerito in Marcelli volumine, Corn. Celſi præferre nomen propterea quia prior certe Scribonii eſt, quod luculenter ab eodem ipſo Rhodio in alio [a] eſt libro demonſtratum; utraque autem vel ipſo (ut nunc cætera omittamus) dictionis genere ita a ſcriptis Celſi diſcrepat, ut id qui non videat, nihil ille prorſus videat; cum hæc, inquam, ita eſſent; non intelligere me, fateor, qua tandem ratione ſibi licere crediderit Rhodius, Vir alioqui pereruditus, illarum Epiſtolarum, perinde ac ſi Celſi eſſent, teſtimonio paſſim uti ad ea quæ de hujus vita proponit, comprobanda. Qua de Rhodii inconſtantia, atque adeo prolapſione tantum abeſt ut Almeloveenius Lectores monuerit; ne Amanuenſium quidem Rhodii, aut Typographorum Hafnienſium in illo Opuſculo deſcribendo gravia quædam ac manifeſta correxit errata, ut ubi Largii Deſignatiani (ejus videlicet cujus Epiſtolam Marcellus exhibet) nomen in Largii deſignationi non ſine totius ſententiæ incredibili depravatione mutavere, vel ubi Celſum Roma oriundum aperte monſtrare, ſcribunt ipſius lib. 5. cap. 21; in lib. autem 7. cap. 26. ipſum prodere, pharmacorum (eorum, inquam, pharmacorum quæ præbuiſſe dicitur) artificioſam miſtionem ſe accurate intellexiſſe: quæ nempe capita licet ita diligenter perlegas, ut ne littera quidem una te fugiat; quod tamen ad propoſitum faciat, reperies nihil. Hos autem locos, & præſertim poſtre-

[a] Not. in Scribon. pag. 11.

ſtrenum eo magis emendare oportebat, quod nullum præterea aliud verum ac luculentum Celſi ipſius teſtimonium protulit Rhodius, quo illud ſaltem: ipſum non legendo tantum (quod plures putarunt) atque exſcribendo, ſed obſervando etiam, ſuumque judicium interponendo in re medica verſatum eſſe, probaret: mirum ſane in eo qui tot annos in relegendo Celſo conſumpſerit, cum Iſ. Caſaubonus tres ejuſmodi locos in Scholiis annotaverit ſuis, quæ Scholia edidit [b] *Almeloveenius, alioſque ipſe animadverterim, de quibus totidem, exempli cauſa proponere ſatis eſt:* [c] Ego ſic reſtitutum eſſe neminem memini: *&* [d] Neque audiendi ſunt, qui oſſe nudato, diem tertium expectant, ut tunc excidant. ante inflammationem enim tutius omnia tractantur: *&* [e] In omni fiſſo fractove oſſe, protinus antiquiores medici ad ferramenta veniebant, quibus id exciderent. Sed multo melius eſt ante emplaſtra experiri.

Elogia autem, & Teſtimonia de Celſo nulla potius afferri oportuit, quam aut ita concepta, aut ita pauca, ut in iſta editione allata ſunt, tanquam illud quod Egnatio [f] *excidit, certiſſimum eſſet:* Cornelii Celſi Fabius, quod ſciam, ex veteribus tantum meminit. *Quid enim? An non Columellæ proferri plures poterant loci, unde intelligeretur, & quam late fuſa rerum ſcientia, & qua elegantia, & qua auctoritate, & qua fama, & quibus temporibus, & quot etiam, ex parte, volumina Celſus ſcripſiſſet? velut ubi* [g] Cornelium Celſum vocat non ſolum agricolationis, ſed univerſæ naturæ prudentem virum, *aut ubi* [h] *de Apibus negat* quicquam præ-

b ad pag. 118. lin. 22. *c* lib. 7. cap. 7. p. 426. l. 16. *d* lib. 8. c. 2. p. 509. l. 24. *e* Ib. c. 4. p. 517. l. 6. *f* in Epiſt. Dedic. Celſi. *g* de Re Ruſt. lib. 2. c. 2. *h* l. 9. c. 2.

cipi poſſe elegantius quam a Celſo jam dictum ſit, *aut ubi* i *his verbis utitur:* quamvis doctiſſimi Viri (*Celſi*) auctoritatem reverebar, tamen ambitione ſubmota, quid ipſe cenſerem, non omiſi: *aut his* k: Julius Atticus, & Cornelius Celſus ætatis noſtræ celeberrimi auctores: *itemque* l: Celſus, & Atticus, quos in re ruſtica maxime noſtra ætas probavit: *denique* m: ut Carthaginienſem Magonem ruſticationis parentem maxime veneremur; nam hujus octo & viginti memorabilia illa volumina ex ſenatuſconſulto in latinum ſermonem converſa ſunt; non minorem tamen laudem meruerunt noſtrorum temporum viri Cornelius Celſus, & Julius Atticus. Quippe Cornelius totum corpus diſciplinæ quinque libri*as* complexus eſt. *Quos quidem libros quinque d rei tantum ruſticæ diſciplinam pertinuiſſe, tum ea oſtendunt quæ antecedunt, ac ſubſequuntur, tum id confirmat quod in Vita Celſi tradidit Rhodius, videlicet antiquorum quæ calamo ſcripta ſunt, ejus de re medica exemplarium hanc communem eſſe inſcriptionem:* A. Cornelii Celſi Artium Liber VI. *quam quidem & in Gudiano obſervavit Vir Cl. Jo. Alb. Fabricius* n, *& Manutii ſuis in editionibus fideliter repræſentarunt, quos nimirum ſecutus eſt H. Stephanus, ſed his verbis:* Operis ab eo ſcripti de artibus pars ſexta. *Et quintam quidem fuiſſe eos libros de re ruſtica, ex primis ipſis ſextæ verſibus ſatis intelligi, recte ab eruditis hominibus eſt adnotatum. Quo autem ordine eſſent partes reliquæ locatæ, & quot in libros diſtributæ, & num ſexta ultima eſſet, de his nihil videor legiſſe quod pro certo habere poſſimus. Conjectura enim eſſet, neque illa ſatis firma,*

i Ib.c.6. *k* l.3.c.17. *l* l.4.c.8. *m* l.1.c.1.
n Suppl. Biblioth. Lat. lib.2. c.4. & Bibl. Ibid.

ſirma , ſi quis id jungens quod modo dictum eſt , cum ordine in pervulgato eo o *Fabii loco obſervato :* *Corn. Celſus* rei militaris , & ruſticæ etiam , & medicinæ præcepta reliquit , *colligeret , quartam Operis partem fuiſſe de re militari . Conjectura quoque eſt docta hæc quidem , & quam cum altero* p *Fabii loco , de iis quæ Celſus ad* Scepticorum *exemplum* non parum multa *ſcripſit de Philoſophia , valde conſentire , animadverto ; ſed tamen conjectura eſt , quam laudatus Fabricius propoſuit , cum* q de hoc noſtro *Celſo* videtur , *inquit* , accipiendum quod S. Auguſtinus præf. libri de hæreſibus ait , opiniones omnium Philoſophorum qui varias ſectas condiderunt uſque ad tempora ſua ſex non parvis voluminibus Celſum quendam abſolviſſe . *Ad quatuor autem quas nominavimus , partes de re ruſtica , medica , militari , & philoſophica , ut ſine dubitatione aliæ duæ doctis ab hominibus adduntur , de arte videlicet rhetorica , & de jure civili ; ita ſuſpicari aliquos poſſe , video , an non aliæ inſuper adjici debeant . Neque hoc tamen dico ob librum de herbis jure ac merito longe alii Scriptori attributum , aut quod Celſum peculiares libros ſcripſiſſe cenſeam de arte veterinaria , quanquam Rhodius in ejus Vita poſtquam libros cæteros memoravit , hæc habeat :* Veterinariam quoque conſcripſiſſe autor eſt Mercurialis lib. 4. cap. 2. *Moveret quidem me mei eruditiſſimi Civis auctoritas ; ſi locum quem ad iſtum modum indicavit Rhodius , alium eſſe putarem ac illum qui in Prælectionibus Patavinis , lib.* 4. *cap.* 2. *ſic legitur :* Scripſerat enim Celſus de medicina brutorum . *Nam hoc negare poteſt nemo qui modo Celſi verba legerit* r : amurca ad tertiam partem decocta ,

o Inſtit. Orat. l. 12. c. 11. *p* Ibid. l. 10. c. 1.
q loc. cit. *r* l. 5. c. 28. p. 338. l. 31.

vel ſulphur pici liquidæ miſtum, ſicut de pecoribus propoſui, hominibus quoque ſcabie laborantibus opitulantur. *Quinetiam Columellam pluribus in locis* ſ *ad varios boum, oviumque morbos propoſita a* Celſo *remedia laudantem invenio. Veruntamen ut Robertus Conſtantinus* t, *atque adeo noſter Almeloveenius* u *eo Celſi loco nihil aliud ſignificari, docuerunt, niſi quod tradiderat in libris de re ruſtica; ita ex his etiam Columellæ non video quì confici poſſit, peculiares alios de medicina veterinaria libros a Celſo fuiſſe conſcriptos, cum ea omnia inter rei ruſticæ præcepta (quod & ipſe Columella, & Cato fecerunt) opportune tradi potuerint, neque aliter accipere neceſſe ſit verba Mercurialis. Non veterinariam igitur peculiaribus libris complexum eſſe Celſum, ſuſpicor, ſed alias ex iis artibus quas indicat Quintilianus* x. Marcus, *inquit*, Cenſorius Cato idem orator, idem hiſtoriæ conditor, idem juris, idem rerum ruſticarum peritiſſimus. -- Quam multa, imo pene omnia tradidit Varro? Quod inſtrumentum dicendi M. Tullio defuit? Quid plura? cum etiam Cornelius Celſus mediocri vir ingenio, non ſolum de his omnibus conſcripſerit artibus, ſed amplius rei militaris, & ruſticæ etiam, & medicinæ præcepta reliquerit. *Noſti quot, & quam varia argumenta tractata ſint a Varrone; nam etſi libri ejus plerique perierunt; inſcriptiones tamen ſunt nobis ab antiquis Scriptoribus conſervatæ, quas tanquam in tabella Cl. Fabricius* y *exhibuit: in primis, ut totius erat antiquitatis peritiſſimus, rem hiſtoricam eſſe Varronem perſecutum, nemo ignorat: quod Cato-*

nem

ſ l. 6. c. 5. 12. 14. & l. 7. c. 5. *t* in Adnotat. ad Celſ. *u* in Scholiis in Celſ. *x* Inſtit. Orat. lib. 12. c. 11. *y* Biblioth. Lat. l. 1. cap. 7.

nem quoque illum Cenſorium feciſſe, conſtat, & Quintilianus iſto in loco diſerte confirmat. Num ergo Celſum, etſi nihil præterea aliud ſcripſiſſet, Hiſtoriam ſaltem attigiſſe, non ſuſpicabimur?

Sed ne diutius in his quæ minus ſunt certa, hæreamus; ad ea quæ certiſſima ſunt, reliqua de Celſo Columellæ Teſtimonia, atque Elogia redeo: quæ inter, eo magis quæ protinus afferam, omiſſa adhuc (quod ſciam) fuiſſe miror, quod deperditorum ejus de re ruſtica librorum Fragmenta quædam in nonnullis præſertim eorum videntur eſſe ſervata. Nam lib. 1. *cap.* 8. Ejuſmodi, inquit, villicum (*illiteratum, ſed tenaciſſimæ memoriæ*) Cornelius Celſus ait, ſæpius numos domino, quam librum afferre, quia neſcius literarum vel ipſe minus poſſit rationes confingere, vel per alium propter conſcientiam fraudis timere. *Lib.* 2. *cap.* 9. Nam, quod ait Celſus, ubi mediocris eſt fructus, optimam quanque ſpicam legere oportet, ſeparatimque ex ea ſemen reponere. *Lib.* 3. *cap.* 2. Albuelis (*vitis*) utilior, ut ait Celſus, in colle, quam in campo: in arbore, quam in jugo: in ſumma arbore, quam in ima, ferax & materiæ frequentis, & uvæ. *atque iterum:* Prudentis magiſtri eſt -- illud in totum præcipere, quod & Celſus ait --: Nullum genus vitium conſerendum eſſe, niſi fama; nullum diutius conſervandum, niſi experimento probatum. *Lib.* 7. *cap.* 2. Igitur id pecus (*ovillum*) quamvis molliſſimum ſit, ut ait prudentiſſime Celſus, valetudinis tutiſſimæ eſt, minimeque peſtilentia laborat. *Capite autem* 3. *ejuſdem libri:* Nam melior eſt (*agnus*) autumnalis verno, ſicut ait veriſſime Celſus. *Lib.* 8. *cap.* 13. *Anſer* autem non ubique haberi poteſt, ut exiſtimat veriſſi-

me Celſus, qui ſic ait: Anſer neque ſine aqua, nec ſine multa herba facile ſuſtinetur, neque utilis eſt locis conſitis, quia quicquid tenerum contingere poteſt, carpit. Sicubi vero flumen, aut lacus eſt, herbæque copia, nec minus juxta ſatæ fruges, id quoque genus nutriendum eſt: quod etiam nos facere cenſemus, non quia magni ſit fructus, ſed quia minimi oneris. *Lib.* 9. *cap.* 14. Quam rationem (*reparandi apes ex juvenco perempto*) diligentius proſequi ſupervacuum puto, conſentiens Celſo, qui prudentiſſime ait, non tanto interitu pecus iſtud admitti (*an* amitti?) ut ſic requirendum ſit. *Sed cum ex aliis præterea Columellæ locis, ac præſertim ex fine memorati noviſſime capitis & ſententias Celſi, & quid de his Columella cenſuerit, cognoſcere poſſimus; tamen eos quos protuli, dignos præter cæteros judicavi qui minime in Almeloveenii editione omitterentur.*

Porro neque Plinius ſilentio erat prætereundus, qui toties Celſum inter Auctores (& quidem non Externos) quos ſecutus eſt, retulit in primo Naturalis Hiſtoriæ libro, atque alibi etiam, ut libro 10. *cap.* 53. *& (quod Almeloveenius non ignoravit) in calce capitis quarti, libri* 20. *ubi ex Celſo diſerte nominato remedium adverſus podagram attulit, quod in libro hujus habemus quarto, cap.* 24. *Nam alium quendam Plinii locum ex lib.* 14. *c.* 2. Græcinus, qui alioqui Cornelium Celſum tranſcripſit: *non contemno quidem; ſed tamen non tanti, quanti facere Eruditi nonnulli Homines videntur, facio. Etſi enim Julium hunc Græcinum (hunc, inquam, ipſum Juſti etiam Lipſii* z, *atque Henrici Savillii* a *judicio) &*

pag. 238. lin. 27.

ab

z & *a* in Agricol. Taciti.

ab Seneca b *haud ſemel laudatum*, *& a Corn. Tacito* c *inſigni illo elogio ornatum invenio:* pater Julii (*Agricolæ*) Julius Græcinus ſenatorii ordinis, ſtudio eloquentiæ, ſapientiæque notus, iiſque virtutibus iram Caii Cæſaris meritus. namque Marcum Sillanum accuſare juſſus, & quia abnuerat, interfectus eſt; *ut ad Celſi laudem non mediocriter pertineat quod ab ejuſmodi Viro credatur eſſe tranſcriptus; haud facile tamen cenſuerim, aliud voluiſſe Plinium ſignificare, niſi quod ſuper helvenaca, de qua ibi loquitur, vite Celſi ille judicium deſcripſerit. Neque enim, aliter ſi eſſet, aut Plinius ipſe* d *inter eos Scriptores quorum auctoritatem in libris* 14. 15. 17. 18. *ſecutus eſt, præter Celſum, Græcinum quoque nominaſſet, atque adeo in libri* 16. *Indice hunc, Celſo omiſſo, memoraſſet, aut Columella* e *ſæpe adeo ſententiam Julii Græcini nominatim laudaſſet, atque ipſa, ut videtur, verba, quæ pro Græcini Fragmentis haberi fortaſſe poſſunt, plerunque retuliſſet; imo ipſum, non Julii Attici, quod facit*, f *ſed Cornelii Celſi* velut diſcipulum *ſcripſiſſet* duo volumina ſimilium præceptorum de vineis *edidiſſe. Utcunque id eſt; hæc veterum Auctorum teſtimonia antiquam Celſi famam, atque etiam (quod vel ex iis intelligi poteſt quæ de Græcino modo attigimus) ætatem ipſam indicantia, iſtic omnia prætermittuntur.*

Unus Quintiliani locus, cum proponi plures poſſent, & in his aut ubi g *Celſum de eloquentiæ præceptis* accurate *ſcripſiſſe, judicat; aut ubi* h *eundem* eruditum *appellat* virum; *aut ubi* i *in-*

ter

b De Benef. l. 2. 21. & Epiſt. 29. *c* in Jul. Agricolæ Vita. *d* Nat. Hiſt. l. 1. *e* de Re Ruſt. Vid. l. 3. c. 2. 3. 12. & l. 4. c. 3. 28. *f* Ib. l. 1. c. 1. g Inſtit. Orat. l. 3. c. 1. *h* l. 9. c. 1. *i* l. 10. c. 1.

ter pauciſſimos eloquentes, *quos in philoſophia* literæ Romanæ tulerunt, *ipſum dilaudans*, ſcripſiſſe, *ait*, non parum multa, ſcepticos ſecutum, non ſine cultu, & nitore; *unus, inquam, profertur Quintiliani locus, iſque Celſo cum haud multum æquus, tum qui etiam quam revera ſit, multo paſſim iniquior videatur non attendentibus videlicet*, mediocri virum ingenio *ibi* [k] *Celſum dici, ubi contentione quaſi quadam facta, Scriptores omnium longe ingenioſiſſimi, & in his Homerus, Plato, Ariſtoteles, M. Tullius, collaudantur.*

Quid vero de iis dicemus quæ multa ex Verderio ſine ulla animadverſione proponuntur? In aliquo Celſus Hippocratis verbo latine reddendo aliquid interdum humani paſſus ſit; num propterea continuo pronunciandum erat, Hippocratem, & Græca pene omnia parum feliciter vertiſſe? *An non erat potius animadvertendum, quanto ille, quam nos, Hippocratis ætati propior fuit, tanto fidelioribus atque integrioribus Hippocratis exemplaribus uſum eſſe; ut niſi quid aliud omnino obſtet, non ex noſtris exemplaribus Celſi verſionem reprehendere, ſed ex Celſi verſione noſtra emendare exemplaria iis præſertim in locis deceat qui aliter in aliis antiquis codicibus ſcripti ſunt: quod me quidem, cum Hippocratem publice interpretarer, aliquando, & fortaſſe haud incommode, facientem annis ſuperioribus audiviſti. Sed* denique apud Celſum, *inquit*, obſervationes quædam ſunt ludicræ. *Quæ tandem?* Si nimirum ægrotus ſummis digitis extrema parietum evellat, hoc eſt lapillos ex muro exradicet (*Celſus* [l] *ita habet:* ſi qua minuta eminent, carpat) ſignum mortis eſſe; *quaſi vero iſtiuſmodi obſervationem aut Celſus de Hippocrate* *, *de illo, inquam, Hippocrate,*

quem

k l.12.c.11. *l* l.2. c.6.p.55.9. * Præn.n.4.

quem felicius (ſi Diis placet) vertiſſe oportebat, non accepiſſet; aut qua ratione, cauſaque vera eſſe poſſit, explicare Medici prorſus neſcirent. Sed jam ad ipſos Celſi libros veniamus.

Hos cum ego libros ante multos annos ruri diligenter perlegerem, exemplari uſus parvulo ex iis Lugdunenſibus quorum uno ipſum quoque Joſephum Scaligerum uſum eſſe, ex Lindenio cognoſces; memini me ducentos minimum locos ex iis quos corruptos eſſe, intelligebam, conjectura (neque enim aut ulli, calamo; aut alii, formis deſcripti, quos conferrem, ibi erant libri) conjectura, inquam, ductum emendare, vel ut verius dicam, quo emendari modo poſſent, inter legendum divinare voluiſſe. Quas divinationes cum poſtea aliquando cum excuſis libris conferrem, non ante ſenſi, me actum egiſſe, quam libellum a Lindenio procuratum in manus ſumerem. Hic enim Vir diligentiſſimus, & magnis ad Celſum reſtituendum ſubſidiis inſtructiſſimus quæ ego ſuſpicione attigeram, ea prope omnia ex veterum librorum auctoritate, & Virorum Summorum conjecturis ſelectiſſimis repoſuerat. Quorſum hæc? inquies. Nempe ut intelligas, me Almeloveenii, qui Lindenium fere ſecutus eſt, editionem probantem, non temere, ſed facto periculo, atque inſtituta cum aliorum libris comparatione judicare. Et vero ut certis in locis, quorum aliquot in hac Epiſtola indicabo, minime de ea Lindenii editione Thomæ Bartholini [m] judicium improbem; in pleriſque tamen eorum qui a me ſunt diligenter perpenſi, non video eſſe cur verear ne non ſit cæteris anteferenda. Huc adde quæ Almeloveenii ſedulitas, ac ſolertia adjunxit, & in his quæ ad locos vel incertæ ſcripturæ commonſtrandos, vel obſcuros illuſtrandos, vel memorabiles indicandos, compro-

ban-

m Diſſert. IV. de libris legend.

bandoſve in calce tum ſingularum pagellarum, tum libri univerſi adſcripſit. Quibus omnibus in rebus etſi hominis exercitatiſſimi eruditionem, diligentiam, egregiamque de ſtudioſis lectoribus bene merendi voluntatem jure laudo, atque commendo; noli tamen credere, ſic illum, meo quidem judicio, peregiſſe omnia, nihil ut reliquerit induſtriæ tuæ. Imo ſic habeas, velim: prope innumera adhuc ſupereſſe quæ adjici poſſint, hujuſque rei conjecturam facias ex iis quæ has mihi litteras alia inter ſtudia, atque occupationes ſcribenti in memoriam videris eſſe redacta.

Nam ut a poſtremis incipientes, ad priora demum revertamur; hæc memorabilia, ac digna ſunt certe quæ extenſo quaſi digito Lectoribus oſtendantur: jam tum Celſum lib. 3. cap. 19. primum fortaſſe ex omnibus quos nunc de re medica habemus, Scriptoribus (quæ enim huc Rubeus n *profert ex* Hippocrate, *ne aliter accipienda ſint, vereor) primum, inquam, nutrientium, ut vocant, Clyſterum uſum, & opportunitatem litteris manda-*
158, 1. *viſſe;* Ultimum, *inquit*, auxilium eſt, in alvum ptiſanæ vel alicæ cremorem ex inferioribus partibus indere, ſiquidem id quoque vires tuetur: *Jam tum lib. 6. cap. 7. in* gravis au-
376, 2. ditus *curatione monuiſſe*, aurem ipſam conſiderare oportere, *ſi forte appareat* ſordium coitus: *haſque, ante, ubi opus ſit, emollitas, auriculari* ſpecillo eximendas eſſe: *Jam tum; id-*
377, 7. *que paulo infra; ſcripſiſſe:* purgare aurem oportere, & ſpiritum continere, donec inde humor aliquis exſpumet: *Jam tum lib. 7. cap. 26. id in urethræ inciſione præcepiſſe, quod & alibi, velut in jugularium venarum ſectione, aliquando haud inutile eſſe poſſe, animadverto: ſci-*
474, 32. *licet primum cutem* quamplurimum attrahendam,

n Annot. in Celſ.

ſtam, *deinde urethra inciſa, & hærente in ea calculo exempto*, tum cutem remittendam; ſic enim fieri, ut inciſum colem integra pars cutis contegat, & urina naturaliter profluat: *Jam tum eodem in libro, capite autem* 16. *docuiſſe, tum craſſius inteſtinum perforatum* inter- 452, 15.
dum glutinari, *tum* ſi anguſtius vulnus *abdo-* & 27.
minis eſt, quam ut *prolapſa* inteſtina commode refundantur, incidendum eſſe, donec ſatis pateat: *quod quidem monitum meminiſti ut præ cæteris inculcaverit hac ætate nimium lentis, ac meticuloſis Chirurgis Experientiſſimus Vir Abr. Cyprianus* o. *His locos adde quos Redius* p *confirmavit, atque illuſtravit ſive de Serpentum veneno, ſive de Hirundinibus, & chelidonia. Celſus namque in extremo ſexto capite libri ſexti earum quas ibi memorat, Avium* acies, *inquit*,
extrinſecus læſa, interpoſito tempore in anti- 369,
quum ſtatum redit, celerrimeque hirundinis. 23.
Unde etiam locus fabulæ factus eſt, per parentes id herba reſtitui, quod per ſe saneſcit.
Idemque lib. 5. *cap.* 27. Venenum, *inquit*, ſer- 309,
pentis -- non guſtu, ſed in vulnere nocet. -- 22.
Ergo quiſquis exemplum Pſylli ſecutus, id vulnus exuxerit, & ipſe tutus erit, & tutum hominem præſtabit. Illud interea ante debebit attendere, ne quod in gingivis, palatove, aliave parte oris ulcus habeat. *Neque tandem is prætermittendus eſt locus, quo nos uti conſuevimus, ut quid priſci Anatomici inteſtini cæci appellatione ſignificarint, Celſi etiam auctoritate oſtendamus. Nimirum lib.* 4. *cap.* 1. *craſſius, inquit, inteſtinum* a dextra parte incipiens, in 184,
ſiniſteriorem pervium & longum eſt, in dexte- 31.
riorem non eſt; ideoque cæcum nominatur.

Atque

o Epiſt. ad Millington. *p Oſſerv. int. alle Vipere*, & *Eſper. int. a coſe natur.*

Atque hi quidam ſunt ex multis locis quos ut memorabiles indicare poterat Almeloveenius ; nunc duos (haud amplius) ex non paucioribus adſcribam , quos quidem poterat declarare . Nam quod
153, 6. *lib.* 3. *cap.* 18. *ſcriptum eſt :* Confert etiam aliquid ad ſomnum ſilanus juxta cadens ; *quot tandem ex ſtudioſis Adoleſcentibus putas intellecturos quid ſit iſte* ſilanus ; *cum eruditus Vir Jo. Cæſarius* [q] *vocis inſolentia permotus , ſe pro ipſa* ſaliens rivus *repoſiturum fuiſſe , fateatur , niſi in ea verba forte incidiſſet unde incipit Sex. Pomp. Feſti* [r] *liber ſecundum Aldi partitionem duodeviceſimus :* Tullios alii dixere eſſe ſilanos , alii rivos : *quæ & G. Valla viderat , ac Silanum pro rivo expoſuerat . Et Ronſſeus* [ſ] *quidem eadem quæ Cæſarius , habet : idemque ſenſerat , ac tradiderat Pantinus* [t] . *Ego vero cum Feſti verba relego :* Tullios alii dixere eſſe ſilanos , alii rivos , alii vehementes projectiones ſanguinis artuatim (*Joſ. Scaliger , aliique legunt* arcuatim) fluentis , quales ſunt Tiburi in Aniene . Ennius in Ajace . Ajax miſſo ſanguine tepido Tullii efflantes volant ; *ut ſuſpicor , quædam librariorum incuria eſſe omiſſa , aut ſaltem vel depravata , vel in non ſuum locum tranſpoſita ; quid enim illa :* quales ſunt Tiburi in Aniene , *ad ſanguinem ? ita minus miror R. Conſtantinum* [u] *legere , non* Tullios alii dixere eſſe ſilanos ; *ſed* Tubulos alii dixerunt eſſe ſalientes , & ſaliens *in Celſo ſcribendum credere pro* ſilanus . *Porro Joſephus Scaliger in ſuis in Feſtum Caſtigationibus hæc notat :* Silani ; Gloſſario ſilvani . Silvanus , Κρȣνός , *hoc eſt fons aquæ ſaliens : ac pariter in iis Notis quæ ex editione Feſti Romana ,*
[illegible] *Ca-*

q Comment. in Celſ. *r* de Verb. Signific.
ſ Enarration. Celſ. *t* Annotation. in Celſ.
u Adnot. in Celſ.

Caſtigationes Scaligeri conſequuntur, hæc habentur: In antiquo Lexico Latino Græco, *Silvanus* exponitur Κρουνός, & ita fortaſſe legendum tum hic, tum apud Cornelium Celſum: *qua in opinione Jacobum quoque Cujacium* x, *&* *Hieronymum Columnam* y *fuiſſe, non ignoro: & certe in Philoxeni Gloſſis:* Silvanus, *vel* Silbanus, Κρουνός, *ſe etiam legiſſe, oſtendunt Gerardus Joannes Voſſius* z, *& Robertus Keuchenius.* a *Hæc etſi ita ſunt; tamen illa viciſſim haud ſunt ignoranda, non modo hos duos quos noviſſime laudavimus, Viros, & præterea Jo. Jacobum Hofmannum* b *pariter cenſere, in Gloſſis, atque adeo in Feſto legendum eſſe* Silanus, *&* Silanos; *ſed & reapſe Turnebum* c *in Petri Danielis Aureliani latino Onomaſtico perantiquo, in membranis ſcripto, ſic inveniſſe:* Silanus tubus; *ac Lambinum* d *in Vocabulario Latino-græco cujus ipſi Puteanus copiam fecerat:* Silanus, Κρουνός. *Neque Conſtantinus* e *ipſe negat,* Tullios *etiam, &* ſilanos *in Feſto legi; imo hæc ſcriptura in omnibus quæ adhuc viderim, excuſis Feſti exemplaribus habetur. Huc adde ex iis Fabulis* f *quæ ſub C. Julii Hygini nomine circumferuntur:* cum (*fuſcinam*) eduxiſſet, tres Silani ſequuti ſunt, qui ex Amymones nomine Amymonius fons appellatus eſt; *quinetiam ex divina illa Athenienſis Peſtilentiæ deſcriptione Lucretiana* g:

Multa ſiti proſtrata viam per, proque voluta

Cor-

x Obſervation. l. 11. c. 2. *y* in Ennii Frag. ex Ajace. *z* loco infra cit. *a* In Frontinum de Aquæd. ad illa verba: *compluribus ſalientibus aquis inſtruxit urbem.* *b* Lexic. Univerſal. ad vocem *Silani.* *c* Adverſ. l. 28. c. 6. *d* Comment. ad Lucr. l. 6. *e* loc. cit. *f* Fab. 169. *g* De Rer. Nat. l. 6.

Corpora ſilanos ad aquarum ſtrata jacebant
Interclusa anima nimia ab dulcedine aquaï ;

ſic enim poſt Aldum, ut probe noſti, rejecta Marulli emendatione, & Pii ſcriptura, qui ſic amnis, & ſola amneis *pro ſilanos poſuerant ; vetuſtis, emendatiſque libris auctoribus, Viri Doctiſſimi edidere, ex quibus Lambinus* [h], *Gifanius* [i], *Creechius* [k] *hunc etiam ipſum de quo agimus, Celſi locum in eandem ſententiam produxerunt, nec Munckerus* [l] *in allatis Hygini verbis exponendis, aut Voſſius in Etymologico Linguæ Latinæ* [m] *(ubi, ut opere in longo, haud miror quod pro Mythologico Hygini citet P.* Aſtronomicon *) prætermiſit. Neque vero omiſſus eſt ab iis quos ſupra nominavi, Hofmanno* [n], *& Keuchenio* [o], *aut denique a Samuele Pitiſco* [p] ; *quinimo ab his duobus diſerte adſcriptum eſt,* ſilanum *eſſe hic a Celſo poſitum pro* rivulo ſuſurrante decidentium leniter aquarum ; *ut mihi illud Virgilianum* [q] *in memoriam reduxerint :*

-- levi ſomnum ſuadebit inire ſuſurro,

multoque etiam magis illos Poëtarum aliorum locos ad quos Celſus potuit reſpexiſſe, ut hunc Horatii : [r]

Fonteſque lymphis obſtrepunt manantibus
Somnos quod invitet leves ;

illumque inprimis Ovidii [ſ], *qui in Somni ipſius domo, ac penetralibus deſcribendis, nullo modo ſibi eſſe* rivum *prætermittendum exiſtimavit,*

-- per quem cum murmure labens
Invitet ſomnos crepitantibus unda lapillis.

Ve-

h loc. cit. *i* Conlectan. Lucret. *k* Not. ad Lucr. l. 6. *l* Not. ad Hygini Fab. 169. *m* ad vocem *Silanorum*. *n o* loc. cit. *p* Lexic. Antiquit. Roman. ad vocem *Silanus*. *q* Bucolic. Eclog. 1. *r* Epod. 2. *ſ* Metamorph. l. 11.

Verum ante eos omnes a quibus ut nonnulla alia quæ ſupra indicavi, ita hunc Celſi locum in iſtiuſmodi ſententiam productum eſſe, comperi, produxiſſe invenio L. Gr. Gyraldum in eo Dialogiſmo t, *in quo a Barbulejo ſuo ex ſe quæſitum eſſe, propoſuit*, quid ſibi vellet hæc inaudita vox Silanos; *ipſe vero* antiquam vocem eſſe Latinam, & tubos aquarum ſignificare, & fiſtulas, *oſtendit. Cæterum ad hujus vocis antiquitatem comprobandam fuit aliquando cum pertinere fortaſſe, crederem*, Silanorum *cognomen, Romæ in Junia Gente celeberrimum; ſed poſtea vidi, tum Antonium Auguſtinum* u *id ipſum deducere a* Silo, *Sergiorum, & Licinorum cognomine, ſignificante, ut Feſtus* x *eſt auctor, naſum ſurſum verſus repandum, tum noſtræ hujus vocis originem ex arabica* Silan, *quod eſt* fluxus aquæ, *a Thoma Erpenio* y, *quocum faciunt Hofmannus* z, *& Voſſius* a, *derivari. Quæ omnia cum ita ſint, neque aliquis; quod ſciam; in antiquis Celſi codicibus aliud quam* ſilanus, *legiſſe ſe, ſcripſerit, quam quidem vocem in primis, ac præterea in optimis quibuſque editionibus conſtanter video eſſe ſervatam; ut nihil in Celſo mutandum, ita Lectores monendos cenſeo quid Eruditiſſimi Homines de hoc vocabulo, ejuſque ſignificatione tradiderint.*

Non ita difficile, nec tamen æque omnibus facile erit conjicere quid ſibi Celſus voluerit libro 5. in fine capitis 21. quod eſt de Peſſis. Si concide- 271
re, *inquit*, vitio locorum mulier ſolet, co- 15.
chleæ cum teſtis ſuis comburendæ, conterendæque, deinde his mel adjiciendum eſt. Si

c non

t Dialogiſm. 18. *u* De Familiis Roman., in Junia. *x* De Verbor. Signif. l. 17. *y* Annot. in Lexic. Arabic. Rapheleng. *z a* locis cit.

non comprehendit, adeps leonina ex roſa mollienda eſt. *Si enim hæc ita juncta; ut in pleriſque editionibus; legantur, tanquam aut unum ad morbum, aut unum ad peſſum ſpectarent; cogitare poteſt quiſpiam num forte ea verba* ſi non comprehendit *hoc ſignificent: ſi mulier quæ vitio locorum concidit, nihil percipit; vel an ſic etiam ſint accipienda: ſi mel contuſis cochleis adjectum eas non ſatis, ut alibi Celſus loquitur, cogit; quo videlicet modo tum Scribonius* b, hæc omnia, *inquit*, ſive contuſa, ſive creta diligenter, melle Attico deſpumato comprehendantur; *& alio in loco* c, deinde cæteris miſcentur, quæ & ipſa recipere debent tantum mellis, quantum ſatis erit ad comprehendenda & continenda ea; *tum Vegetius* d, quæ diutiſſime trita, melle optimo adjecto comprehendantur: *vel denique erit fortaſſe qui ſic opinetur: feciſſe hic Celſum quod ubi* e *præcepit de extrahendis calculis fœminarum, aperte fecit, ut ad Virgines etiam reſpiceret; his igitur non eos peſſos, quos nimirum* non comprehenderent, *ſed tantummodo e leonina adipe, roſa mollita, inunctiones, vel ſi mavis, quæ nunc vocitant* naſcalia *imperaviſſe. Ego vero ut duas illas priores explicationes multis de cauſis quas enumerare neceſſe non eſt, minime probare me poſſe, fateor; ſic ne hanc quidem tertiam tueri velim, propterea quod ſi id Auctor ſpectaſſet; certe (ut alia ſileam) in ſuperioribus quoque peſſis nonnullis adverſus morbos cunctis fœminis pariter communes proponendis, Virginum rationem habuiſſet: neque vero habendam ipſi fuiſſe in toto hoc capite, is intelliget qui peſſorum nomine nihil hic niſi* naſcalia *præcipi, animadvertet.* Eorum,

in-

b Compoſ. Med. Comp. 70. *c* Comp. 106. Sic & 88. & 227. *d* Art. Veterin. l. 4. c. 27. *e* l. 7. c. 26. p. 481, 27.

inquit, hæc proprietas eſt: medicamenta com- 170,
poſita molli lana excipiuntur, eaque lana na- 15.
turalibus conditur. *Quoniam igitur ſic connexorum ut propoſuimus, Celſi verborum nulla ſatis placet ſententia; an melior poſſit exiſtere videndum eſt ex iiſdem in duas, ut ab Lindenio, & Almeloveenio factum eſt, particulas ita ſejunctis, ut ſingulæ ad ſingulos tum morbos, tum peſſos indicandos pertineant. Cumque omnis vel in ſic disjunctis obſcuritas oriatur ex illo verbo* comprehendit; *etſi hoc non ſatis illuſtratur ſynonymo quod in ora libri ſui adſcripſit R. Conſtantinus*, συλλαμβάνεται, *propterea quia non pauciora ferme ſignificat hoc apud Græcos, quam* comprehendit *apud Latinos; mihi tamen cauſam præbuit ſuſpicandi, an ut apud illos non tantum ſignificat* complectitur, capit, percipit, *&c. verum etiam interdum* concipit, *qua videlicet ratione ab Ariſtotele poſitum invenitur lib. 2. de Generat. Animalium; ſic Celſus, Græcos hic imitatus, eadem ſcribat ſignificatione*, comprehendit; *ut hæc ejus ſententia ſit: Si mulier non concipit; adeps leonina, oleo roſaceo emollita, ac lana molli excepta ſubjicienda eſt: quæ ſane explicatio magis probabitur ab iis qui cum meminerint, non modo apud recentiores aliquos Auctores pinguedinem leonis ad juvandam venerem commendari; verum ipſum quoque Aetium* f *ex eodem oleo in fellis veſicula leonina ſervato peſſum, ſeu potius* naſcale *ad conceptionem adjuvandam propoſuiſſe: tum minime ignoraverint, æqualem ferme Celſo Scriptorem Columellam* g *in re quidem haud ita abſimili ſcripſiſſe:* brumæ temporibus aliquando inſita vitis comprehendit: *& vitis truncus inſitus* cum comprehendit; *hoc eſt*

c 2 *cum*

f Tetrab. 4. Serm. 4. c. 32. *g* de Re Ruſtic. l. 4. c. 29.

cum indito ſurculo coaluit intime ſic ut ipſum jam alat : quæ omnia eo fuſius expoſui quod ex iis quæ adhuc conſului , Lexicis , aliiſque ejuſdemmodi libris plane intelligerem , quoſdam hujus verbi ſignificatus ex iis eſſe quæ doctorum alioqui Hominum , & in his rebus verſatiſſimorum magnam quantumvis diligentiam fugerunt .

Jam vero ex innumeris prope locis quorum incertam ſcripturam commemorare poterat Almeloveenius , hos paucos habe . Lib. 2. cap. 29. in quo cibi , ac potiones quæ alvum movent , traduntur , me non præterit , Nicolai illius qui Florentiæ primus omnium quos non ego modo , ſed & Viri noverint longe Eruditiſſimi Thomas Bartholinus h , Almeloveenius noſter , & Jo. Albertus Fabricius i , primus , inquam , Celſum deſcripſit formis , atque etiam L. Ant. Juntæ , ac Manutiorum libros poſt mulſum , vinumque dulce , vel ſalſum hæc habere : aqua : tenera omnia tepida : dulcia : pinguia : hancque ſcripturam hactenus probare Almeloveenium , ut cum Lindenio ſcribat : aqua , omnia
106, tenera , tepida , dulcia , pinguia . Attamen in
29. proximo capite 30. quod propter Operarum incuriam apud Almeloveenium inſcribitur 25. in quo contra , quæ alvum adſtringunt , proponuntur , numquam ego poſt aſperum & vinum , & defrutum
107, legi : aqua vel tepida vel præfrigida , dura , id
31. eſt , ea quæ tarde puteſcit , ideoque pluviatilis potiſſimum , omnia dura , macra ; hæc , inquam , ſuperiori loco perſpicue oppoſita nunquam legi , quin vehementer dubitarem , an non magis in ipſo probanda eſſet altera ſcriptura quam Cæſarius , Pantinus , Stephanus , Rubeus , atque alii ſequuntur : aqua tenera , omnia tepida , dulcia , pinguia ; ut aqua videlicet tenera oppona-

tur

h Diſſert. IV. de libris legend. *i* Bibl. Lat. l. 2. c. 4.

tur duræ, *ſicut a Rubeo* k *explicatum eſt; aut certe utramque ſcripturam; quod factum video a Conſtantino, & Ronſſeo; eſſe cenſerem proponendam. Initium quoque ſectionis 16. capitis 28. libri 5. cum hoc habeat Nicolaus:* Scabies vero eſt durior cutis rubicundus; *Junta autem, Cæſarius, Pantinus, Stephanus, aliique tria poſtrema verba ita ſcribant:* durior cutis rubicundior; *Manutii vero:* humor cutis rubicundus; *Conſtantinus denique ad libri oram:* tumor durior cutis. Alii, durities cutis; *Ronſſeus autem: al.* humor durior c. r. *al.* durities cutis; *cum igitur uſque adeo hic varient codices; equidem haud improbaverim quod Almeloveenius, miſſis cæteris aut manifeſte vitioſam, aut minus probabilem ſententiam habentibus, ultimum cum Lindenio ſelegerit, & ſcribere maluerit:* Scabies vero eſt 338, 2.
durities cutis rubicundior. ex qua puſtulæ oriuntur; *erat tamen de tanta iſta varietate Lector monendus tum ne pro certo crederet, Celſum ita ſcripſiſſe, tum ut inquireret quo igitur modo ſcripſiſſet, an ſic, exempli cauſa:* Scabies vero eſt aſpritudo cutis rubicundior, ex qua puſtulæ oriuntur. *Ut enim mittam, verbi* aſpritudo *veſtigia quædam fortaſſe in illo* durior *relicta eſſe, quod pleræque, & in his vetuſtiſſima, editiones ſervarunt; certe in ejus quæ proxime antecedit, ſectionis principio cum hæc de puſtulis Celſus ſcripſiſſet:* Earum plura genera ſunt. Nam modo 336, 8.
circa totum corpus partemve aſpredo (aſpritudo *ex optimis, vetuſtiſque exemplaribus quæ Rhodius* l, *& Conſtantinus* m *nominant, legendum eſt*) quædam fit, ſimilis his puſtulis &c. eæque modo rubent, modo colorem cutis non excedunt; *cum, inquam, Celſus hæc ſcripſiſſet; a*

c 3 *veri*

k Annot. in Celſ. *l* in Lexic. Scribon.
m Adnot. in Celſ.

veri ſimilitudine non prorſus abhorret, jungere cum illa ſectione hanc quæ ſequitur, eo quod exempli cauſa propoſuimus, initio voluiſſe, eoque 338, 9. *magis quod paulo poſt id initium,* Quo aſperior eſt, *inquit,* quoque prurit magis, eo difficilius tollitur. *Verbis autem opus non eſt, ut intelligatur, aut libro* 6. *cap.* 14. *(quod perperam Almeloveenii* Operæ 16. *fecere) in quo de Uvæ morbo ſermo eſt, omittere non decuiſſe, veterem librum a Conſtantino, & Ronſſeo in ſuorum margine deſcriptum, cujus auctoritate, proxima iis quæ afferemus protinus, verba in ſuam ſedem reſtituta ſunt, non* ſucco *habere, ſed* ſuccus *in hoc* 389, 30. *loco:* Chelidoniæ quoque ſucco per cochlear illita uva maxime prodeſt: *Aut libro eodem, cap.* 6. *in extrema fere ſectione* 1. *cum illis verbis:* 350, 30. In ipſum vero oculum primo die, niſi immodica inflammatio eſt, nihil recte conjicitur; *alteram quoque, librorum videlicet Nicolai, Juntæ, Manutiorum, Stephani, Conſtantini, ſcripturam, quæ a Ronſſeo, aliiſque præterea ſaltem in ora adſcripta eſt, proferre conveniſſe:* niſi modica inflammatio eſt; *præſertim cum hæc continuo ſequantur:* ſæpe enim potius concitatur eo pituita quam minuitur: *Aut lib.* 7. *cap.* 2. *ad* 410, 5. *illa verba:* ſi ægrum fluens alvus exercuit, neque per alimenta quicquam corpori accedit; *indicandum fuiſſe: Manutios tamen; quos cum dico, Egnatium quoque ipſum dico; pro* exercuit, *legiſſe* exhaurit, *Stephanum autem* exhauſit; *quam quidem ſcripturam, magis profecto cum proximis quæ modo allata ſunt, verbis ipſo loquendi genere congruentem, Conſtantinus quoque, ac Ronſſeus adnotavere: Aut eodem libro* 7. *cap.* 12. *ſect.* 1. *quæ eſt inſcripta* de Dentibus, *poſt ea verba quibus docemur tum cognoſcere, in eorumne evulſione aliquid ex oſſe cui inhærent, fractum ſit,*

tum

tum fracti oſſis particulam, inciſa etiam, ſi opus
ſit, gingiva, vulſellæ ope eſſe extrahendam; quæ
porro ſubjiciuntur: Quod ſi fractum ſtatim non 444,
eſt, ſed intumeſcit extrinſecus maxilla, ut os 16.
hiare non poſſit; *non ſine iis legi oportuiſſe quæ*
ipſorum loco ſunt tum in pervetuſto Nicolai libro,
tum in illis quos Junta, & Cæſarius edidere,
quorum quidem verborum præcipua pars eſt a Con-
ſtantino, Ronſſeo, aliiſque in margine propoſita:
Quod ſi factum ſtatim non eſt, indureſcit ex-
trinſecus maxilla, ut is hiare non poſſit; *hoc*
eſt, ſi fracti oſſis particula educta ſtatim non ſit:
Aut denique libro 8. *cap.* 10. *ubi de membris, ut*
reponantur oſſa, extendendis, hæc habentur: Sub
qua (*inflammatione*) & difficile, & periculoſe 532,
vis nervis adhibetur. nam diſtentionem ner- 15.
vorum vel cancer ſequitur; vel certe, cum mi-
tiſſime agitur pus; *duo fuiſſe non omittenda, al-*
terum, plerorumque libros non habere: cum mi-
tiſſime agitur, *ſed* ut diutiſſime alatur, *Manu-*
tiorum: ut mitiſſime alatur, *Conſtantini ſcri-*
ptum calamo: agatur; *ut proclive ſit ſuſpicari,*
ſcripſiſſe Celſum: ut mitiſſime agatur; *alterum,*
in iiſdem omnibus, imo ipſius quoque Lindenii li-
bro non diſtentionem *nervorum legi, ſed* diſten-
tio.

Verum in hiſce aut omnibus, aut certe fere
omnibus locis erunt fortaſſe qui minus neceſſarium
fuiſſe judicent variantem ſcripturam indicare.
Quid vero de iis cenſebunt quos protinus memora-
bo, in quibus, nulla alia commonſtrata ſcriptu-
ra, eam Lindenius, atque Almeloveenius ſine ul-
la dubitatione unam ediderunt quam aut nullo pa-
cto, aut minus profecto laudabiliter tueri poſſi-
mus? Libro enim 3. *ſic capitis* 18. *initium pro-*
poſuerunt: Et febrium quidem curatio expoſita 148,
eſt. Superſunt vero alii corporis affectus, qui 14.

 huic

huic ſuperveniunt, ex quibus eos, qui certis partibus aſſignari poſſunt, protinus jungam. Incipiam ab inſania. *Ego vero qui in aliis omnibus quæ adbuc videre licuit, Celſi exemplaribus conſtanter legerim:* eos, qui certis partibus aſſignari non poſſunt; *vixque meminerim, Conſtantinum, atque Ronſſeum, nullo tamen antiquo codice citato, & in ipſo tantum margine ſuorum librorum, iſtud non eſſe delendum, indicaviſſe; quî Noſtri & reapſe deleverint, & deleviſſe ſe, reticuerint, plurimum miror. Nam ſi quis forte dicat: quid ergo? Num inſania, lethargus, apoplexia, paralyſis, comitialis, cardiacus, aut regius morbus (de quibus videlicet ſermonem habendi ab iſtis verbis Corn. Celſus initium capit) affectus igitur ſunt qui certis partibus aſſignari non poſſunt? ego etſi illum ad Pantini Annotationes poſſem rejicere ex quibus qua ratione id negare Celſo licuerit, intelligeret; non tamen faciam, ſed hoc unum reſpondebo, non quid aliis, & his noſtris potiſſimum, ſed quid Celſi, aliorumque latinorum rei medicæ Scriptorum temporibus apud ipſos in uſu eſſet, ac conſuetudine, eſſe ſpectandum. Serenus certe Samonicus* n *lethargi, & comitialis, ac regii morbi; Plinius autem Valerianus* o *& horum, & cæterorum qui ſunt paulo ſupra nominati, curationes ſeorſum, extraque aliorum qui certis partibus aſſignantur, ordinem propoſuerunt, quanquam uterque a capite orſus, & deinceps thoracem, imum ventrem, artuſque ipſos perluſtrans, ante poterat in ſuis quemque ſedibus, ſiquas eorum certas eſſe, cenſuiſſet, nullo negotio collocare. Quorum Scriptorum aliquis forte auctoritatem contemnat; ipſius autem Celſi contemnere qui poſſit? Hic vero ſi, ut*

Lin-

n de Medicina Præc. *o* l.2. c. 58. & ſeq. & l. 3. c. 7. & ſeq.

Lindenius, atque Almeloveenius proponunt, eos de quibus loquimur, affectus certis partibus aſſignari poſſe, ſcripſiſſet; qua tandem ratione ſtatim atque ipſorum tractationem cum libro tertio abſolverat, hoc uti libri quarti initio (quod quidem omnes ad eundem pariter modum exhibent, & in his Lindenius etiam, ac Almeloveenius) potuiſſet: Hactenus reperiuntur ea genera mor- 182, 7.
borum, quæ in totis corporibus ita ſunt, ut iis certæ ſedes aſſignari non poſſint: nunc de his dicam, quæ ſunt in partibus. *Operæ quoque pretium eſt animadvertere quomodo ipſi eodem in libro quarto capitis* 21. *finem ediderint:* Neque alienum eſt, fovere inferiores partes a- 235,
qua, decocta ex verbenis comprimentibus, ex 18.
iiſdem aliqua cataplaſmata imo ventri inguinibuſque circundare; præcipueque ex aceto. Vitare autem oportet rutam, & ne ſupinus dormiat. *Nempe igitur Celſus in nimia ſeminis profuſione (de hac enim agit in eo capite) rutam quam cæteri laudarunt Medici, ipſe improbaverit? Vi enim ſua; in Scholiis inquit Almeloveenius; nimium extinguere ſemen poſſet. At quanto veri ſimiliora ſcripſiſſet, ſi indicata plerorumque librorum ſcriptura:* præcipueque ex aceto rutam vitare, etiam (*alii habent:* &) ne ſupinus obdormiat; *Lectores monuiſſet, paulo aliter duntaxat interpungendo & librarios potuiſſe hunc locum corrumpere, & nos poſſe reſtituere, ſi videlicet (quod factum eſſe, nuper vidi etiam in Conſtantini editione, & ad eundem fere modum in Ronſſei Enarratione) ſcribamus:* Neque alienum eſt - cataplaſmata imo ventri inguinibuſque circundare, præcipueque ex aceto rutam: vitare etiam, ne ſupinus obdormiat. *Non difficilius eſt, præſertim alia aliorum librorum ſcriptura animadverſa, locum reſtituere,*

quem

quem libro 5. in capitis 27. initio comperies : Se-
307, 6. quitur, ut de his (*vulneribus*) dicam, quæ morſu fiunt, interdum hominis, interdum ſimiæ, ſæpe canis; nonnunquam ferarum, aut aliorum animalium, aut ſerpentium. Omnis autem feræ morſus habent quoddam virus. *Quæ poſtrema verba cum in libris editis ab Nicolao, itemque a Manutiis ad hunc modum ſcripta ſint :* Omnis autem fere morſus habet quoddam virus, *imo a Manutiis ſcriptum ſit* ferè; *miror, Almeloveenium hos potius non eſſe ſecutum, præſertim qui hic laudet Panaroli Pentec. 2. Obſervationem 32. (legendum eſt 42.) quæ eſt* de Mulieris morſu venenato, *cui addere ex Hildano* p *alias potuiſſet idem oſtendentes, morſum videlicet hominis aut eſſe virulentum, aut certe; ut Plinii* q *verbis utar;* inter aſperrimos *non injuria numerari. Quæ etiamſi non ita ſe haberent, neque Serenus Samonicus* r *qui reſpexiſſe ad hunc Celſi locum videtur, ſcripſiſſet :*

Sive homo, ſeu ſimilis turpiſſima beſtia nobis
Vulnera dente dedit, virus ſimul intulit atrum;

Celſus tamen ipſe per ſe iſtam ſibi ſcripturam aſſereret. Cum enim poſt ea de quibus agimus, verba, hæc continuo ſubjecerit : Itaque ſi vehemens vulnus eſt, cucurbitula admovenda eſt; *hæcque, ut tota reliqua prima ſectio, de omnibus univerſe morſibus ſint neceſſario accipienda; neque enim alioqui de hominis, ac ſimiæ morſibus, velut eſt pollicitus, in toto hoc capite verba faceret; neceſſe profecto eſt, ut non modo omnis feræ, ſed etiam omnium animalium morſum fere* vi-

p Cent. 1. Obſ. 84. 85. & Cent. 4. Obſ. 87.
q Natur. Hiſt. l. 28. c.4. *r* De Medic. Præc. cap. de Hominis, ac Simiæ morſu.

virus quoddam inferre, poſuerit, quod videlicet
cucurbitula ſit extrahendum. *Idem quoque Cel-*
ſus quid de duobus aliis locis cenſendum ſit, ſatis
ſuperque demonſtrat. Nam quod ab Noſtris edi-
tum eſt libro 8. cap. 1. Primo vero duo, radii 505, 5.
& brachii, oſſa juncta paulatim dirimuntur,
rurſuſque ad manum coeunt, modo craſſitudi-
nis mutato. Siquidem ibi radius plenior, cu-
bitus admodum tenuis eſt; *non ſine vitio eſſe*
iis omnibus apparebit qui paulo ante, hæc ſcripta
eſſe, animadverterint: Quæ res ſedem brachio 504,
præſtat. quod conſtat ex oſſibus duobus, *iis* 29.
nimirum quæ illico nominat, ut in eo quoque de
quo ſermo eſt, loco, ac deſcribit Celſus, radio
videlicet, ac cubito; *ut manifeſtum ſit, cum*
brachium ipſum conſtet ex radio, non oportuiſſe
ſcribere: duo, radii, & brachii, oſſa; *ſed vel*
ſatis fuiſſe: duo brachii oſſa, *vel ſi nominanda*
erant: duo, radii & cubiti, oſſa, *omnino ſcri-*
bere oportuiſſe: verum enim a Celſo reapſe ſcri-
ptum ſit, haud ſatis liquet ex ſcriptura, in aliis
omnibus quæ adhuc vidimus, exemplaribus in hunc
unum modum depravata: duobus radiis brachii
oſſa. *Alter locus in eodem pariter libro occur-*
ret, capite autem 5. *quod de Naſo fracto eſt, ubi*
& Lindenius, & Almeloveenius hæc edidere:
Sin, quod intus inditum eſt, lædit; ſicut ma- 522,
xime fit, ubi interior cartilago perfracta eſt, 21.
exercitatæ nares eadem tantummodo habena
continendæ ſunt. *Ubi tamen, non* exercitatæ,
ſed excitatæ nares, *ipſe Celſus indicat, eſſe le-*
gendum, ut qui non modo alibi, atque adeo etiam
paulo infra eodem verbo eadem ſignificatione eſt 523,
uſus, ſed & paulo ſupra de fracta naſi cartila- 20.
gine in ſuam ſedem reponenda verba faciens, Quic-
quid, *inquit,* e cartilagine concedit (*libentius* 522, 1.
legerem: concidit, *cum cæteri quos conſului,*
libri

libri conſtanter habeant : Quicquid in cartilaginem incidit) excitandum leniter eſt , aut ſubjecto ſpecillo , aut duobus digitis utrinque compreſſis : *mox quæ in nares injicienda ſint , docet , quæ deſidere cartilaginem , non ſinant , item quæ extrinſecus habena circundanda ſit quæ nares ſic excitatas , contineat : poſt quæ videlicet ea continuo ſubjicit de quibus loquimur , verba . Sed & in cunctis quos ad hoc tempus inſpeximus libris , non* exercitatæ , *ſed* excitatæ nares *ſcriptum eſt : quod utinam ſignificaſſet Lectoribus Almeloveenius ; hac quippe ſcriptura commonſtrata aut illam alteram rejeciſſent , aut ſaltem quid Celſus revera ſcripſiſſet , amplius ſibi in ejuſdem , ut nos fecimus , aut in aliorum etiam ſcriptis ſtatuiſſent eſſe quærendum . Quod quidem in locis nonnullis facturos ſcio in quibus Vir ille ad iſtum alterum modum ſe geſſit , ut puta cum lib.* 4. *cap.*

234, 3. 21. *ad illa verba :* Id faciunt etiam albæ violæ , *hæc adnotavit :* Mercurialis Variar. Lect. L. 1. c. 3. videtur *olivas* legiſſe . *Illud tantummodo minus placet , quod hæc ita adnotet , quaſi vero præter Mercurialem nemo omnium id legiſſet ; cum ego contra in nullo adhuc libro :* albæ violæ , *ſed in omnibus invenerim :* albæ olivæ : *quæ quoniam ; ut ibi oſtendit Mercurialis meus tum ex ipſarum natura , tum ex Medicorum auctoritate ; adſtringendo utiles ſunt ; ſane hic videntur convenire ubi &* gummi , *&* paſſum *laudantur , quocum videlicet Celſus ipſe* oleas albas *in eo capite* ſ *conjunxit in quo ea quæ alvum adſtringunt , propoſuit . Multoque etiam minus dubito , quin doctus Lector noſtri conjecturam non ſequatur quam ad initium adſcripſit capitis* 5. *libri* 3. *Cum enim Celſus de Diaria Febre ſermonem inſtituens , hæc*

123, 32. *habeat :* Igitur ſi (*febris*) ſemel tantum acceſ-
[illegible] ſit ,

ſ l. 2. c. 30. p. 107 , 27 , 31.

ſit, deinde deſiit, eaque vel ex inguine, vel ex laſſitudine, vel ex æſtu, aliave ſimili re fuit, ſic, ut interior nulla cauſa metum fecerit; *Almeloveenius*, *pro* inguine, *malim*, *inquit*, *ſanguine*, vel *ingluvie*, quomodo enim ex inguine poſſet oriri febris? dein (*Celſus*) enumerat cauſas externas, quas inter inguen cenſeri non poteſt. *Verum enimvero ſi has inter cenſeri inguen non poteſt; qua, quæſo, ratione* ſanguis *ipſe cenſeretur? Certe autem inter cauſas externas cenſetur ictus, vel alia ejuſmodi ipſi etiam pedi vis illata a qua & inguinis tumor, & hujus ſocia diaria febris exiſtit: ſic enim ex inguine diariam oriri febrem, ita manifeſtum eſt, ut minime oportuiſſet, Almeloveenium quærere*, quomodo ex inguine poſſet oriri febris? *præſertim cum ipſe Hippocrates in Epidem.* [t] *ſcripſerit:* Ex bubonibus febres omnes malæ, præter diarias: *eandemque prorſus in Aphoriſmos* [u] *ſententiam retulerit, cujus poſtremam partem a Galeno* [x], *Oribaſio* [y], *Philotheo* [z], *Liebautio* [a], *Heurnio* [b] *ad eundem atque a me modum explicatam eſſe, ſcio, per externas ſcilicet, evidenteſve cauſas, inguinis tumorem, ac diariam febrem excitantes. Recte igitur illud fecit Almeloveenius, quod in hoc loco nihil in Celſi verbis mutavit: quod utinam in pluribus aliis facere; quamvis ipſo præeunte Lindenio; noluiſſet; dici enim haud poteſt, mi Vulpi, quoties, & quot Viri longe etiam doctiſſimi, & in reſtituendis Veterum ſcriptis exercitatiſſimi, cum medicinam afferre ſe crederent, quantum ex integro, ſanoque reſecuerint.*

Hoc autem quod in aliis improbo, ne ipſe ad-

mit-

t l. 2. ſect. 3. *u* ſect. 4. aph. 53. *x* Commentar. 2. in Aph. Hipp. *y* Comment. in Aph. H. *z* Comment. in Aph. H. *a* Schol. in Aph. H. *b* Enarrat. Aph. H.

mittam; etſi poſtremo hoc loco dubitationes, quinetiam divinationes quaſdam communicare tecum ſtatui in aliquot Celſi locos, in quibus Almeloveenius nihil quidquam ſubeſſe vitii, judicare ſe, oſtendit; hæc tamen velim ſic accipias, ut ad te, alioſque quibus præſertim codicum Celſi vetuſtiorum copia eſt, ad inquirendum, conferendumque excitandos, non ad aliquid in Celſo præmature immutandum a me adſcripta eſſe, exiſtimes.

Et primum libri 3. *caput* 27. *numquam me perlegere potuiſſe, fateor, quin mirarer vehementer, in illud unum idemque caput, in quo de apoplexia, paralyſi, aliiſque nervorum affectionibus actum*
181,6. *eſſet, ea quoque ad extremum conjici quæ ad Suppurationes pertinent, quæ in aliqua interiori parte oriuntur, atque adeo ſuſpicarer, poſtrema hæc omnia aut alicunde avulſa, eodem eſſe reponenda, aut ſaltem in peculiare, ac penitus diviſum caput ſecernenda. Libris autem Celſi, editiſque in ipſum Commentariis, quæ adhuc licuit, conſultis omnibus, non modo veſtigium ullum antiquæ diviſionis, ſed ne unum quidem reperire Scriptorem potui qui in eadem dubitatione fuiſſet, præter Ronſſeum* c, *qui*, addubito, *inquit*, vehementer num quæ hîc ſubſequuntur, antedictis cohæreant: mihi certe fini 22. capitis annectenda videntur, quod eodem capite de tabidis, & pulmone ſuppuratis agit. *Neque minus propemodum dubito; quamvis nec Ronſſeum, nec alium aliquem habeo præeuntem; quin pariter in libri* 4. *caput* 20. *quod eſt* de Vulvæ, *hoc eſt de Uteri*, Morbo, *temere a librariis contruſa fuerint quæ in illius calce leguntur de Nimia Urinæ Profuſione; quaſi vero hoc mali viros nunquam, ſed mulieres tantum corriperet, ut propterea inter peculiares earum morbos ita præſertim, nulla ſcili-*

cet

c Enarrat. Celſ.

cet de viris mentione facta, a Celſo referri potuiſ-
ſet. Verum ad alia, ut puto, errata libra-
riorum veniamus. In libri ejuſdem 4. *capite* 1.
ſcriptum eſt: atque hæc quidem juncta ſunt. 183,
Renes vero diviſi: qui lumbis ſub imis coxis 32.
inhærent, a parte earum reſimi, ab altera ro-
tundi. *Mitto, pro* diviſi *alios omnes quos inſpe-*
xi, libros, & recte fortaſſis, habere diverſi;
duo vero quorum primum vix tandem in Manutio-
rum libris, alterum in nullo adhuc reperi, præ-
termittere non poſſum; ſic enim legendum credo:
qui lumbis ſub imis coſtis inhærent, a parte
earum rotundi, ab altera reſimi: *qua in lectio-*
ne, tibi præſertim adeo in Anatome exercitato,
probanda, non eſt ſane cur laborem; quid enim eſſe
manifeſtius poteſt quam Renes ne ima quidem ſui
parte ſummas coxas, hoc eſt innominata oſſa, at-
tingere; ſub imis autem coſtis poſitos eſſe: neque
ea reſimos eſſe parte qua coxas, vel coſtas ſpectant,
ſed rotundos; contra qua alter alteri obvertuntur,
non rotundos eſſe, ſed reſimos? In capite ejuſ-
dem libri quarto ſect. 2. *ubi inter ea quæ aſthmati,*
atque orthopnϾ communia ſunt, hoc primum le-
gimus: quod propter anguſtias, per quas ſpi- 198,
ritus evadit, ſibilum elidit; *videndum cenſeo,* 14.
an non potius oporteat legere: ſibilum edit. *Nam*
quid ſit ſpiritum elidit, *quomodo vel ipſe alibi* d
locutus eſt Celſus, ſatis id quidem; quid autem
ſit ſibilum elidit, *haud ſatis videor intelligere.*
Quod ſi igitur legamus: ſibilum edit; *commen-*
tarii loco eſſe poterit quod Caſſius Medicus e *in*
Problemate habet 22. Cur, *inquit*, difficulter
ſpirantes ſibilo non abſimilem vocem reddunt?
Quoniam morbus ipſe eſt præcluſio, atque
compreſſio inanium pulmonis fiſtularum: per
an-

d l. 5. c. 28. p. 316, 10. *e* Med. Quæſt. & Probl.

anguſtum autem foramen dum fertur ſpiritus, talis redditur ſonus. *Velim etiam hæc atten-*
237, 26. *te conſideres in ejuſdem libri capite* 24. Quidam (*podagrici, chiragricive*) cum toto anno a vino, mulſo, venere ſibi temperaſſent, ſecuritatem totius vitæ conſecuti ſunt. idque utique poſt primum dolorem ſervandum eſt, etiamſi quievit. Quod ſi jam conſuetudo ejus facta eſt, poteſt quidem aliquis eſſe ſecurior his temporibus, quibus dolor ſe remiſit: majorem vero curam adhibere debent hi, quibus id revertitur. quod fere vere autumnove fieri ſolet. *Quanam, quæſo, ratione poſtrema hæc accipiemus? Num* hi quibus id revertitur, *ii ſunt quibus dolor reverti ſolet? At quid attinebat his majorem curam imperare, quaſi ille aliquis quem ſecuriorem eſſe juſſit, non pariter ex iis eſſet quibus conſuevit reverti dolor? Certe de utriſque dicit:* ſi jam conſuetudo ejus facta eſt. *Num igitur* hi quibus id revertitur, *erunt ii quos jam nunc revertens dolor reapſe invadit? At multo minus id attinebat monere; nam quis, reapſe invadente dolore, majorem neſcit curam eſſe adhibendam? Quid ergo eſt? Una ego litterula omiſſa has tantas huic loco offuſas tenebras eſſe, puto. Si enim legamus, non* hi, *ſed* his, *aut etiam (nam* ii *lego in vetuſtiſſimo libro ab Nicolao typis deſcripto, quem porro ſecutus eſt Junta)* iis, quibus id revertitur; *perſpicua profecto, & Celſo digna, & cum ſuperioribus, ac conſequentibus verbis apta, & cohærens exiſtit ſententia, hæc videlicet: Quibus dolor primus deceſſit, ii ſibi diu, atque omnino temperent, neceſſe eſt, ut ne amplius revertatur. Quibus autem ſæpius dolor reverſus eſt, eorum aliquis minus quidem ſibi temperet, licet his anni temporibus quibus dolore ſolutus eſſe conſuevit; at contra iis temporibus qui-*

bus

bus ſolet redire, id eſt vere utplurimum, atque autumno, iis, inquam, temporibus ſibi podagrici omnes magis temperent, neceſſe eſt; nimirum quia niſi majori temperantia conſueto morbo occurratur, majus tunc periculum eſt ne redeat. Sed ut hoc in loco unam a librariis omiſſam litteram; ſic in altero unum, aut plura eſſe ab ipſis addita verba, crediderim. Libro enim 5. *cap.* 25. *ubi legimus:* Quinetiam ſilveſtris papaveris, cum jam ad excipiendam lachrymam maturum eſt, [279, 10.] manipulus, qui manu comprehendi poteſt, in vas demittitur, & ſuperinfunditur aqua, quæ id contegat, atque ita coquitur; *exiſtimaſſem forſitan, Celſum ita ſcripſiſſe, ut Scribonius Largus* f: faſciculus, quantum manu comprehendi poteſt; *niſi continuo primum illud verbum rurſus poſuiſſet:* Ubi, *inquit*, jam bene manipulus is coctus eſt. *Itaque cum papaveris manipulus idem ſit ac quod manu comprehendi poteſt, ideoque & Ovidius* g, *& Plinius* h, *& Palladius* i, *ut manipulum ſignificarent, ille quidem dixerit:*

Arentiſque roſæ quantum manus una prehendat;

alter vero: Mercurialis herba quantum manus capiat; *poſtremus autem:* buxi folia, quantum manus ceperit; *videtur profecto Celſus poſt illa:* papaveris, cum jam ad excipiendam lachrymam maturum eſt; *vel ſcripſiſſe:* quantum manu comprehendi poteſt, in vas demittitur, *vel potius:* manipulus in vas demittitur; *ſic ut ea verba:* qu. manu comprehendi poteſt, *explicationis cauſa in ora alicujus veteris libri adſcripta, imperitia librariorum inter ipſius Celſi verba recepta ſint: quod quidem & in aliis deſcribendis*

f Compoſ. Med. Comp. 83. *g* de Medicam. Faciei. *h* Nat. Hiſt. l. 25. c. 5. *i* de Re Ruſt. l. 11. tit. 14.

Auctoribus haud raro accidiſſe, notum eſt, & ſæpe in noſtro hoc contigiſſe, cum Lindenius k, *animadvertit, tum Rhodius* l, *nonnullis prolatis exemplis, indicavit. In loco autem quem protinus afferam ex ejuſdem libri* 5. *capite* 28. *ſect.* 2. *quæ eſt de Carcinomate, nihil quidem aut additum, aut omiſſum eſt; & verborum tamen ſolum mutata diſtinctione, ſententia miſere depravata eſt. Poſtquam enim ejus de quo ibi agitur, morbi plura genera, vel plures, ſi mavis, gradus ſunt*
317, *memorati, hæc ſubjiciuntur:* Tolli nihil, niſi
31. κακόηθες poteſt: reliqua curationibus irritantur. Et quo major vis adhibita eſt, eo magis quidam uſi ſunt medicamentis adurentibus. *Sic autem verba hæc diſtinguenda ſunt:* Tolli nihil, niſi κακόηθες poteſt: reliqua curationibus irritantur; & quo major vis adhibita eſt, eo magis. Quidam uſi ſunt medicamentis adurentibus. *Diſtinctionem hanc comprobant quæ continuo ſequuntur:* quidam ferro aduſſerunt: quidam ſcalpello exciderunt. neque ulli unquam medicina profuit: ſed aduſta protinus concitata ſunt, & increverunt, donec occiderent: *& reliqua, quæ eo nimirum omnia pertinent, ut oſtendant: vitia iſta curationibus, ſicuti poſitum eſt, præſertim vehementioribus, adhibitis exaſperari. Res ut perſpicua, ut facilis ſit, vides; tamen ex omnibus quos ad hunc diem hujus diſtinctionis confirmandæ gratia conſului, libris, vix unum, Roberti videlicet Conſtantini, invenire potui in quo ad eundem fere modum diſtincta ſint verba. Haud multo gravior in deſcribendo Celſo plerorumque error hujus pariter ſententiam mutat in lib.* 7. *cap.* 18. *ubi inter ceteras notas quibus Enterocelen dignoſcamus, hæ quoque ſic*

k Epiſt. ad Lect. *l* in Scribon. Compoſ. 4. & 104.

ſic proponuntur : frigore omni (*tumor*) contra- 457,
hitur, calore diffunditur; eſtque tum ſcrotum 14.
& rotundum, & tactu leve. *Hic vero eſſe ſcri-
bendum :* tactu læve, *ipſe per ſe Auctor indicat,
qui paulo ſupra inter ſigna quibus nos docuit Epi-
plocelen ab Enterocele diſtinguere*, tactu vero,
inquit, tumor inæqualis eſt. *Hujuſmodi autem
errorem haud notaſſem; ſed ut Operarum Almelo-
veenii, ſane vel in ipſa A.* 1713. editione, *quam*
correctiorem *eſſe, in libri fronte confirmant, &
qua mihi una ad hoc tempus datum eſt uti, non
valde diligentium, ſicuti multis in locis collato
Lindenii exemplari (quod a te ſedulo fieri, velim)
animadverti; ut Operarum, inquam, Almelo-
veenii, fortuitum lapſum prætermiſiſſem, niſi
etiam in Lindenii; Lindenii autem? imo vero
Juntæ quoque, Manutiorum, Cæſarii, Stepha-
ni, Conſtantini, Ronſſei, aliorumque exemplari-
bus animadvertiſſem, cum tamen in primo illo,
Nicolai videlicet, itemque in Pantiniano ſcriptum
ſit :* læve. *Sed & in his, & in cæteris omni-
bus, quos modo memoravi, libris fruſtra quæſivi
qua ratione intelligere melius poſſem quod legimus
in proximo capite* 19. Miniſter autem ſiniſtra 460,
manu comprehenſo ſcroto, ſurſum verſus eum 30.
debet extendere, & quam maxime ab inguini-
bus abducere; *omnes enim ii libri pariter habent :*
eum, *vix Conſtantino, ſed in ora, ſcribente :*
eam, *aut* id, *quam videlicet poſteriorem vocu-
lam, aut aliam nullam in vetuſtiorum librorum
aliquo me invenire poſſe, ſperaveram. In aliis
autem verbis quæ in ejuſdem 6. libri capite occur-
runt* 26. *ſect.* 1. Nonnunquam etiam prolapſus 474,
in ipſam fiſtulam (*id eſt urethram*) calculus, 26.
qui ſubinde ea extenuatur, non longe ab exitu
inhæreſcit; *in his, inquam, verbis ne Conſtan-
tinus quidem id exhibuit quod quærebamus. Nam*

quod in margine ad vocem ea *adnotavit :* urina ; vel ſubaudi , *nimis id longe petitum videtur* , *cum vox* urina *non ita prope poſita ſit : neque præterea urina extenuat hærentem calculum* , *ſed auget ; vel ſi extenuat* , *cur igitur extenuatus ſic inhæreſcit ? Ego vero pro* qui *ſperabam vel* quia, *vel* quâ *in libro aliquo poſſe inveniri* , *ut Celſus hoc diceret : quia ; vel qua parte ſubinde urethra extenuatur ; propterea ; vel ea in parte calculus inhæreſcit . Videndumque eſſe* , *cenſebam* , *num forte huc pertineret quod Aretæus* [m] *vidiſſe ſe* , *dicit ; poſtquam enim ſcripſit :* Secunda porro calamitas eſt , cum per colem calculus tranſmittitur . Nam ſi amplior ſit , quam urinæ iter (Græci urethram vocant) capere poſſit ; in eo multum temporis hæſitat , &c; *tum hæc ſubjicit :* Ægerrime autem tortuoſi calculi exeunt : quoſdam enim & hamatos vidi , in meatibuſque adnatas quaſdam duritias . *Sed & ſecundum naturam ſolere urethram contrahi in ipſo primo* , *ſive exteriore ſuo orificio in ipſis etiam* , *ut noſti* , *fœminis obſervavimus* [n] *: quod eo potiſſimum memoramus* , *quia ubi Celſus in proxima hujus capitis ſectione* 4. *de minori fœminarum calculo verba facit* , *cum cæteri quos inſpeximus* , *libri ; niſi prorſus memoria nos fallit ; omnes ſic habeant :* Ergo & per ſe ſæpe excidit , & ſi in primo quod eſt anguſtius inhæret , eodem tamen unco ſine ulla noxa educitur ; *ibi Almeloveenii* , *ac Lindenii exemplaria* , *omnino abjecta (quam bene alii viderint) illa voce :* primo ,
481, *hæc exhibent :* & , ſi in urinæ itinere , quod eſt
23. anguſtius , inhæret . *Porro ambo ; ut ad alium locum veniamus ; in ejuſdem capitis ſectione* 2. *quæ eſt de calculis e veſica extrahendis* , *hæc in*
480, 6. *ipſo fine habent :* Quocunque autem modo cer-

vix

m De Sign. Diut. Morb. l. 2. c. 3. *n* Adverſ. Anat. IV. Anim. 24.

vix ea parte ſecta eſt, leniter extrahi, quod aſperum eſt, debet. *Haud equidem diffiteor, hunc locum in aliis omnibus quos conſului, libris manifeſto eſſe vitiatum; ſic enim in cunctis legitur:* Quocunque autem modo cervix ea parte facta eſt; *Attamen cum proxime ſcriptum fuerit, non qua parte, ſed quo & ferro, & modo cervix veſicæ ſit aperienda; ſemper ego, potius in* ea parte, *quam in* facta *ſubeſſe vitium exiſtimavi, & hac propterea ratione eſſe tollendum:* Quocunque autem modo cervix patefacta eſt; *præſertim cum ſupra Auctor de ejuſdem cervicis ſectione ad hunc ipſum modum locutus ſit:* Cum vero patefacta eſt (*hoc eſt cervix; hæc enim proxime antecedunt:* rupta cervice, quam habuiſſet inciſa) in conſpectum calculus venit. *Non me præterit, Almeloveenium, quamvis omnibus quos vidi, libris, atque adeo ipſius etiam Lindenii, repugnantibus, qui nempe conſtantiſſime habent:* Cum vero patefacta eſt; *ſcribere eo in loco maluiſſe:* Cum via 478,
perfecta eſt; *tamen & ipſe, idem locutionis genus* 12.
in eadem re ante paucos verſus in Celſo ſervavit; nam poſt illa: - plaga facienda eſt, qua cervix 477,
aperiatur; donec urinæ iter pateat ſic, ut pla- 32.
ga paulo major, quam calculus ſit; *continuo hæc ſubdit:* Nam qui metu fiſtulæ (quam illo loco ῥοφυάδα Græci vocant) parum patefaciunt; &c. *Eſſent alii loci in quos meas; quales eæ cunque ſunt; divinationes proferre poſſem; ſed quia jamdudum ſentio, me juſtum longe eſſe prætergreſſum epiſtolæ modum; unum tantummodo, eumque ad rem noſtram anatomicam pertinentem, attingam, quem locum ne ipſi quidem Paawio* o, *Anatomes, ut tute ſcis, haud ignobili Doctori ſuſpectum fuiſſe, mirum eſt. Libro igitur* 8. *cap.* 1. *in maxillæ inferioris deſcriptione hæc ha-*

o Comment. in Celſ. l. 8.

501, 7. *habentur :* Verum ipſius maxillæ partes extremæ quaſi bicornes ſunt. Alter proceſſus intra latior, vertice ipſo tenuatur, longiuſque procedens ſub oſſe jugali ſubit, & ſuper id temporum muſculis illigatur. Aſter brevior, & rotundior &c. *Etſi in nullo eorum quæ ad hoc tempus vidi, exemplarium aliam quam hanc ipſam inveni ſcripturam; non poſſum tamen non credere, Celſum potius ita ſcripſiſſe :* Alter proceſſus infra latior, vertice ipſo tenuatur. *Si enim res id pateretur, ut ſcribere potuiſſet :* Alter proceſſus intra latior, extra tenuatur; *nihil immutandum eſſe, cenſerem; nunc igitur cum & res ipſa, & quod non obſcure oppoſitum eſt :* vertice ipſo tenuatur, *requirant, ut illud ante poſuerit :* infra latior; *non video cur unius litterulæ mutatione ut vitiari hic locus a librariis, ita a nobis reſtitui non poſſit. Hanc tamen, aliaſque omnes quas in hac epiſtola propoſuimus, ſive divinationes, ſive dubitationes, velim tibi perſuadeas, nihili nos & in præſentia facere, & ſemper eſſe facturos, niſi ab Doctiſſimis Viris, & longe magis quam nos Anatomici, in emendandis ſcriptis Veterum exercitatis probentur. Quod ſi forte unam modo, aut alteram haud prorſus cenſerent eſſe improbandam; ſatis magnum nobis videremur earum fructum cepiſſe, cum quæ de Xenophonte, cujus e libris quædam menda auferebat, Muretus* [p], *ea nos de Celſo etiam dicere, nequaquam dubitaremus :* Nihil eſt tam puſillum quod non avide accipi debeat, quod quidem ad tam politum, tamque utilem Scriptorem pertineat. Parvum eſt, quod afferimus; ſed magnus is, quem adjuvamus. *Vale.*

Patavii Poſtrid. Idus Decembr. MDCCXX.

IN

p Var. Lect. l. 3. c. 15.

IN

Q. SERENUM SAMONICUM

EPISTOLA.

JO. BAPTISTÆ MORGAGNI
In Patav. Gymnaſio Primarii Anat. Profeſſor.

IN

Q. SERENUM SAMONICUM

EPISTOLA AD

JO. BAPTISTAM VULPIUM
In ejuſd. Gymnaſii Anatomico Theatro Publicum Inciſorem.

Jo. Bapt. Morgagnus Jo. Bapt. Vulpio S. P. D.

Quoniam longiſſimas illas in Celſum litteras quas ſuperioribus diebus ad te ſcripſimus, longas tibi videri, negas; multo etiam quam expectas, longiores in Samonicum nunc ſcribemus. Quæremus autem, quænam ex hujus quas adhuc vidimus, editionibus dignior ſit quam potiſſimum ſequaris: aut ſi nullam ejuſmodi invenerimus; quid tibi faciendum cenſeamus, ſimpliciter candideque (quod & ſolemus ipſi, & tu flagitas, mi Vulpi) admonebimus. Qui Samonicum formis deſcripſerit ante Aldum majorem,

vel potius ; quoniam hic erat jampridem mortuus ; ante Franciſcum Aſulanum Andreæ ſoceri ejus filium, nec Keuchenius a *invenit, nec ipſe vidi. Itaque mirandum non eſt, ſi ut in primis fere cunctis conatibus uſu venit, non pauca in illa editione deſiderentur. Neque vero hoc eo dico, quod aut illa omnium prima fuerit, aut ſex illi, & viginti verſus quos in calce exhibet, imponere amplius cuipiam poſſint. Nam hi in reliquis deinceps pleriſque editionibus, ut Samonico indigni, & jure quidem, notati ſunt ; ab Humelbergio autem etiam omiſſi : & cum, ipſo confitente Aſulano,* in aliis impreſſis codicibus deſiderarentur ; *apud alios igitur ante ipſum Typographos (qua de re videbimus poſtea) prodiiſſet Samonicus, neceſſe eſt. Sed tum eo dico, quod antea, ſi Egnatio* b *credimus viro ſane peritiſſimo, & quem, ut in Celſo, ita in Sereno quoque emendando operam ſuam Aſulano commodaſſe, vix dubito quoties ejus in utrumque Auctorem ad Gonzagam Epiſtolam relego ; uſque adeo negligenter editus fuerat Samonicus, ut* legi vix poſſet ; *tum quod bene multa ab Aſulano in ipſo edendo facta eſſe, animadverti quæ aut nullos, aut paucos certe invenerunt imitatores. In ipſo enim Proœmio, Apollinis, atque Æſculapii invocationem ſuſcepti argumenti propoſitioni antepoſuit ; in capite autem de* hydropiſi *pleroſque verſus longe alio dedit ordine diſpoſitos, ac paſſim habentur : quod & alibi, non tamen tot in verſibus, fecit, & nominatim, nec ſine cauſa, in cap. de* profluvio cujuſque ſanguinis. *Sed & verſus omiſit, aut certe non agnovit aliquot, ut in cap. de* hemitritæo : Coralium, atque *&c. & in cap. de* ſubitaneo dolore : Sic lacerat, *& duos qui continuo ſequuntur, verſus. Quibus quidem omnibus*

de

a Prolegom. ad Samonic. *b* Epiſt. Dedic. in illa ipſa editione A. 1528.

de rebus hic non judico ; illud tantum animadverto , in hiſce verſibus ſine ulla admonitione omittendis ſocium , aut imitatorem (de extraneis nunc loquor ; ſemper autem de iis ſolum quos ipſe viderim) ſocium , inquam , aut imitatorem nullum habuiſſe præter Cæſarium , niſi quod Humelbergius quoque priorem illum verſum omiſit ; in iis autem tranſponendis , nullum pariter , ſi Humelbergium excipias , qui tamen non ſemper ad eundem prorſus modum tranſpoſuit . Sed neminem invenit præter Sororis eoſdemque Aldi majoris Filios qui (id ſemel hoc in loco dixiſſe ſatis ſit) Avunculi editionem ſunt omnino ſecuti , qui verſus quoſdam ab ipſo agnitos reciperet , ut in fine cap. de fellis vomitu , *ubi cæteri longe alium habent verſum ,*

Quæ capulas quoque producit medicina ſalubris ,

atque alterum in cap. de vulneribus quibuſcunque *&c. cujus videlicet hoc dedit initium :*

Cum magna humanæ ſint pondera conditionis :
Tam multæ innumeri ſpecies mihi vulneris adſunt .

Verum ut ad alia veniamus ; cum hunc verſum in cap. de ſubitaneo dolore , ſebre , *&c. Aſulanus ſic ediderit :*

Nec ſpernendus adeps , dederit quem beſtia Melus ;

quamnam , quæſo , beſtiam eſſe Melum , *dicemus ? Melis quidem , vel Mæles quod animal ſit , ex Varronis* [c] , *Gratii* [d] , *Pliniique* [e] *verbis conjici poteſt . Quibus & quendam locum M.Val. Martialis* [f] , *cum Scriverio , Gronovio , & Schrevelio is*

c Rei Ruſt. l.3.c.12. *d* Cynegetic.verſ.402. & fortaſſe etiam 340. *e* Nat. Hiſt. l. 8. c. 38. *f* Vid. Epigr.37. lib.10. ex Muſeo P. Scriverii, item ex edit.Corn. Schrevelii , & Not. in idem .

facile addet qui Raderi g *cenſuram*, *& Rutgerſii* h, *ac Salmaſii* i *obſervationes in eundem locum perpenderit. Nam indicata ab aliis Frontini verba, atque alterum Plinii locum de Mele invenire ſe, diſerte negavit Aldrovandus* k, *& ante ipſum Geſnerus* l, *qui* nec memini, *inquit*, authoris nomen, qui hæc tanquam ex illis citat. *Hic vero fuerat ille idem Pontifex Sypontinus* m, *quem paulo ante* n *ſcripſerat, non primum, ut is Pontifex opinabatur, ſed poſt Aggregatorem (videlicet Jacobum de Dondis Patavinum) alioſque, docuiſſe, Melem id animal eſſe quod nunc* Taxum *vocant. Qua quidem in ſententia eſſe fere omnes eruditos homines, agnovit Salmaſius* o; *quanquam ipſe ex verbis Varronis longe aliud cenſuit. Ego vero etſi animadverti, quid Salmaſio, cujus & nomen, & diſſenſionem modeſte diſſimulat, reſponderi poſſe, crediderit Janus Vlitius* p, *ac præterea quomodo alter ſcrupulus qui ab Jano ipſo ob Plinii verba injectus eſt, haud difficile eximi poſſit, ſi non modo cum Aldrovando* q *Natalis Comitis* r, *aliuſve Poëtæ verſiculos, ſed cum Geſnero eas quoque narrationes audiamus quibus Plinius, de quo agitur, potuit, ut tot aliis, ſive jure, ſive injuria fidem habere; tamen ne a propoſito longius abeam, huc redibo ut affirmem:* Melis *quodnam ſit animal, ex antiquorum Auctorum verbis conjici poſſe; eſſe autem animal, neminem qui aut illos, aut Caprum etiam Grammaticum* ſ; *ne de*

So-

g Comment. in idem Epigr. quod ipſi eſt 35. *h* in Not. in idem Epigr. Edit. Schrevel. *i* in iiſd. Notis, & in Plinian. Exercit. in Solini caput 52. *k* De Quadruped. digit. vivip. l. 2. c. 11. *l* Hiſt. Animal. l. 1. ubi de Mele ad litt. E. *m* Comment. linguæ lat. *n* loc. cit. ad litt. A. *o* loc. cit. in Solinum. *p* Comment. ad cit. Gratii verſum 402. *q* loc. cit. *r* De Ven. l. 4. *ſ* De verbis dubiis.

Solino [t] *quidquam dicam ; vel curſim legerit , ignorare . At* Melus *non modo quale ſit , ſed ne id quidem quòd animal ſit , neminem ex idoneis latinæ linguæ Scriptoribus legiſſe memini qui doceret . Itaque cæteri in eo verſu habent* Melis, *atque adeo Humelbergius* [u] *Melis , ſive Taxi adipem in quodam medico libello ad eundem iſtum de quo Serenus loquitur , uſum commendari affirmat , quod etiam in libro Æſculapii neſcio cujus proditum eſſe , teſtatur Geſnerus* [x] . *Atque ego iſtiuſmodi errorem ut fortuitum Operarum lapſum neglexiſſem , niſi animadvertiſſem , in Filiorum Aldi editione retentum eſſe , & præterea alio in loco ubi* Melis *erat ſcribendum , uti quidem a Cæſario , Conſtantino , Keuchenio ſcriptum eſt , & a poſtremo* [y] *etiam ſic ſatis oſtenſum , eſſe ab Aſulano , iiſdemque Manutiis ſcriptum* pellis , *in cap. videlicet de* rejectione cibi *&c.*

Ovorum cinis , aut coclearum , aut denique
pellis .

Quid porro dicemus de Mithridatis Antidoto deſcripta in cap. de venenis prohibendis ? *Sic Aſulanus :*

Antidotus vero multis mithridatia fertur
Conſociata modis : ſed Magnus ſcrinia regis
Cum raperet victor , vilem deprehendit in
illis
Syntheſin, & vulgata ſatis medicamina riſit.
Bis denum rutæ folium , ſalis & breve granum ,
Juglandeſque duas , terno cum corpore ficus
Hæc oriente die parco conſperſa lyæo
Sumebat , metuens dederat , quod pocula
matri .

e 3 *Mit-*

t Polyhiſt. c. 52. ex Edit. Salmaſ. *u* Comment. in Sereni c. 47. *x* loc. cit. ad litt. G. *y* Not. ad Samonic.

Mitto, ab Humelbergio ſcribi: quæ pocula matri; *a cæteris:* quæ pocula mater; *in codice Conſtantini quod ipſe, & H. Stephanus ad oram adnotarunt:* quæ pocula tutor. *Mitto, poſtremam hanc ſcripturam ab iis præſertim probari oportere qui meminerint, apud Juſtinum* z *(quod & ab eodem Conſtantino* a *indicatur) ſcriptum eſſe, Mithridatis pueri Tutores* veneno eum appetiviſſe; *idque ipſum* metuentem, antidota ſæpius bibiſſe. *Illud tantummodo quod habet Aſulanus:* terno cum corpore ficus, *congruere nego cum iis quæ alii de iſta ipſa* Syntheſi *tradidere. Æmilius enim Macer* b, *ubi de Rutæ virtutibus ſcribit,*

> Obſtat, *inquit*, pota, mero: vel, cruda comeſta, venenis.
> Hoc Mithridates rex Ponti ſæpe probavit,
> Qui rutæ foliis viginti cum ſale pauco,
> Et magnis nucibus binis, caricisque duabus
> Jejunus veſci conſurgens mane ſolebat.

Hic vero nolim, exiſtimes, his verſibus, atque adeo ipſi de Herbarum Virtutibus *Poëmati quod ſub Æmilii Macri nomine circumfertur, plus forte a me tribui, quam par ſit. Quinimo cum ſæpe alias ex me quæſiveris, de hoc Macro, ejuſque ætate quid ſentiam; dabo hic operam, quando in ejus Poëmatis mentionem incidimus, ut percontationi tuæ cumulatiſſime ſatisfaciam.*

Et primum cave exiſtimes, ulla ex parte aſſentiri me poſſe Raphaeli Volaterrano c, *Georgio Pictorio* d, *Thomæ Bartholino* e, *qui Poëtæ illius eſſe* cre-

z Hiſtor. l. 37. *a* Adnot. margin. ad Samonic. *b* De Herbar. virtutib. *c* Comment. urban. l. 17. *d* Epiſt. ad Lect. Macro ab ipſo edito præfixa. *e* Diſſert. de Medicis Poëtis apud Brouckhuſ. in Tibull. l. 2. El. 6. verſ. 1.

crediderunt de quo Ovidius f :

Sæpe ſuas volucres legit mihi grandior ævo ,
Quæque nocet ſerpens , quæ juvat herba ,
Macer .

Nam quod præſens opus non ſit Macri illius Ovidiani , vel ex eo elucere , quod hic noſter Plinium , multis ſæculis Ovidio juniorem, pleriſque in locis citat , *recte olim animadvertit Joannes Atrocianus* g ; *recte , inquam , ſi id unum excipias quod* multis ſæculis *Ovidio juniorem credidit Plinium qui anno ab Ovidii morte ſexto , vel ſeptimo natus eſt ; majorem enim Plinium , non quem Valerianum vocant (nam hunc a Macro citari , ajunt Daumius* h , *& Fabricius* i *) intellexiſſe , cum ex eo apparet quod reapſe majoris Plinii ſcripta pleriſque in locis hujus Poëmatis laudantur , quod L. Gr. Gyraldus* k , *Andreas Tiraquellus* l , *& Ger. Jo. Voſſius* m *ex parte agnovere , ſæpius autem oſtendit Georgius Pictorius* n , *tum hinc liquet maxime quod illo ipſo in loco Atrocianus contendit , non ab eo qui aliquot poſt ſeniorem Plinium ſæculis , ſed ab eo qui cum ſeniore ipſo Plinio facile vixerit , hoc Poëma ſcriptum fuiſſe . Scilicet illius Macri eſſe, affirmat, ad quem minoris Plinii Epiſtola* o *extat , eo argumento permotus quod in hac Plinius* adhortatur illum ad ſimile quid elaborandum . *Qua rurſus in re Atrociano adſtipulari me poſſe , nego . Neque id eo dico quod eas Plinii litteras perlegens ,* nihil tale , *ut Voſſius* p , invenerim ; *nam clauſulam*

qui-

f Triſt. l. 4. El. 10. *g* Præf. ad ſua Comment. in Macrum . *h* Epiſtola ad Th. Reineſium , quæ eſt 4. inter Reineſii Epiſt. *i* Biblioth. Lat. l. 4. c. 12. *k* De Poëtar. Hiſtoria Dial. 4. *l* De Nobilit. c. 31. n. 230. *m* De Poët. Lat. c. 2. *n* Scholiis in Macrum . *o* l. 3. Epiſt. 5. *p* loc. cit.

quidem inveni ab Atrociano ipſo productam in qua Plinius illas ſuas litteras ſperat eum ad quem ſcribit, non tantum ad legendos libros Avunculi, verum etiam ad ſimile aliquid elaborandum poſſe æmulationis ſtimulis excitare: quod tamen infirmiſſimum eſſe argumentum, fateor; nec Voſſius fortaſſe aliud voluit. Neque eo potiſſimum dico quod illa ipſa Epiſtola, ut plerique habent libri, non ſit Macro inſcripta, ſed Marco, quem Antoninum fuiſſe, uti Catanæus [q] exiſtimat, licet ſuſpicari. Sed eo dico quod noſter hic Macer non Palladium [r] modo, aut Galenum [ſ], verum etiam, quod vel olim a Tiraquello [t] adnotatum eſt, Oribaſium [u] ipſum laudet, quem Juliani Cæſaris Medicum fuiſſe, conſtat. Quid? quod Strabi quem (ut Daumium [x] quoque obſervaſſe, video) diſerte nominat [y], Strabi, inquam, de Liguſtico ſententiam ita memorat, ut cum manifeſtum ſit de Monacho illo Strabo, Gallo, ut vocant; revera Germano [z], hoc eſt Walafrido Fuldenſi verba fieri a quo iſta ipſa propoſita eſt in brevi eo Poëmate [a] quod inſcribitur Hortulus, tum intelligatur facile, jam diu hunc Hortulum vulgatum fuiſſe, quando a noſtro ſcriptum eſt:

—— —— —— nec me legiſſe recordor
Ullum, qui Strabi ſermonibus aſtipuletur.

Itaque ne iis quidem poſſum Eruditiſſimis Hominibus aſſentiri qui Macrum hunc noſtrum iis acenſent Scriptoribus qui inter ſecundi, & quinti ſæculi initium floruere, præſertim cum ipſi quoque

cum

[q] Comment. in eam Epiſt. [r] ubi de Roſa. [ſ] ubi de Urtica, de Atriplice, de Coriandro, de Cepis, de Pæonia. [t] loc. cit. [u] ubi de Sabina, & de Aloë. [x] Epiſt. ad Reineſ. cit. [y] ubi de Liguſtico. [z] Vid. Trithem. loco mox citando. [a] c. 12.

cum Jo. Trithemio b, *Ger. Jo. Voſſio* c, *Olao Borrichio* d, *& Jo. Alberto Fabricio* e, *nono ſæculo vixiſſe Strabum, & recte id quidem, agnoſcant; Nam quod Atrocianus* f, *& Pictorius* g *hunc vixiſſe ajunt* ſub Ludovico Imperatore, anno 1340. *& quod bujus rei teſtem Atrocianus laudat Tritbemium, nempe uterque in eo lapſus eſt ut pro Ludovico I. vel II. Ludovicum V. intelligeret; Tritbemius certe etſi in eo eſt hallucinatus quod* h *Walafridum alium a Strabo eſſe, credidit; illum tamen circa A.* 700*; hunc vero alio in loco retulit ad A.* 840*, in alio autem ad* 860. *ut Voſſius* i *animadvertit, qui cur malit ad A.* 860. *cum alibi* k *ſtatuat deceſſiſſe A.* 849. *non ſatis video; illud contra video unde illa aut Tritbemii, aut librariorum (eorum etiam dico quos ſecutus ipſe eſt) inconſtantia oriri facile potuerit, ſcribentium modo DCCCXL, alias autem DCCCLX, altera videlicet harum poſtremarum litterarum in alterius locum temere, ut fit, in deſcribendo tranſpoſita. Utcunque hoc eſt; paulo minus dedecuiſſet Pictorium falli cum Wolfgango Juſto* l *qui Strabum circa A. ſtatuit* 1163. *quam cum Tritbemio perperam intellecto, Anno* 1340. *viventem agnoſcere eum Scriptorem quem ab ſuo iſto Ovidiano; ſi Diis placet; Macro laudatum eſſe, perſpiciebat. Errorem ſane haud multo graviorem admiſiſſet quam ubi* m Avicennam ſequi, & n Avicen-

cen-

b De Eccleſiaſt. Scriptorib. c. 269. *c* De Poët. Lat. c. 6 De Hiſtoric Lat. l. 2. c. 33. *d* De Poët. Lat. Diſſ. 2. n. 75. *e* Suppl. Bibliot. Lat. l. 4. c. 12. *f* Comment ad Macri caput de Liguſtico. *g* Schol. in id. c. quod eſt 25. *h* Vid. Voſſ. de Hiſtoric. Lat. loc. cit. *i* De Poët. Lat. loc. cit. *k* De Hiſt. Lat. loc. cit. *l* Chronolog. Medic. apud Linden. de Script. Med. *m* Schol. in c. 3. *n* & 46.

cennæ ſubſcribere *hunc Macrum*, *docuit*; *quem mille ante Avicennam fuiſſe annis*, *affirmare ipſe non dubitaverat*. *Quod ſiquis forte ad hæc omnia idem reſpondeat quod Atrocianus* o: poſſe hunc librum immutatum eſſe in aliquot locis; *ego vero idem ab eo petam quod æque libenter ab illis peterem qui cum Hadriano Junio* p, *Antonio Morillono* q, *Iſraële Spachio* r, *aliiſque*, *Trotulæ* (*ſic enim inſcribitur*) de Mulierum Paſſionibus *librum Erotis*, *Juliæ liberti medicique*, *opus eſſe*, *putant*; *tametſi non modo poſtremi capitis*, *quod unum videlicet ut noviſſime magna ex parte adjectum notavit Rhodius* ſ, *ipſe* ſtilus Juliæ ætate multo poſteriorem demonſtret, *ſed vel in Prologo*, *primoque ipſo capite laudatus Galenus*, *capite* 20. *Trotula ipſa laudata*, *capite* 61. nobiles *illæ* Salernitanæ, *imo cum earum fuco ex* breſilio fruſtatim inciſo mulieres Sarracenæ *memoratæ*, *& denique*; *ne innumera*, *cum poſſim*, *tranſcribam*; *capite* 62. aquæ vitæ de vino meliore deſtillatæ *facta mentio longe aliam ætatem apertiſſime commonſtrent*; *ut multo malim credere Thomæ Bartholino* t, *qui libri Auctorem non Erotem illum*, *ſed* Doctorem Salernitanum *fuiſſe*, *affirmat*. *Quem igitur ad modum ab illis peterem ut his omnibus in locis quos ſubdititios eſſe contendant*, *neceſſe eſt*, *alium revera atque in reliquo univerſo fere libro ſtylum oſtenderent*; *ſic in Macro quem quiſque locum additum ajat*, *eum ut ſtyli nota diſcrepare a cæteris*, *demonſtret*, *rogabo*. *Quod ſi facere non poſſit*; *non igitur quæcunque aut ob ea quæ dicta ſunt*, *aut ob ea quæ ſubjicere liceret*

de

o loc.cit. *p* Animadverſ. l.6. c.1. *q* Ibid. *r* Vid. apud Linden. de Script. Medic. in Append. ubi de Gynæcior. libris editis Argentor. 1597. *ſ* in Scribonium pag.11. *t* Diſſert. 6. de libris legend.

de radicibus Galangæ, *ac* Zedoar, *facile non ante Arabicæ Scholæ tempora medicamentorum numero adjectis, & ab noſtro* u *tamen inter*

-- ſpecies illas quas jam cunctis prope notas
Uſus medendi fecit,

nominatim propoſitis, aut ob rationem ſyllabarum male in carmine; idque non raro; ſervatam, ut hunc ne ſincerum *quidem* verſificatorem *fuiſſe, J. C. Scaliger* x, *cujus judicium probant Voſſius* y, *& Brouckhuſius* z, *diſerte pronunciaverit, aut denique ob ipſius barbaras, ab eodem etiam Scaligero* a *notatas, voces; non, inquam, omnia quæ ob hæc atque ejuſmodi alia antiquiori cuipiam Macro tribuere nequeat, continuo ſuppoſita, aut adulterata eſſe, contendat. Sed cum mecum animadverterit id quod attendiſſe oportebat Pictorium* b phraſi quid donantem, *jactantemque*, neminem hactenus verborum lenocinio curatum *eſſe, cum, inquam, mecum animadverterit, primum illum celebrem Poëtam Macrum* humilem *quidem, Fabio* c *judice, ſed tamen* elegantem in ſua materia *fuiſſe, tum ab iis qui in verborum certis ætatibus apud certos Populos uſitatorum cognitione verſati ſunt, quo demum tempore, & quo etiam in loco vixiſſe hic Macer videatur, barbaris productis vocabulis quibus vulgo hanc, vel illam appellari ait modo herbam, modo ægrotationem; ſciſcitetur. Et Daumius quidem in ſcripta ad Reineſium Epiſtola* d quando, *inquit*, Pſeudomacer hic vixerit, doceat Catalogus Sigeberti Gemblacenſis. *Ego vero (niſi forte*

u Vid. ubi de Pipere, de Galanga, de Zedoar. *x* Hypercritic. c. 5. *y* De Poët. Lat. c. 2. *z* in Tibull. l. 2. El. 6. verſ. 1. *a* loc. cit. *b* Epiſt. cit. ad Lect. *c* Inſtitut. Orat. lib. 10. c. 1. *d* quæ 4. eſt inter Reineſ. Epiſt. ad Daumium.

forte iſte Catalogus alius eſt a libello de Illuſtribus Viris, *quod hujus ipſius libelli caput* 171. *haud facile credere me ſinit) nequaquam video qua ratione docere id poſſit. Caput enim* 13. *in quo nihil niſi hoc legimus:* Macer ſcripſit metrico ſtilo de viribus herbarum, *cum ſubjiciatur capiti duodecimo quod eſt de* Epiphanio Scholaſtico, *præponatur autem quartodecimo quod eſt de* Paulino Nolano, *quos tamen, contra, hunc* e *quidem A.* 420, *illum* [f] *vero circa A.* 570, *vel ſaltem* 540. *claruiſſe, accepimus; certe nihil magis oſtendit quam vere animadverſum eſſe a Voſſio* [g], temporum ſeriem ſæpius ab Sigeberto neglectam eſſe in ordine quo Scriptores ſuos collocat. *Itaque ſi quid hac in re docet ille Catalogus, id unum docet quod paulo poſt indicabo. Porro Olaus Borrichius* [h] *poſt editam illam Daumii Epiſtolam, & poſt annum ſcribens* 1675, *hunc, inquit, Macrum* ante V. ſæcula vixiſſe, exiſtimant. *Quod ego temporis intervallum multo facilius augendum, quam minuendum eſſe puto ex quo hæc apud Voſſium* [i] *legi:* Hunc Macrum variis in locis ſequi amat Schola Salernitana: imo quandoque integros ex eo verſus exſcribit: uti ex iis videre eſt quæ utrique prodita de abſynthio, hyſſopo, & aliis. *Equidem in ejus Scholæ opuſculo peculiare de abſinthio caput non invenio; re tamen vera non modo eadem hemiſtichia, integroſque adeo, & plures quidem ſæpe verſus in iis capitibus reperio*

quæ

e Vid. Trithem. de Scriptorib. Eccleſ. c. 117. *f* Confer quæ ibi de hoc Epiphanio habet Sigebertus cum iis quæ de eod. ſcribebat Divin. Lect. c. 17. Caſſiodorus, & quidem *ſenex* ut in Præf. prope fin. *g* Vid. apud Blount Cenſur. Celebr. Authorum ubi de Sigeberto ex Baillet. *h* De Poët. Lat. Diſſ. 2. n. 75. *i* De Poët. Lat. c. 2.

quæ utroque in libello inſcripta ſunt de Hyſſopo, Malva, Ruta, Violis, Urtica, Enula, Naſturtio, verum inſuper in his quæ de Cepis, Cerefolio, Pulegio, Chelidonia, Porro inſcribuntur, ne unum quidem verſiculum ab Salernitana Schola editum video qui totidem fere verbis apud hunc Macrum non legatur; ut mirum ſit, nihil de re hac apud eos quos habeo, ſive Macri Enarratores Atrocianum, atque Pictorium (nam Cornarium non vidi, multoque minus quos Daumius k, *&* *Reineſius* l *memorant, Simonem de Loviz, & Guillermum Gueroaldum) ſive Salernitani opuſculi Interpretes Arnoldum Villanovanum, Joannem Curionem, Jacobum Crellium, nihil, inquam, de re hac; quod meminerim; me legiſſe. At vero Zacharias Sylvius, in cujus denique ejuſdem opuſculi editione animadverſum id vidi* m, *præclare docet* n, Joannem de Mediolano *iſtud ipſum opuſculum, nomine atque auctoritate omnium Salernitanæ Scholæ Magiſtrorum ornatum, comprobatumque, non ante undecimi ſæculi poſtremos annos ſcripſiſſe. Veri autem ſimilius eſſe, intelliges, hunc ex Macro, quam ex hoc Macrum mutuatum eſſe quidquam, ſi utriuſque libellum, eaque potiſſimum quæ primo nominavimus, capita inter ſe comparaveris. Quod ſi illud præterea animadverteris, Macri librum in Sigeberti Catalogo non modo haud longe ab initio, ſed & iis tantummodo quæ paulo ante exſcripta ſunt, verbis; non ut recentiorem decebat; fuiſſe memoratum; Sigebertum autem, quod ejus Chronicon* o *indicat, & qui huic additamenta adſcripſit, confirmat, annis poſt* [illegible] *unde-*

k in Epiſtola ad Reineſ. quæ 9. eſt inter Reineſii Epiſt. ad Daumium. *l* Epiſt. 8. ad Daumium. *m* Vid. ad cap. 58. & in marg. cap. 51. & ſeq. *n* Ibid. in Præfationis cap. 3. *o* ad A. 1113.

undecimum ſæculum ſane paucis eſſe mortuum; multo proclivius tibi erit exiſtimare, libellum Macri non modo ex opuſculo quod eo ſæculo exeunte ſcriptum eſt, quidquam accipere non potuiſſe, ſed facile ante idem ſæculum undecimum prodiiſſe. Quæ cum ita ſint, cumque hic Macri liber ob ea quæ de Zedoaria, & Galanga, præſertim autem de Strabo qui nono ſeculo jam medio deceſſerat, ea quam propoſuimus, ratione memorato, ſupra a nobis dicta ſunt, ante finem ſæculi ejuſdem noni facile ſcribi non potuerit; relinquitur ſane ut decimo fere ſæculo conſcriptus eſſe videatur. Cæterum ejuſne Scriptori nomen Macro Florido, ut Gueroaldus [p] indicat, an potius fuerit Odoni, ut ſe in codice quodam antiquiſſimo vidiſſe, teſtatur Gaudentius Merula [q], quem ſequuntur Paulus Colomeſius [r], & Janus Brouckhuſius [ſ], an vero Odobono, quemadmodum is qui paucis, ut ſolet, verbis plura de Macro collecta habet, indicavit Fabricius [t], alii viderint. Mihi certe; ut in viam aliquando e diverticulo redeam multo quam initio putabam, longiore, quanquam quod tibi ſatisfaciendi cauſa facio, nimium mihi videtur nunquam; quicunque tandem Auctor hic fuerit, & quacunque ætate ſcripſerit; non is certe fuiſſe, neque eo videtur ſcripſiſſe tempore, ut ejus unius auctoritatem opponere deceat Aſulano, qui Serenum in celebri Mithridatis Antidoto deſcribenda edidit tres, non duas, caricas memorantem:

Itaque ſcire licet, Plinium quoque Valerianum [u]

hæc

[p] Vid. Daumii Epiſt. cit. quæ 9. eſt &c. [q] De Gallor. Ciſalpin. Antiquit. lib. 1. c. 11. [r] Opuſcul. Κειμήλ. literar. c. 6. & Animadverſion. in Gyraldi Dialog. 4. de Poëtar. Hiſtoria. [ſ] in Tibull. l. 2. El. 6. verſ. 1. [t] Bibl. Lat. l. 4. c. 12. [u] De Re Med. l. 4. c. 3.

hæc habere : Rutam venenis reſiſtere , docuit & Rex Ponticus Mithridates , qui cum fratris ſui timeret inſidias , rutæ folia viginti cum duabus nucibus juglandibus , & totidem caricis , admixto ſalis grano , quotidie jejunus accepit . *Sed & alio in loco* x *ſcripſerat :* Pompejus Magnus , Mithridate devicto , in ſcrinio ejus invenit ipſius manu ſcriptam compoſitionem , qua ipſe præſumpta adverſus omnia veneficia in totum diem tutum ſe incolumemque præſtabat , in qua nuces juglandes duæ , ficus ſiccæ duæ , rutæ folia viginti , ſalis granum unum , in unum contunduntur , & devorantur a jejuno . *Verum præſtat antiquioris Plinii* y *verba deſcribere , ad quæ videtur ipſe Samonicus in eo de quo agimus , loco reſpexiſſe :* In ſanctuariis Mithridatis maximi regis devicti , Cn. Pompejus invenit in peculiari commentario ipſius manu compoſitionem antidoti , e duabus nucibus ſiccis , item ficis totidem , & rutæ foliis viginti ſimul tritis , addito ſalis grano : & qui hoc jejunus ſumat , nullum venenum nociturum illo die . *Et ſane in cæteris quos inſpexi , Sereni exemplaribus pro* terno cum corpore ficus , *ſcriptum eſt* , totidem cum corpore ficus : *quam ſcripturam aliquis forte in eo minus probet quod præter* totidem ficus , *quod ſatis erat dixiſſe , illud quoque addat* cum corpore , *quod videtur redundare , atque adeo ſuſpicetur , ſic potius eſſe legendum :* gemino cum corpore ficus ; *ſed quid faciamus ? illam ipſam ſcripturam in optimis etiam libris vidit Keuchenius . Ne nimius ſim ; unum , haud amplius , in Aſulani libro notabo . In capite enim de* ventre molliendo *ſic illi quatuor pene ultimi verſus eduntur :*

Quod-

x lib. 3. c. 53. y Natural. Hiſtor. lib. 23. cap. 8.

Quodque ſatis melius verbis dicemus Horati.
„ Mitulus, & viles pellent obſtantia conchæ:
„ Sed chocleas prius urtica, aut furfure paſci
„ Purior hinc guſtus noxa ſine moverit alvum.

At vero in tertio verſu poſt prius, *voculam* eſt, *quam in cæteris libris vidi, melior tum carminis, tum ſententiæ poſtulat ratio. Eidem autem, atque illi etiam qui conſequitur, verſui non video cur geminos iſtos ſemicirculos ad dextrum marginem, quaſi & ii Horatii eſſent, appoſuerit Aſulanus. Sed illud contra & video, & probo, cur in vero Horatii verſu ex optimorum hujus Poëtæ exemplarium auctoritate (quorum quatuor indicat Cruquius* [z], *eandem ſequens cum Vetere Horatii Interprete* [a], *Lambino* [b], *Chabotio* [c], *aliiſque) ſcripſerit* Mitulus, *quo in loco Cæſarius, Conſtantinus, Stephanus, atque alii præterea, habent* Mugilis.

Neque vero hic unus eſt Samonici locus qui melius in Aſulani quam in aliorum ſcriptus ſit libris. Nam in cap. de podagra depellenda, *ubi Cæſarius ſine ulla dubitatione ſcribit:*

Sunt quibus appoſita ſiccatur hirundine ſanguis,

Conſtantino, Stephano, aliiſque nonnullis vix in libri ora alteram, quæ vera eſt, ſcripturam adnotantibus, Aſulanus certe, quem hic poſtea imitatus eſt Humelbergius, & laudavit Keuchenius, ſcripſit hirudine: *quod quidem verbum & ſententia poſtulat, & Plinius* [d] *quem ſubinde Auctor ſequi-*

z Comment. in Horat. Satyr. l. 2. Satyr. 4. verſ. 28. *a*, *b*, *c*, In Horatium ad eund. verſ.
d Natur. Hiſt. l. 32. c. 10.

ſequitur, *ſatis indicat*, *cum*, *hirudines*, *inquit*, multi podagris quoque admittendas cenſuere. *Sic & in cap. de* ſerpentium morſibus *&c. ſcribit Cæſarius:*

Quem nocuit ſerpens, fertur caput illius apte
Vulneribus jungi, ſanat quem ſauciat ipſa.
Utque Sariſſæa curatus Telephus haſta.
Proderit & caulem cum vino haurire ſabuci.

Atque illud quidem verbum Sariſſæa *Conſtantinus, Stephanus, & Keuchenius eſſe corruptum, ſenſerunt; ſcripſerunt tamen:* Utque Lariſſæa, *quaſi vero aut alia anteceſſiſſet ſimilitudo, aut cum inſequenti verſu hic eſſet jungendus, aut denique id pati in iſtiuſmodi carminum genere natura ſyllabarum poſſet. Aſulanus autem, quem merito poſtea hic deſcripſit Humelbergius, optime ſcripſerat:* Ut Lariſſæa. *Sed cum alia plurima afferri poſſent, hæc ad diligentiam Aſulani demonſtrandam ſatis ſit attuliſſe.*

Nunc de Joanne Cæſario verba faciam, ſi prius tamen oſtendero, cur ante hunc de Aſulano verba fecerim. Me quidem non fugit, Epiſtolam quam Cæſarius editis ab ſe Celſo, & Sereno præpoſuit, datam eſſe pridie Calendas Aprilis *A.* 1527, *videlicet anno ante quam eoſdem illos Auctores edidiſſet Aſulanus, cujus nimirum editio* Menſe Martio *A.* 1528. *abſoluta eſt. Attamen cum prima Cæſarii editio hunc ipſum, non priorem illum annum præ ſe ferat; non potui hanc illis accenſere quæ ante Aſulani editionem habitæ ſunt, quarum duas, & ambas quidem Venetas, memorat Eruditiſſimus Vir Jo. Alb. Fabricius* e, *alteram A.* 1488, *alteram* 1502. *Sed & cauſa inſuper acceſſit, cur Aſulanum Cæſario hic anteponere maluerim. Cum enim & idem Fabricius* f, *& Al-*

f *me-*

e Bibl. Lat. lib. 3. c. 5. & in Supplem. ad idem caput. *f* l. 2. c. 4.

meloveenius g, *& qui ante utrumque ſcripſit*, *Lindenius* h, *& qui hunc emendavit*, *Mercklinus primam quæ* apud Aldum *habita eſt*, *Celſi editionem*, *& eam quidem* ex emendatione Bapt. Egnatii, *Anno ſtatuant* 1524. Venetiis in folio; *Epiſtola autem Egnatii emendato ab ſe Celſo præfixa*, *Serenum quoque*, *ut initio diximus*, *una cum Celſo eſſe editum ab Aſulano*, *hoc eſt apud Aldum*, *ſive in Ædibus Aldi*, *clariſſime oſtendat; alterutrum ſane fateamur*, *neceſſe eſt*, *vel Aſulanum eſſe Cæſario præponendum*, *vel Doctiſſimos illos Viros pro ea quam ſcripſerunt*, *alteram quam omiſerunt*, *Celſi editionem*, *& hanc quidem Anno* 1524. Venetiis in folio *habitam*, *videlicet apud* Lucam Ant. Juntam, *omnino ſcribere voluiſſe*. *Ego ſane*, *ut verum loquar*, *habitam iſto anno apud Aldum*, *non modo in hac litteratiſſima Civitate reperire ipſe non potui; ſed neque Venetiis potuit Medicus ſuo magno merito in primis Clarus Petrus Ant. Michelottus*, *neque Bononiæ Zanottus meus Philoſophiæ Profeſſor Elegantiſſimus*, *neque Florentiæ cum jampridem*, *Humaniſſimus Juvenis*, *optimis ſtudiis atque artibus inſtructus G. Joſephus Georgius*, *tum vero etiam nuper Eruditiſſimus Vir*, *idemque Conſultiſſimus Medicus Antonius Franc. Bertinus*, *neque Romæ Cæleſtinus Gallianus Abbas*, *& Profeſſor virtute*, *doctrinaque Ornatiſſimus*, *neque Neapoli per Amicos Jo. Bapt. Verna Eques Præclariſſimus*, *ſingulari in Medicina & facienda*, *& ornanda ſtudio*, *uſu*, *diligentia*, *neque Mediolani Vir Præſtantiſſimus*, *& in Re tum Medica*, *tum Hiſtorica apprime verſatus Bartholomæus Curtius*, *neque demum Auguſtæ Taurinorum Jacobus Cicogninus illa in Aula Medicus*, *& Conſiliarius Spectatiſſimus*.

g in Indice Editionum Celſi, ſuæ Celſi editioni addito. *h* De Scriptis Medic.

mus. Quid? quod Eximium Par Zenorum Fratrum, D. Petrus Catharinus C. R. S; & Apoſtolus CAROLI VI. Invictiſſimi Cæſaris Hiſtoricus, ac Poëta, Viri cum omni litterarum genere præditi, tum in perraris librorum editionibus, & Manutiorum inprimis, pernoſcendis exercitatiſſimi, hanc ſibi unquam notam fuiſſe, mihi per litteras quærenti, ſine ulla dubitatione pariter negarunt. Sed & ſibi cognitam negarunt illam quoque alteram Celſi editionem quam, inter cæteros Antiquos Medicos, Aldi Filii habuiſſe ſcribuntur A. 1549, cum eam tamen quam hi biennio ante habuerant, æque mecum facile agnoſcant: & tu præterea, mi Vulpi, in ea qua uteris, ejuſdem Auctoris Anno 1657, Anno, inquam, 1657. ab Lindenio procurata, Samonicum noſtrum deeſſe, vides. Quid ergo eſt? Num qui ſecus ſtatuunt, aliquid humani, in tam difficili præſertim, immenſoque Opere paſſos eſſe, exiſtimabimus? Quid vero, ſi forte illi in manibus habuiſſent, vel etiam haberent quæ nos invenire non poſſumus? Ego ſane adhuc malui judicium ſuſtinere. Itaque in præſentia, non me quidem, ſed ipſis, quemadmodum oſtendi, auctoribus, Aſulano poſtpoſitum habes Cæſarium.

Qui ſi revera poſt Aſulanum ſuam in edendo Samonico operam poſuit; multo magis mirandum eſt, pluribus ipſum in locis, etiam ubi Aſulanus egregie ſe geſſerat, eſſe lapſum: quod cum ex his quæ hactenus dicta ſunt, intelligitur, tum magis ex iis quæ ſequentur, intelligetur. Sed & præter ea quæ cum Aſulano omiſiſſe, aut certe non agnoviſſe, ſupra diximus, alia inſuper ſine ulla admonitione omiſit, ut in cap. de hydropiſi verſus quatuor, videlicet Appoſituſque &c. Qui ſubito &c. Aut hujus &c. cum eo qui proxime conſequitur. Neque tamen non plura habet digna profecto quæ

laudentur. Sed nos ſingula dumtaxat genera attingemus. Initium capitis de uva faucibus *&c. ſic edidit Aſulanus:*

Ægreſcunt teneræ fauces, cum frigoris atri
Vis ſubiit: vel cum ventis agitabilis aër
Vertitur: atque ipſas flatus gravis inficit undas.

Quid ad fauces, ſi ventus gravis inficit undas? Cæſarius igitur pro undas, undis *propoſuit: quem Humelbergius quadantenus ſecutus, ſcripſit* unda, *atque ita rem explicavit, ut primum a Poëta diceret indicari noxas quæ faucibus ab aquilonari aëris conſtitutione afferuntur, mox vero quæ ab auſtrina, ejuſque verba ad hunc modum eſſe interpretanda:* „ Ipſas. *) Scilicet fauces & partes vicinas.* Flatus. *) Ventus* „ *(addere poterat* gravis, *& interpretari* auſtrinus, *quando ab Horatio* i plumbeus auſter *eſt dictus)* „ *Inficit unda.) Hoc eſt, humiditate afficit & humectat.* „ *Mihi vero longe ſimplicior interpretatio huc videtur poſſe convenire, videlicet ut ſignificari intelligamus nocentem faucibus vim primum frigidioris aëris, deinde vero ejuſdem in quoſlibet vehementiores, & propterea noxios ventos compulſi, ut* flatus gravis *ſit ipſe vehemens, & noxius ventus qui fauces afficiat, lædatque ſuis* undis, *hoc eſt crebris, undarum in modum, percuſſionibus ac pulſibus, ſive, ut Lucretius* k *loquitur,* impetibus crebris, *qui & ventos eodem in loco* l *cum fluminibus comparavit, atque alibi* m, aëris magnum mare, *imo diſerte* n aërias undas *dixit: quæ hic eo memoro, ne forte alicui mirum ſit quod Poëta noſter aëri undas tribuerit, quas Virgilius cæteroqui haud obſcure &* o *fumo, &*

i Satyr. lib. 2. Sat. 6. verſ. 18. *k* De Rer. Nat. l. 1. verſ. 294. *l* verſ. 281. *m* l. 5. v. 277. *n* l. 2. verſ. 151. *o* Æneid. l. 2. verſ. 609.

& facile [p] *Cytoro quoque monti tribuit, cum utrumque* undantem *dixit, quin diſerte, ſalutantium turbæ, cum* [q] ſalutantum undam *ſcripſit, atque adeo M. etiam Tullius ipſis comitiis, cum* [r], illæ, *inquit*, undæ comitiorum, ut mare profundum, & immenſum, ſic efferveſcunt quodam quaſi æſtu, ut ad alios accedant, ab aliis autem recedant. *Quid multis opus eſt? cum vel Medicorum Scriptorum vetuſtiſſimus, idemque graviſſimus Hippocrates* [ſ] *jam olim Sereno præiverit, non minus diſerte, quam vere docens,* ventum aëris fluctum, & undam exiſtere. *Non ignoro, in libris Conſtantini, & Stephani pro* undas, *quod perperam habent, & pro* Vertitur, *ſubſtitui in ora* auras, & Verritur, *atque hanc ſcripturam ut repertam in* libris chirographis, *laudare Keuchenium. Veruntamen hanc, & Cæſarii ſcripturam a doctis, & intelligentibus Viris tum inter ſe, tum pluribus cum libris antiquiſſimis conferri velim: utram maluerint, & ego probabo. Illud interea ignorare te, nolo, cum hæc, atque adeo totam epiſtolam ſcripſiſſem, in eo Sereni exemplari quod Venetiis A.* 1488. *ſupra diximus, eſſe vulgatum, omnium quæ deſcripta ſunt typis, facile primo, cujus mihi nec opinanti copia a Cajetano Fratre tuo Viro humaniſſimo, eruditiſſimoque facta eſt, me eandem quam Cæſarius repræſentavit, hujus loci ſcripturam inveniſſe. Quod ſi quemadmodum pro* undas, undis, *ita etiam pro* inficit, afficit, *aut* impetit *inveniſſem; nihil præterea eſſet quod de propoſita a me interpretatione dubitarem. Cæterum illud quoque in Cæſarii libro dignum eſt laude quod notulæ hic illic adje-*

p Georgic. l. 2. verſ. 437. in quem Vid. Servii Comment. & Not. Farnab. *q* Ibid. verſ. 462. *r* Pro Planc. *ſ* De Flatib. num. 5. Vid. Edit. Marinell.

ctæ ſint, quarum certe aliquæ & optimæ ſunt, & illuſtrandis ſubobſcuris Poëtæ locis admodum utiles. Præterea Vita Samonici addita eſt, breviſſima illa quidem, ſed quam tamen poſtea & Conſtantinus, & Stephanus ſuo quiſque libro adjunxerunt. In hac quid deſideretur; quoniam Humelbergius quidquid in ipſa ſcriptum eſt, in Epiſtolam tranſtulit quam Sereno a ſe Commentariis ornato præfixit; idcirco quando temporis ordo poſtulat, ut de Humelbergio ipſo jam dicam, protinus indicabo.

Igitur Humelbergius, & ii quos modo laudabam, Doctiſſimi Viri non dubitant, Q. hunc noſtrum Serenum Samonicum illum eruditiſſimum fuiſſe Scriptorem quem libro Saturnal. III. t *(addere poterant & II.* u *) laudat Macrobius, & de quo hæc habet Spartianus in Caracallo:* Cædes deinde in omnibus locis, & in balneis factæ: occiſique nonnulli etiam cœnantes, inter quos etiam Sammonicus Serenus, cujus libri plurimi ad doctrinam extant. *Neque tamen cum hoc ponant, illud vident in controverſiam vocari poſſe quod pariter affirmant, eundem Gordiani Junioris, hoc eſt Secundi præceptorem fuiſſe, de quo hæc ſcribit non Ælius quidem Spartianus, ut Humelbergius putat, ſed Julius Capitolinus* x *:* Sereno Sammonico, qui patri ejus amiciſſimus, ſibi autem præceptor fuit, nimis acceptus, & charus uſque adeo ut omnes libros Sereni Sammonici patris ſui, qui cenſebantur ad LX. & duo millia, Gordiano minori moriens ille relinqueret: quod eum ad cœlum tulit. Siquidem tantæ bibliothecæ copia & ſplendore donatus, in famam hominum, literarum decore pervenit. *Quibus ex verbis ut conſtat, duos fuiſſe Serenos Samonicos, Patrem videlicet, ac Filium, quo-*

rum

t cap. 9. *u* cap. 12. 13. *x* in Gordianis.

rum hic Gordiani Secundi præceptor fuit; ita illud dubium relinquitur, fueritne hic idem ac Scriptor Caracallæ juſſu interfectus. Siquidem quin eſſe potuerit, ætas quidem Secundi Gordiani non repugnat, quem tunc annis plus viginti fuiſſe natum, ex hiſtoriarum monumentis ſubducta ratione haud difficile eſt demonſtrare. At tanta illa Bibliotheca, eruditiſſimo Scriptori conveniens, quæ ejus quidem patris fuiſſe dicitur, & quam ab homine inter cœnam repente occiſo cuipiam nominatim relictam eſſe, ita veriſimile non eſt, hæc vero an repugnent, eſt etiam atque etiam conſiderandum. Utcunque id eſt (nam quid ego de Samonico noſtro ſuſpicer, infra oſtendam) certe Iſ. Caſaubonus y, *Ger. Jo. Voſſius* z, *Jo. Jacobus Hofmannus* a, *Rob. Keuchenius* b, *Ludov. Morerius* c, *& Jo. Albertus Fabricius* d *non modo Samonicos; quod L. Greg. Gyraldus* e, *Wolfg. Juſtus* f, *Conr. Geſnerus* g, *Ant. Riccobonus* h, *Hermannus Conringius* i *non fecere; duos proponunt; ſed Filium præceptorem Gordiani, Patrem autem ut cæterorum quæ deperdita ſunt, Operum, ita hujus etiam Poëmatis auctorem fuiſſe, exiſtimant. Keuchenius inſuper* k *eos arguit qui Serenum Samonicum a Caracalla interemptum ab Sereno illo non diſtinguunt quem inter Poëtas Lyricos haud obſcu-*

y Not. in Capitolini Gordianum Junior. *z* De Hiſtoric. Lat. l. 2. c. 2. De Poët. Lat. c. 4. De Philoſophia c. 12. *a* Lexic. Univerſ. *b* Prolegom. ad Samon. *c* Dictionaire Hiſtorique. *d* Bibliot. Lat. lib. 3. c. 5. *e* De Poëtar. Hiſtoria Dial. 4. *f* Chronol. Medic. apud Linden. de Script. Medic. *g* Biblioth. Epitom. *h* In Fragm. Vet. Hiſtoric. auct. ubi Samonici Vita; Vid. apud Voſſ. de Hiſtoric. Lat. loc. cit. & Fabric. Bibl. Lat. loc. cit. *i* Introd. in Art. Medic. c. 3. n. 17. *k* In Prolegom. citat.

re poſuit D. Hieronymus l, *cum de Davide hæc ſcripſit :* David Simonides noſter, Pindarus, & Alcæus, Flaccus quoque, Catullus, & Serenus, Chriſtum lyra perſonat. *Et vero non facile eſſent hallucinati ; ſi quomodo Servius in Commentariis utrumque laudans ; illum atque hunc aliter appellaverit, animadvertiſſent ; nam illum quidem* Samonicum m, *aut* Serenum Samonicum n, *hunc vero* Serenum o, *aut* Serenum Lyricum p, *vocaſſe, video. Verum id non vidiſſe Humelbergium, mirandum non eſt, quando ne eos* q *quidem ſatis perſpexiſſe invenio, qui Auctorum quos Servius in Commentariis laudat, Indicem concinnarunt. Cæterum Humelbergius cum eundem illum Serenum Samonicum hunc Serenum pariter eſſe, putat, cujus* opuſcula citant pluribus in locis multi, ceu Nonius Marcellus, Martianus Capella r, & alii, *videlicet præter Servium, Fortunatianus* ſ, *Diomedes* t, *atque is quem Humelbergius ipſe diſerte nominat, Terentianus* u ; *cum id, inquam, putat ; certe aut eundem, aut ei perſimilem errorem errat. Aut enim Septimium Afrum, & Lyricum hunc Serenum unum eundemque Poëtam eſſe (qua de re mox dicam) ſuſpicari poſſumus, aut ſecus. Si eundem ; nempe error quoque idem eſt. Si alterum ; errorem*

poſſe

l In Epiſt. ad Paulinum quæ prima eſt in Tom. 3. Edit. A. 1565. *m* Comment. in Virg. Georg. l. 1. verſ. 30. *n* Ibid. ad verſ. 102. 103. *o* Comm. in Æneid. l. 4. verſ. 291, l. 9. verſ. 762, l. 12. verſ. 923. &c. *p* Ibid. l. 2. verſ. 15. *q* Vid. in Edit. Virgil. A. 1646. apud Abr. Commelinum hunc Indicem in *Serenus Sammonicus*. *r* De Nupt. Philolog. & Mercur. l. 5. ubi de Elocutione. *ſ* Vid. apud Gyrald. Dial. cit. & Voſſ. de Poët. Lat. c. 8. *t* De Oratione l. 3. *u* De Literis *&c.* & Metris.

poſſe etiam eſſe non abſimilem , *ex eo intelligitur Sidonii loco* * , *quem Doctiſſimus Fabricius* x *ſemel*, *atque iterum indicavit :* noverim , - ſententiam meam - ſine M. Varrone , ſine Sereno , non Septimio , ſed Sammonico , - non poſſe damnari . *Etſi enim me non fugit* , *hunc locum ita editum eſſe a Pio* , *vel certe ab Henrico Petro* y *:* - ſine Sereno , ſine Septimi , ſine Sammonico - ; *video tamen* , *& Petrum Colvium* z , *& Joannem Savaronem* a *priorem illam ſcripturam poſtea probaſſe* , *imo omnes Colvii libros eandem habuiſſe :* *quam Sirmondus* b *quoque ſecutus eſt* . *Porro ut Joannes Savaro* c , *Septimium iſtum Serenum* , *Septimium Afrum eſſe* , *non dubitat ; quem Terentianus* d *laudat non uno loco* , *præſertim vero his verſibus :*

Dulcia Septimius qui ſcripſit opuſcula nuper ,

&

Septimius docuit quo ruris opuſcula libro ;

ſic interdum ſuſpicatum eſſe me , *fateor* , *Serenum illum cujus verba producit Nonius* e , *eſſe fortaſſe eundem poſſe propterea quod illa nonnunquam* f *ex Sereni* ruralibus , *alias* g , *ex Sereni* opuſculis *proferre ſe* , *dicit* . *Illud accedebat quod etſi Crinitus* h *ſingulas ſingulorum Vitas conſcripſit ; perſimilia*

milia

* In Epiſt. ad Polem. Carm. 13. ſubjecta . *x* Bibl. Lat. loc. cit. & Suppl. ad eund. locum . *y* Vid. Edit. Baſil. A. 1542. *z* Vid. Edit. Pariſ. A. 1598. & Not. ad hunc locum . *a* Vidi hujus Edit. 2. Pariſienſem A. 1609 , & Comment. ad hunc locum . *b* Vidi hujus Editionem 2. Sidonii A. 1652. *c* Vid. tum loc. cit. tum Comment. ad Carm. 9. Sidonii . *d* in cit. Opere . *e* de Propriet. Sermon. *f* ubi de Indiſcr. Generib. ad vocem *Mercatus* . *g* Ibid. ad vocem *Labium* , & ubi de Contrar. Gener. ad vocem *Vagas* . *h* De Poët. Lat. c. 78. 82.

milia tamen de utroque prodidit. Hinc enim Aulum Serenum de veterum Grammaticorum ſententia inter Lyricos *referri; inde Septimium Afrum vel propter eos verſus in Jani laudem, quos Terentianus* i *produxit*, imitatum eſſe Callimachum, *ſcripſit, qui videlicet Poëtæ Lyrici munus ſuſcepit in* hymnis Deorum: *hinc rurſus Aulum Serenum* Poëmata ſcripſiſſe vario, & multiplici carmine; *inde Septimium Afrum* vario, ac multiplici genere carminum uſum eſſe. *Neque prænomen adverſabatur, cum inter vetera* Epigrammata k, *&* Poëmata l *nonnulla* A. Septimio Sereno *tribui, non ignorarem. Sed ne hæc nos a propoſito res abducat; eam, Crinito, & cæteris adſtipulantes, miſſam faciamus, ut illud pariter quod a L. Gregorio Gyraldo* m *ſcriptum eſt, qui cum præter Lyricum iſtum A. Serenum, ac Samonicum Serenum, Q. inſuper Serenum agnoſceret, hunc ipſum Q. Serenum (non Samonicum Serenum) hujus de Medicina Poëmatis ſtatuebat Auctorem: qua in re qui Gyraldum ſequatur, invenio neminem.*

Igitur; ut de Poëmate ipſo verba faciamus; in hoc edendo Humelbergius non modo cum Aſulano ea tranſpoſuit, atque omiſit de quibus ſupra dictum eſt; ſed præterea in cap. de rejectione cibi &c. *verſus ſine ullo monito prætermiſit duos:* Ovorum cinis *&c. cum eo qui proxime conſequitur, & totidem in cap. de* quartanæ typo, *videlicet* Aut facilem *&c., ac inſequentem. Sed & in ſcriptura quam ſequeretur, eligenda ita eſt aliquando hallucinatus, ut in cap. de* ictibus ſcorpii *&c. adverſus cunctos morſus parvorum animalium, inter quæ araneos & ipſe enumerat, hæc ediderit:*

Exiguo piperis cerebrum conſpergito melis,
Quo lita ſaneſcunt depulſo membra dolore;

cum

i in Opere cit. *k*, *l* Vid. Fabricii Bibl. Lat. l. 4. c. 1. *m* De Poëtar. Hiſtoria Dial. 4.

cum tamen non modo ante ipſum & Aſulanus, & Cæſarius non melis, *ſed* galli *ſcripſiſſent, a qua ſcriptura ne unus quidem; quantum ego vidi; receſſit eorum qui poſtea Serenum vulgarunt; verum & Plinius* [n], *quem nimirum Auctorem cum alibi non obſcure, tum multo hic apertius deſcripſit Samonicus, idem indicaret, nec; quod magis mirandum eſt; hoc ipſe ignoraret Humelbergius, ut qui Plinii verba profert in commentario ad hunc locum ſuo:* Contra omnium (*araneorum*) morſus remedium eſt gallinaceum cerebrum cum piperis exiguo potum in poſca.

Melius tamen multis in locis ſe geſſit. Illi enim capiti cujus inſcriptionem Aſulanus ſic edidit: Felli vomitu, vel phthiſi arcendis, *Cæſarius autem, quem cæteri quos vidi, ſequuntur, ſic:* Felli, vomitui, vel phthiſi arcendis; *ita hanc ille emendatam præpoſuit:* Fellis vomitui, & phthiſi arcendis, *& recte quidem; neque enim ibi vomitum, niſi uno in verſiculo, Serenus imperat, quod Aſulanus non attendit, neque vomitum quemcunque curandum ſuſcipit, quod cæteros attendiſſe oportebat; ſed bilis redundantiam, ſæpius, ut notum eſt, ventriculum afficientem & ad vomendum concitantem, tum dejectoriis, tum vomitoriis etiam medicamentis tollere in animo habet. Cum hac autem Humelbergii inſcriptione congruere animadverti antiquum Keuchenii librum, in quo primus hujus capitis verſus ſatis bene, ut mihi quidem videtur, ita erat ſcriptus:*

Lutea ſi creſcunt, & fundis noxia fella;

cum omnia quæ inſpexi, formis deſcripta exemplaria pro fundis *habeant* cunctis: *quam communem ſcripturam ipſe etiam probat Keuchenius; quam bene, ii judicent qui & ea perpenderint quæ modo expoſuimus, & Poëtam in ſuperioris capitis fine,*

inque

n Natur. Hiſt. l. 29. c. 4.

inque hujus initio converſa ad Lectorem oratione hunc ipſum alloqui, animadverterint. Tres etiam capitis de carbone *poſtremos verſus ita ſcriptos dederat Cæſarius, quem deinde omnes quos ego vidi, ſecuti ſunt :*

Allia vel piperi parce commiſta linuntur
Pythagoræ cognata levi condita cumino.
Proderit & madida fermentum polline turgens.

Equidem Aſulanus qui diſtinctionis notam, non poſt cumino *poſuerat, ſed poſt* Proderit, *facile hunc locum omni ex parte reſtituiſſet, ſi inter primum quoque, atque alterum verſum diſtinctionis notam ſtatuiſſet. Id autem ab Humelbergio, & jure quidem; ſi quid ego judico; factum eſt. Nam qui utrumque verſum conjungunt, Allia Pythagoræ cognata intelligant, neceſſe eſt, quod ultro confitetur Cæſarius, hac adſcripta notula :* cognata, id eſt, familiaria in cibo. Vide Laërtium in Vita Pythagoræ. *Sed hi non videntur animadvertiſſe, Horatium ad quem hic reſpicit Poëta, cum facete ſcripſit* o *:*

O quando faba Pythagoræ cognata, -

id, Veteri ejus Interprete p, *cui Chabotius* q, *aliique Enarratores, quotquot memini conſuluiſſe, aſſentiuntur, id, inquam, propterea dixiſſe quod Pythagoras; ut Bondii* r, *atque adeo Lambini* ſ *verbis utar;* a faba abſtinuit, quaſi ſibi cum ea cognatio aliqua eſſet, veritus ne in fabam aliquam animus paternus immigraſſet. *Non me latet, Ariſtotelem* t, *M. Tullium* u, *Plinium* x, *Laërtium* y*; ut propiores nobis Scriptores* z *omittam; alias etiam cauſas iſtius Pytha-*

goræ

o Satyr. l.2. Sat.6. verſ.63. *p, q, r, ſ* In Horat. ad eund. verſ. *t* Lib. de Fabis apud Laërt. de Vita Philoſoph. l. 8. in Pythagora. *u* De Divin. l.1. *x* Natur. Hiſt. l.18. c.12. *y* loc. cit. *z* Windet. de vita funct. ſt.

goræ conſuetudinis attuliſſe, imo a Gellio [a] *contraria Ariſtoxeni verba produci tradentis*, nullo ſæpius legumento Pythagoram eſſe uſum, quam fabis, quoniam is cibus & ſubduceret ſenſim alvum, & lævigaret. *Attamen aut hæc non efficiunt; ut certe non efficiunt; quominus Horatio Poëtarum more liberum fuerit eorum potius ſententiam ſequi (quorum etiam ab eodem Plinio* [b] *eſt facta mentio) qui a Pythagora damnatam fabam tradiderunt*, quoniam mortuorum animæ ſint in ea; *atque ita a Cæſario contra atque adnotavit, & ab reliquis oſtendendum eſt, alliis quoque ipſis Pythagoram, & quidem ob eandem cauſam, abſtinuiſſe: quo de cibo in tota ejus Vita nihil quidquam habet Laërtius. Aut ſi Horatio magis placuiſſe, dicerent, ut ſequeretur Ariſtoxenum, & propterea fabam Pythagoræ cognatam dixiſſe, quod ea plurimum veſceretur; quanquam hæc inelegans eſſet, ut verum fatear, & ab Horatii urbanitate abhorrens ejus verborum interpretatio; meam tamen, atque adeo Humelbergii ſententiam æque ac ſuam probabilem eſſe, non confiteri non poſſent, qui eos de quibus agitur, Sereni verſus ita diſtinguimus:*

Allia vel piperi parce commixta linuntur.
Pythagoræ cognata levi condita cumino
Proderit, & madido fermentum polline turgens;

ut perinde ſit Pythagoræ cognata *dixiſſe, ac ſi dixiſſet:* Faba *proderit vel ad diſcutiendam, mitigandamve inflammationem, quæ Humelbergii interpretatio eſt, vel ad* reſeranda, *ut paulo ante Serenus ipſe ait*, adoperta: *quid multa? ut idem ſit ac illud quod ſcribit in cap. ſequenti:*

Mollis odorato faba jungatur coriandro,
Proderit appoſitu, mollitque, aperitque tumorem.

Quod

a Noct. Attic. l. 4. c. 11. *b* loc. cit.

Quod autem pro faba *Serenus dixerit* Pythagoræ cognata, *minus ii mirabuntur qui ut fuerit Horatii ſtudioſus, & quam libenter ejus verba in hunc ſuum librum tranſtulerit, animadvertent. Nam quod in cap. de* jecoris, & lateris *vitiis poſuit:*

Si latus immeritum morbo tentatur acuto,

ex illo videlicet Horatii c *eſt:*

Quod latus, aut renes morbo tententur acuto;

& quæ in cap. de hydropiſi:

— acerbus
Creſcit hydrops. —
Unguine quo frangit vires languoris aquoſi,

ex illis d:

Creſcit indulgens ſibi dirus hydrops.
— & aquoſus albo
Corpore languor.

In capite autem de ventre molliendo, *præter id quod ultro, ut vidimus, confitetur, illud:*

Potibus & duris reſtricta morabitur alvus,

ex illo e *eſt:*

— ſi dura morabitur alvus;

& denique quod in cap. de iſchia *&c:*

Ennius ipſe pater, dum pocula ſiccat iniqua,

ex illis f:

Ennius ipſe pater nunquam, niſi potus, ad arma
Proſiluit dicenda. —

& g

Siccat inæquales calices:

quæ duo poſtrema, ut tertium quoque, ante me Keuchenius animadverterat. Sed ad Humelbergium redeamus, qui in eo pariter laudandus eſt, quod

c Satyr. l.2. Sat. 3. verſ.165. *d* Carm. l. 2. Od.2. verſ.13.15.16. *e* Satyr. l.2. Sat.4. verſ. 27. *f* Epiſt. l.1. Epiſt.19. verſ.7. *g* Sat. l.2. Sat. 6. verſ. 68.

quod primum verſum capitis de ſerpentium morſibus *cum Aſulanus ita ſcripſiſſet :*

Cuſpide non quiſquam, longe neque cæde
 lariſſæ ;

Cæſarius autem ſic reſcripſiſſet : longæ neque cæde cariſſæ ; *egregie ipſe pro* cariſſæ *(quod verbum qui ſciat cum Voſſio* [h] *quid Lucilio apud Feſtum* [i], *& quid in Philoxeni, & Iſidori Gloſſis ſignificet, nihil huc pertinere, ſciet)* ſariſſæ *edidit. Sed multo etiam magis laudandus eſt quod ſubobſcurum ſæpe Scriptorem Commentariis illuſtravit, quod ad rem medicam attinet, ut erat captus temporum illorum, ſane eruditis, neque cætera indoctis, utinam haud raro non ſupervacaneis, aut minus prolixis ; vel quando eſſe prolixa voluit, variantes potius ſcripturas (quas, ut Aſulanus, ac Cæſarius, omiſit) quam dilucidi etiam cujuſque verbi interpretationem complectentibus.*

Ab utroque hoc vitio longiſſime refugit Rob. Conſtantinus, qui & variantes ſcripturas, & breviſſimas ad plurimos locos notulas in ora editi ab ſe Samonici adſcripſit. In harum tamen nonnullis Vir alioqui Doctiſſimus eſt hallucinatus, ut cum ad eos verſus in cap. de vulneribus ferro &c.

Si vero infrenus manat de vulnere ſanguis,
Purpura torretur conchyli perlita fuco,
Hujus & atra cinis currentem detinet un-
 dam ;

cum, inquam, ad tria poſtrema verba verſus poſtremi hæc adnotavit : Hic affectus διαβητης de quo Celſus lib. 4. cap. 20. *Perſpicuum namque ex ipſo primo verſu eſt per* currentem undam *nihil hic aliud a Poëta ſignificari quam quod paulo infra per* nimios reſerati vulneris amnes, *præſertim cum ea continuo ſequantur :*

Ver-

h Etymologic. Lingu. Lat. ad vocem *Cariſſa*.
i De Verbor. Signific. l. 3.

Verrucæ quoque defectæ frenare cruorem
Dicitur ambuſtus tyrio de vellere pulvis.

Nihil igitur ad hunc locum in quo de ſanguinis profluvio agitur, urinæ pertinebat profluvium. Sed neque opus erat urinam in altera notula memorare, quam appoſuit ad eum locum ex cap. de ſerpentium morſibus:

Carduus eſt nondum doctis fullonibus aptus,
Ex illo radix *&c.*,

Nam poſtquam illud egregie adnotavit: Carduus fullonum; labrum veneris, δίψακος; *haud bene hæc ſubjecit: pro nondum doctis*, leg. nondum tactis, nempe Podagra. Plin. lib. 28. cap. 6. Virilis urina podagris medetur, argumento fullonum, quos ideo tentari eo morbo negant; *ſiquidem* nondum *haud cum* doctis, *ſed cum* aptus *jungendum eſt, ut intelligamus, non perfecti, aut ſicci, quali videlicet fullones utuntur, ſed immaturi adhuc, & viridis illius cardui radicem eſſe adhibendam: quod & Humelbergius ſine ulla dubitatione intellexit, & præterea cur fullones* docti *dicantur, exponere ſe ſatis poſſe, exiſtimavit. Non erat igitur cur enarratione præſertim tam longe petita vulgatam ſcripturam Conſtantinus ſolicitaret. Sed multo illud gravius, quod in totius voluminis calce octo & ſeptuaginta verſus, quorum primus eſt:*

Quod natum Phœbus docuit, quod Chiron Achillem;

poſtremus autem:

Quotque hic ſunt verſus, tot agant tua tempora Janos;

quod hos, inquam, verſus cæteris Samonici adjungendos eſſe, indicavit; hanc enim ipſis inſcriptionem præpoſuit: Vindiciano attributum Carmen, videtur eſſe Sereni Peroratio, finiſque Poëmatis. *Verum; ut alia prætermittam; duo*

certe

certe in hoc Carmine decebat ipſum animadvertere quæ ipſius judicio vehementer repugnant. Alterum, Carmen hoc de libro eſſe in quo multo plura quam in Sereni Poëmate, & nominatim peregrina ac pretioſa remedia copioſe proponuntur;

Denique reperies iſthic quod lucis in ortu
Indus, Arabs, Syrus, Perſes, diveſque Sabæus
Vicino ſub ſole legunt, quod præbet Orontes,
Eximium ignoto mittit quod Nilus ab ortu,
Decerptum foliis, ramo, cute, cortice, virga,
Quodque ab Edymis (*leg.* ab Idumæis) vectum Seplaſia vendunt;
Et quicquid confert medicis Lalagea cataplus;

cum contra Samonicus, qui ut vere ait Turnebus [k], medicinam morborum parabilem verſibus lepidis conſcripſit, *nihil libentius, aut ſæpius facere videatur quam ut remedia proponat, ſicut Plinius* [l] *loquitur*, parata vulgo, inventu facilia, & ex quibus vivimus, *atque adeo quæ* quotidie pauperrimus quiſque cœnat: *& judicium inſuper hac de re, inſtitutumque ſuum non uno in loco profiteatur, ut cap. de* ventre molliendo:

Multos præterea Medici componere ſuccos
Conſuerunt; pretioſa tamen cum veneris emptum,
Falleris, fruſtraque immenſa nomiſmata fundes;

& cap. de jecoris, & lateris vitiis:

Quid referam multis compoſta Philonia rebus?
Quid loquar antidotum variis? quis iſta requirat?
At nos pauperibus præcepta feramus amica.

k Adverſar. lib. 17. c. 18. *l* Natur. Hiſt. lib. 24. c. 1.

Alterum quod a Conſtantino animadverſum eſſe oportebat, eſt, de vi carminum ad medendum quam diſpar huic, atque illi Auctori ſententia fuerit. Equidem non negaverim, vana haud raro, & riſu excipienda remedia Serenum propoſuiſſe, tranſverſum videlicet actum ab ea quæ ejus temporibus invaluerat, credulitate ac ſuperſtitione, vel potius ne ignoraviſſe, aut omiſiſſe videretur quæ tum maxime probabantur. Hoc etiam addam, me poſtquam ea legeram quæ ad pleraſque abigendas febres de collo ſuſpendenda eſſe, docuerat, olim eſſe ſuſpicatum, num hanc forte damnationis ipſius cauſam prætendiſſet Caracalla, a quo videlicet damnatos eſſe & qui remedia quartanis, tertianiſque collo annexa geſtarent, *Spartianus* [m] *docuit; quanquam hunc Hiſtoricum accuratius poſtea perlegenti, revera neque horum, illiuſque damnationis tempora congruere, & tanquam Getæ fautor, Samonicus interemptus eſſe videatur. Attamen quid de vi carminum vere ipſe cenſeret, ſatis in fine capitis de* Quotidiana *demonſtravit:*

Multaque præterea verborum monſtra ſilebo:
Nam febrem vario depelli carmine poſſe,
Vana ſuperſtitio credit, tremulæque parentes.

Contra in iis verſibus quos hujus ipſius Poëmatis perorationem eſſe, exiſtimat Conſtantinus, quam fidenter, quam magnifice inania iſtiuſmodi anilia remedia celebrantur!

Gramine ſeu malis ægro præſtare medelam,
Carmine ſeu potius: namque eſt res certa ſaluti
Carmen, ab occultis tribuens miracula verbis.

Quod ſi ex me quæras, cujuſnam igitur Auctoris, & cujuſnam libri ſit iſta peroratio; non Vindicia-

ni,

[m] In Caracallo.

ni, ſed ejus ipſius in cujus Operis calce legitur, Marcelli eſſe, reſpondebo, a quo videlicet illi ſuo de Medicamentis libro inſtar clauſulæ additam fuiſſe, eo minus dubito, quo magis ob multa vel pretioſa, vel ſuperſtitioſa remedia, magna in ipſo cum laude propoſita, eidem video convenire. Alii autem quod Vindiciani Comitis Archiatrorum Epiſtolam, a Marcello ante ſuum librum poſitam, continuo Marcelli ipſius liber cum poëtica iſta peroratione conſequitur, hæc propterea fortaſſe Vindiciani eſſe, putaverint, cum tamen ex Marcelli Epiſtola ad Filios, loco Præfationis univerſo Operi præfixa, proclive eſſet cognoſcere, & librum, & perorationem ipſam eſſe Marcelli, utpote qui apertiſſime hanc indicat, cum, Verſiculis, *inquit,* quoque luſimus migmatum & ſpecierum digeſtione compoſitis. Non quod ſit dignum aliquid in carmine, ſed ut lectorem, ſcrutatoremque hujus operis & poëma pelliciat, & exoptatio blanda conciliet, quod opuſculum in infima parte hujus codicis collocavi & ut ſermone noſtro opera hæc ſolertia noſtra compoſita claudantur, & nugas noſtras multiplex foliorum celet objectus. *Hæc ideo pluribus verbis egi, quod animadverti, me hac de re non a Conſtantino ſolum diſſentire, verum etiam a Viro noſtræ ætatis eruditiſſimo, qui* Carmen, *inquit,* Sereni extrema parte truncum eſſe videtur, itaque pedibus eo in ſententiam Roberti Conſtantini, qui verſus in calce libri Marcelli Empirici de medicamentis, conjectura minime abſurda, ſed veriſimillima habet pro peroratione poëmatis Sereniani. *Ego vero ut de eo lubens Doctiſſimo Viro aſſentior, quod aliquid facile in extrema præſertim parte hujus Poëmatis deeſſe videatur; non propterea tamen video, cur hoc verſibus ſupplere debeamus quos Marcellus & ſuos eſſe, in-*

dicavit, & *ita ſcripſit ut ſuo magis quam Sereni Operi conveniant. Sane quæ duo ab eodem quoque Celeberrimo Viro ante iſta verba ſunt poſita, alterum*, Sereni carmen Heroicum, præcepta de medicina parvo pretio parabili ad curandos præcipuos humani corporis morbos complecti; *alterum*, *quæ* in his ſuperſtitioſa nonnulla ex more illius ætatis *Serenus admiſcuit*, *ita admiſcuiſſe*, *ut* plura forte tranſcriberet, quam crederet; *hæc*, *inquam*, *duo num duobus cum locis conveniant quos ſupra ex ea Peroratione produxi*, *ipſe omnium optime pro eo quo pollet*, *acri judicio*, & *veri ſtudio exiſtimabit*; *ego quod ipſe exiſtimaverit*, *ſequar*.

Verum etſi hoc, & *quæ ſupra indicata ſunt*, *in Conſtantino minus probo*; *non ideo tamen egregiam quam in Sereno emendando*, *illuſtrandoque poſuit*, *operam meritis laudibus fraudabo. Certe in brevibus de quibus dictum eſt*, *notulis haud raro veram*, *Aſulano*, *Cæſario*, *Humelbergio incognitam*, *ſcripturam attigit*, *interdum etiam*, *iis qui vel Doctiſſimum Keuchenium fugere*, *Veterum locis eandem comprobavit*, *velut cum ad eos verſus ex cap. de* prurigine, papulis, & ſcabie:

Ergo lutum prodeſt membris adhibere fricatis,
Quod facit ex aſino ſiccatus corporis humor;

hoc primum adnotavit: ſiccatus; *Alii* ſaccatus; *egregie quidem*, *ut jam Turnebus* [n] *præſenſerat ex Arnobii* [o], *imo ex ipſius reſtitutis Lucretii* [p] *verbis*, *ubi de pueris in ſomniis lectum permingentibus:*

Totius humorem ſaccatum ut corporis fundant.

Porro ab Sereno ſcriptum eſſe ſaccatus, *cum alii* indi-

n Adverſar. l. 17. c. 18. *o* Adverſus Gent. l. 2. *p* De Rer. nat. l. 4. verſ. 1022.

indicant ipſius verſus in quibus vel Lucretii [q] *verba libenter uſurpat*, *ut in cap. de* ſolutione ventris:

Tam varii caſus mortalia ſæcla fatigant;

ut in cap. de uva & faucibus:

-- -- clamor fracto cum forte ſonore
Planum radit iter, *&c.*

vel Lucretium ſtudioſe admodum laudat, *ut in cap. de* conceptione:

Hoc poterit quartus magni monſtrare Lucreti;

tum veteres & Keuchenii, *& aliorum libri manifeſte confirmant. Deinde Conſtantinus hanc ita comprobavit*, *illuſtravitque ſcripturam:* Plinius lib. 28. c. 18. tradit, aſininam urinam cum ſuo luto illitam hominis ſcabiem ſanare: *qui Conſtantini*, *atque adeo Plinii locus Keuchenium fugerit*, *neceſſe eſt*, *non facile alioqui ad hos Samonici verſus ſcripturum:* De aſinino lotio nihil tale, quod ſciam, apud medicos: *quanquam etiam apud Plinium Valerianum* [r] *hoc legitur:* Urina aſini cum ſuo luto impoſita (*ſcabiem*) ſedat.

Verum de Keuchenio ipſo mox plura. Nam de Henrico Stephano, *de quo jam ex ordine dicendum eſt*, *hoc tantum ſatis eſt indicare*, *ita ipſum Conſtantini editionem in Samonici verbis*, *& variantibus lectionibus ad eundem modum proponendis eſſe ſecutum*, *ut ſi cæteras etiam in ora notulas adjeciſſet*, *lac lacti ſimilius non eſſet. Certe quam pauciſſima omnino fuere in quibus diſcrepare*, *animadverti. Ex his unum quod ſententiam plurimum mutat*, *neque apud ullum alium adeo fidenter receptum comperi*, *adnotabo. Initium capitis de* podagra *ſic habent Aſulanus*, *& Humelbergius:*

q Vid. l. 1. verſ. 21. & alibi paſſim, tum ejuſd. lib. verſ. 645. & l. 4. verſ. 531. 532. 536. *&c.* *r* De Re Medica l. 3. c. 38.

Quædam ſunt rabidæ medicamina ſumma
podagræ ;

Cæſarius autem , & Conſtantinus haud magna , quod ad ſententiam attinet , varietate digna *ſcribunt pro* ſumma . *Illud ſententiam omnino mutat quod ab eodem Conſtantino , ut varians ſcriptura , in margine adnotatum eſt :* Quædam haud ſunt *pro* Quædam ſunt . *Iſtam autem ipſam ſcripturam recipit Stephanus , ſcribitque unus ; quod viderim ; omnium :*

Quædam haud ſunt rabidæ medicamina digna podagræ ;

ſive quod in libris calamo ſcriptis ſic invenerit , ſive quod aliter nullam eſſe Poëtæ ſententiam , judicaverit ; nec fortaſſe injuria ; hæc enim continuo ſequuntur :

Cui ter tricenas ſpecies Epidaurius ipſe
Dixit ineſſe Deus , requiem tamen indere morbo
Fas erit , & triſtem ſaltem mulcere dolorem ;

nam ſi quædam eſſe , dixiſſet ſive digna , ſive ſumma podagræ medicamenta ; cur nihil aliud quam aliquam ſaltem doloris quietem , & mitigationem promitteret ? Quod ſicui forte Stephani ſcriptura minus placet ; is igitur aut quomodo communem explicet , videat , aut aliam aliquam perquirat ; ut exempli cauſa , ſi Poëta non Quædam , *ſed* Quænam *ſcripſiſſet , atque ita quærendo , quænam vel digna , vel ſumma poſſint eſſe podagræ medicamenta , nulla videlicet iſtiuſmodi eſſe , indicaſſet . Cæterum quæ ſive in verbis , ſive in Vita Sereni deſcribendis tum in Stephano , tum in Conſtantino ipſo deſiderari poſſint , plura quæ cum de Aſulano , Cæſario , & Humelbergio diceremus , exempla attulimus ad illos quoque pertinentia ſatis ſuperque præmonſtraverint .*

Unus de quo ſcribam , reſtat Keuchenius Vir

mul-

multum; ut verum fatear; in græcorum, latinorumque cujuſque generis Scriptorum lectione verſatus, antiquo etiam Sereni exemplari, calamo exarato, inſtructus, necnon illo quod Gryphianis formis deſcriptum eſt, aliiſque fortaſſe quibus nos caremus, nonnullis (hæc enim inter Sereni Editiones in Prolegomenis memorat) fere omnibus tamen eo tempore editis, ut videri a Conſtantino potuerint. Sed viciſſim quæ Conſtantinus, Stephanus, Aldique Filii procurarunt, eo in loco ne nominat quidem; Humelbergii autem Commentarium ſe necdum videre potuiſſe, diſerte fatetur: quinetiam quem primo loco memorat, apud Aldum, hoc eſt a Franciſco Aſulano, editum Samonici librum an viderit, aut certe an adhibuerit, non ſatis conſtat. Videtur enim vidiſſe ex iis quæ aliquando notat, ut ad caput de veſica, & calculo; *num vero adhibuerit, ii judicent qui nobiſcum animadverterint, in Notis ad ſextum verſum ex cap. de* ictibus ſcorpii:

Magna quod exiguis perimantur ſæpe venenis,

ſcribere ipſum, ſe neſcire cur eruditi viri non auſi fuerint *membra* pro *ſæpe* reponere; *vel in quarto verſu ex cap. de* lumbis & renibus ſanandis:

Aut pice cum melli --

recte quidem pro melli, molli *reſcribendum eſſe, exiſtimare; ſed de hac emendatione hæc ſubjicere:* Nihil verius ea lectione, quam nos primi reſtituimus; *cum tamen Aſulanus & in verſu illo priore* membra, *& in hoc altero* molli *ad eundem prorſus modum ad quem Keuchenius emendat, revera ſcripſiſſet. Sed ſive Aſulani, aliorumque de quibus dictum eſt, librorum ope caruerit, ſive contra, uſus ſit; certe illis tot aliis eruditionis præſidiis ornatus Prolegomena ad Serenum copioſa ſcripſit, & bene docta, in quibus poſtquam ſuper-*

ſtitioſæ Medicinæ nugas , & deliramenta eruditè detexit , atque exagitavit , tum de Sereni ipſius Vita longe melius quam cæteri , de quibus ſupra dictum eſt , loquitur ; nam eorum omnes quos indicavimus , errores declinat , & Veterum de Sereno teſtimonia accurate & collecta , & deſcripta proponit . Neſcio tamen cur de ipſo dixerit : Superſtitioſam (*medicinam*) paſſim , Tralliani , Aëtii , Myrepſi , Marcelli , cæterorumque medicorum exemplo immiſcet ; *quaſi vero qui aliis poſt ipſum ſæculis extitere, horum Serenus permoveri exemplo potuiſſet : quod eram fortaſſe præteriturus , niſi etiam in Notis ad caput de* Splene *hæc inveniſſem :* Forte antidoton ex iis remediis variam a Nicolao Myrepſo mutuavit Serenus ; *ab homine videlicet qui cum Meſuen citet* [s] , *ſeculo duodecimo florentem , novem ſaltem ab Sereni ætate interjectis ſæculis ſcripſerit , neceſſe eſt . Neque item praeclare video , quamobrem Keuchenius , non minus quam cæteri quos ſupra dixi , Sereni Vitam cum ejus Poëmate edidiſſe , illum omiſerit Lampridii locum in quo Alexandri Severi luculentum de Samonico apparet judicium :* Latina , *inquit Lampridius* [t] *(hic enim ſequor typis editorum exemplarium inſcriptionem ; non ignarus alioqui eorum quæ hac de re Iſ. Caſaubonus* [u] , *& Cl. Salmaſius* [x] *monuere)* Latina cum legeret (*Alexander)* non alia magis legebat quam De officiis Ciceronis , & De republica . Nonnunquam & oratores & poëtas , in queis Serenum Sammonicum , quem ipſe noverat & dilexerat , & Horatium . *Quæ tamen verba cum ego diligenter perpendo , & cum iis confero quæ de eodem Alexandro aut ipſe habet Lampridius* [y] , vixiſſe *videlicet* [illegible] annis

[s] De Compoſ. Medicam. Sect. 32. c. 17. [t] in Alex. Severo . [u], [x] in Notis ad hanc Vitam . [y] in ead. Vita .

annis XXIX; *aut etiam Herodianus* z, tum duodecimum attigiſſe annum, *cum factus eſt Conſul cum Heliogabalo; ex his nimirum, aliiſque Hiſtoriæ monumentis comperio, quinquennem, aut etiam quadrimum fuiſſe Alexandrum, cum Geta, hujuſque partium ſtudioſus Samonicus a Caracalla interfecti ſunt. Num ergo id ætatis puerum, etiamſi conſtaret, in eodem loco ubi Samonicus, tum fuiſſe, jam tum eruditiſſimum illum Scriptorem & noviſſe, & dilexiſſe, credemus? An quando id minus veri ſimile eſt; conjiciemus potius, Poëtam iſtum Serenum Samonicum, de quo loquitur Lampridius, non Patrem; ut Iſ. Caſaubonus* a *videtur credere; ſed Filium fuiſſe, cum hunc annos aliquot paternæ cædi ſuperſtitem ponere, nihil vetet, & quæ Spartianus* b, *Arnobius* c, *Macrobius* d, *Sidonius* e, *Servius* f *de libris Samonici, ut videtur, Patris aut memorant, aut proferunt, hæc quidem ſoluta oratione ſcripta ſint, illa vero ad doctum quidem atque eruditum Philologum, Hiſtoricum, aut etiam Mathematicum, non propterea tamen Poëtam, ſpectare videantur. Quod ut undequaque veri ſimile eſſe, intelligas; primum quæcunque Macrobius* g *ex Samonico & nominatim ex ejus libris Rerum Reconditarum produxit, ea cum verſibus comprehenſa non eſſe conſtet; tum quod indicavit Arnobius* h, *ad illos eoſdem libros pertinere, Voſſius* i *exiſtimat. Deinde eum ex cæterorum locis pleroſque in Prolegomenis Keuchenii, nonnullos in hac*

etiam

z Hiſtor. l. 5. *a* in Notis ad Spartiani Caracallum. *b* in Caracallo, & Geta. *c* Adverſ. Gent. l. 6. *d* Saturnal. l. 2. c. 12. 13. l. 3. c. 9. *e* in Epiſt. ad Polem. Carm. 13. ſubjecta *&c.* *f* Comment. in Virgil. Georgic. l. 1. verſ. 102. 103. *&c.* *g* loc. cit. *h* loc. cit. *i* De Hiſtoric. Lat. l. 2. c. 2.

etiam Epiſtola habeas; ne ulli præterea ſuperſint quos ad perpendendum requiras, ex iis quos ille omiſit, duos inſuper, alterum Sidonii, quem Doctiſſimus Fabricius [k] *indicat, Servii alterum, quem nondum vidimus apud eos qui de Samonico locuti ſunt, adſcribemus. Et Sidonius quidem in Epiſtola* [l] *ad Leontium memorat* Julium Firmicum, Sammonicum, Saturninum in libris matheſeos peritiſſimos conditores; *quanquam Joannes Savaro* [m] *admonet*, MS. optimæ notæ hos non agnoſcere, ſed Julianum Vertacum, Follonium Saturninum, *qui quidem Mathematici quinam fuerint, & quomodo alterius nomen ſit emendandum, his, inquam, Savaro de rebus quid cenſeat, alibi* [n] *proponit. Servii* [o] *autem locus mihi quidem certior eſt:* Miracula, *inquit*, de hac inſula (*Thule*) feruntur; ſicut apud Græcos Cteſias, & Diogenes, apud Latinos Sammonicus dicit. *Quæ omnia cum ita ſe habeant; minus mirum eſt, ea quæ produximus, Lampridii verba a Keuchenio eſſe prætermiſſa, ut qui facile ad Samonicum non Patrem, ſed Filium pertinere, exiſtimaverit, quem Poëmatis de quo agebat, Auctorem non putabat. Qua utraque in ſententia diſerte oſtenderunt ſe eſſe Jo. Jac. Hofmannus* [p] *& hunc ſecutus Lud. Morerius* [q], *in primis autem Ger. Jo. Voſſius* [r]. *Hic tamen de Samonico Filio*, ecquid, *ſcripſerit*, haut, *inquit* [ſ], ſat ſcio. *Sed Deſid. Eraſmus* [t] *Lyrica ſcripſiſſe, non dubitavit, atque adeo Serenum illum eſſe, cenſuit,*

quem

k Bibl. Lat.l.3.c.5. *l* in qua eſt Carm. 22. *m* Comment. ad hunc Sidonii locum. *n* Comment. ad Sidonii Epiſt.11.lib.8. *o* Comment. in Georgic. l. 1. verſ.30. *p* Lexic. Univerſal. *q* Dictionaire Hiſtor. *r* De Philoſophia c.12. *ſ* De Hiſtoric. Lat. l. 2. c. 2. *t* in Scholiis in Epiſt. ſupra cit. D. Hieron. ad Paulinum.

quem inter Lyricos ab D. Hieronymo laudatum eſſe, ſupra dixi: cui ſententiæ ætatem quidem eorum a quibus Serenum Lyricum nominatum eſſe, ſcio, adverſari non opinor, quando Terentianus quem eorum omnium antiquiſſimum eſſe, conſtaret, ſi Præfectus ille Syenes fuiſſet a M. Valerio Martiale u *memoratus, iſne fuerit, an ille potius ad quem Longinus ſuum illum aureum librum* x *ſcripſit, vel apud Eruditiſſimum Fabricium * incertum eſt. Ego vero ut nihil in ejuſmodi re affirmaverim; ita ſuſpicor, quando Samonicum quidem Patrem fuiſſe Poëtam, non conſtat, Filium autem fuiſſe, ex producto Lampridii loco intelligi poteſt; ſuſpicor, inquam, hoc de Medicina Poëma Filii potius, quam Patris eſſe credendum. Non me præterit, ita ab aliis poſſe accipi Lampridii verba, ut* Serenum *referant non ad proximam vocem* poëtas, *ſed ad priorem illam* oratores: *neque tamen ignoro, L. Gr. Gyraldum, cum duobus in locis* y *iſtis ipſis Lampridii verbis uteretur, utrobique* orationes *(quam quidem vocem etiam in Pall. ambobus Codicibus vidit Gruterus* z*)* orationes, *inquam, non* oratores *legiſſe; ut non obſcure Ciceronis orationes intelligere, & ad hunc modum verba diſtinguere ſe, oſtenderit:* non alia magis legebat quam de officiis Ciceronis, & de republica, nonnunquam & orationes; & poëtas in queis Serenum Sammonicum, quem ipſe noverat, & dilexerat, *&c. Verum hanc totam rem alii viderint; ego enim ita propono, ut judicium potius exquiram aliorum, quam interponam meum.*

In

u Epigr. l. 1. 87, 86. Scriverio. *x* De Sublimi *&c.* * Biblioth. Lat. l. 4. c. 7. *y* De Poëtar. Hiſtoria Dial. 4. ubi de Sereno Samonico, & Dial. 5. ubi de Alexandro Mammæ. *z* Not. in Lampridii Alex. Severum.

In Notis autem ſane eruditis quibus Samonicum ornavit, illuſtravitque Keuchenius, mallem aliquando ut minus ſuo tum ingenio, tum veteri exemplari indulſiſſet. Nam quod ad poſtremum verſum capitis de fellis vomitu, & phthiſi:

Carne aſinæ, ſevoque capræ medicina ſalubris;

hæc adnotavit: Scribo; *Lacte aſinæ. larte* diſertim in avito. nec enim aſinæ caro, ſed lac phthiſicis ab antiquis medicis præſcribitur; *primum illud attendiſſet, oportebat, in cæteris vetuſtis libris in quibus id verbum* aſinæ *eſt; quantum etiam ex Conſtantini, & Stephani ſilentio agnoſcimus; conſtanter ſcribi* Carne: *tum vero Plinium Valerianum* a *docuiſſe:* Carnes aſini ex jure ſumptas phthiſicis prodeſſe: *& ante hunc majorem Plinium* b *hæc tradidiſſe:* Phthiſicis medentur, jecur lupi ex vino, macræ ſuis fœminæ herbis paſtæ lardum, carnes aſininæ ex jure ſumptæ: hoc genere maxime in Achaia curant id malum; *quem locum Plinii ſpectaſſe Samonicum, oſtendit etiam adipis ſuilli mentio in proxime ſuperiore verſu facta, in hoc autem ipſo ſevi caprini, quod videlicet pauciſſimis interjectis verbis a Plinio adverſus phthiſim memoratur. Ad eos etiam verſus capitis de* ſolutione ventris:

Proderit & pueris quos dentis origo fatigat,
Caſtaneas coxiſſe nuces, & ſorba vetuſta;

hæc notat: Forte legendum: *quos ventris origo fatigat. ventris* integre ſcriptum invenio in veteri avito: *& infra:* Scribo - ex avito libro: - *ſorba peruſta*. id eſt, in ſole ſiccata. *Verum in aliis; quod ſciam; antiquis exemplaribus neutrum invenitur.* Vetuſta *autem ſorba pro ſiccatis & a Sereno hic accipi, & ſatis intelligi, ignora-*

re

a De Re Medica l. 1. c. 61. *b* Nat. Hiſt. lib. 28. c. 17.

ve Keuchenius non potuit qui ad illum alium hujus capitis verſum :

Aut ceraſi victum longo jam tempore pomum,

hæc ſcripſerat paulo ante : Pomum ceraſi *longo tempore victum*, ille ſiccatum vocat, quod alvum adſtringat. *Nam quod ad illam alteram lectionem attinet, ſcire luculentius vellem, quid ſit, aut quomodo ſit interpretanda* ventris origo ; *niſi ipſe ultro ſubjeciſſet, vulgatam ſcripturam* etiam poſſe defendi, nec debere immutari : quos dentis origo fatigat ; *& ſic explicaſſet :* iis igitur, quibus jam primuli dentes ſuboriuntur, & quos dentium origo fatigat, præſcribuntur hic ad dyſenteriam & alvum ſiſtendam caſtaneæ coctæ &c. *Non tamen ediſſerit, cur in hoc capite in quo alioqui agitur de alvi fluxu, dentientes pueri memorentur. Memorantur autem, quia in peculiaribus eorum morbis qui ; ut Hippocratis* [c] *verbis loquar ;* jam dentire incipiunt, alvi profluvia *potiſſimum numerantur. Laceſſitis* [d] *enim ob gingivarum pruriginem, atque dolorem vicinis ſalivæ canaliculis, ac glandulis, tanta hujus copia provenit, & a puerulis, ut pote exſpuere neſcientibus, in ventriculum, & inteſtina demittitur, ut his propterea laxatis, ſæpius non* dyſenteria, *ſed diarrhæa ſeroſa oboriatur : quæ etſi illud affert commodi ut ſic plurimis ſtimulantibus particulis una ejectis, nervorum diſtentiones, & comitialis morbus facilius arceantur ſecundum ea quæ ab ipſo etiam Hippocrate* [e] *obſervata ſunt :* quibus in dentitione alvus amplius ſubducit, minus convelluntur, quam quibus parum ; *attamen ſi omnem denique modum tranſeat, non eſt dubitandum*

c Aphoriſm. Sect. 3. 25. *d* Vid. etiam Ettmull. de Morb. Infant. Art. 18. *e* De Dentitione n. 2.

dum (quod tu minime ignoras , & Paulus f *indicat) quin ſit tantum a Medico minuenda , & cohibenda , quantum ſatis ſit ne vires ita dejiciat , ut vitam ipſa in diſcrimen adducat . Denique ; ne longior ſim ; ad verſus ex cap. de* nervis inciſis , & dolentibus , atque contractis :

Aut Baccho madefacta Ceres cum fronde cupreſſi ,
Quo poteris potu recreare rigentia membra ;

illud quidem recte adnotavit : perperam ſunt , qui τὸ *potu* ad compoſitionem referunt ; *ut enim in ſuperioribus ſeptem verſibus non de potandis , ſed de extrinſecus adhibendis remediis ſermonem fieri oſtendunt aut voces quibus Poëta uſus eſt , aut ipſorum remediorum natura , & Medicorum qui iiſdem ſunt uſi , conſuetudo ; ita in his quoque fieri tum duo hæc , tum nexus , tum Poëta ipſe commonſtrat , qui eaſdem prorſus res cum etiam (præeunte utrobique Plinio* g *) in cap. de* podagra *laudet , ſic proponit :*

Trita cupreſſus ibi Baccho jungetur acerbo ,
Panibus & teneris , cohibebitque addita queſtus ;

addita *enim illic idem eſt atque* impoſita , *qua ratione in cap. de* lumbis *&c. dictum eſt de ſacculis :*

Quos vix paſſuris urentes addito membris ,

& in cap. de fracturis :

Conveniet cerebrum blandi canis addere fractis ,

hoc eſt oſſibus . Quæ cum ita ſint ; tantum abeſt ut in iis de quibus agimus , verſibus non ſcribendum ſit fotu *pro* potu , *quod contendit tamen Keuchenius , quamvis illud ſit* in ora Gryphiani codicis , *& alterius parvuli quem nos habemus , Lugdunenſis* impreſſum ; *ut nihil aptius poſſe fieri ap-*

pa-

f De Re Medica l. 1. c. 9. g Natur. Hiſt. l. 24. c. 5.

pareat, quam ſi illam ſcripturam cum Humelbergio recipiamus, preſertim cum & ingratum concurſum vocum poteris potu *ſic vitemus, & quarto ante hunc verſu Serenus ſine controverſia ſcripſerit:*

-- tali recreabis languida fotu.

Nam in explicatione quidem quam ad retinendum potu *profert Keuchenius:* non eo potu membra recreanda, ſed potu rigentia debere accipi, quod multos egit tranſverſos. ex potu enim rigor & vitium nervorum: nam nervis inimiciſſimum eſt vinum nimium potum; *magis ipſius ingenium laudo, quam Samonici genium, & veræ ſcripturæ ſpeciem agnoſco.*

Neque hæc tamen ita accipias velim, quaſi in Keuchenii Notis plurima eſſe viciſſim bona atque egregia, & Eruditiſſimo Viro digna, negarem. Sunt enim: neque aliter pluribus in locis ſcripſiſſe Samonicum, credo, atque a Keuchenio conſtituitur, velut in verſu capitis de lumbricis *ſecundo cum ſcribendum ſtatuit:*

-- interno cum viſcere tænia ſerpens;

non ut omnes libri typis editi habent, tinea ſerpens. *Movet enim me liber ejus vetuſtus cum iis in hoc conveniens quorum ſcripturam in ora adnotarunt Conſtantinus, ac Stephanus, movetque præterea lex carminis, quæ* tænia *requirit,* tinea *reſpuit; nam qui ſecus ſentiunt, hoc certe ambiguæ, ut oſtenſum eſt, ſcripturæ loco antiquius non proferunt exemplum; quando conſtat, Horatium* [h] *contra ſcripſiſſe:*

-- aut tineas paſces taciturnus inertes,

& [i]

Blattarum, ac tinearum epulæ. --

Vel cum ejus capitis quod inſcribitur: Ægris ſomno adſciſcendo, *verſum ſextum a pleriſque ita ſcriptum:* Pro-

h Epiſt. lib. 1. Epiſt. 20. verſ. 12. *i* Satyr. l. 2. Sat. 3. verſ. 121.

Proderit & magnum capiti ſubſternere fulcrum;

ſed cujus tamen aliæ quatuor circumferuntur lectiones, quarum unam ſequitur Aſulanus, reliquas in ora exhibet Conſtantinus, ipſe, ultima harum ſelecta, ſic reſtituit:

Proderit, ut Magi, capræ ſubſternere fella;

cum & vetuſtus ejus liber magna ex parte hanc repræſentaret ſcripturam, & locus Plinii k, *a Conſtantino quoque indicatus, eandem mirifice comprobet:* Magi, felle capræ - ſub pulvino poſito, ſomnum allici, dicunt. *Verum & has, & ejuſmodi alias quas veras eſſe, agnoſcit, ſcripturas, in quibus illæ quoque ſunt de quibus ſupra oſtenſum eſt*, hirudine *pro* hirundine: ſaccatus *pro* ſiccatus: ſariſſæ *pro* cariſſæ, *ſi in edito ab ſe Samonico nolebat exhibere; cum tamen certe aut in ora adſcribere, aut aliquo inter ipſa verba poſito ſigno ſuis quamque locis indicare debuiſſet, omnes ibi omnino prætermiſit magno ſane cum Lectorum incommodo, qui niſi cunctas non ita aut breves, aut paucas perlegerint Notas, poſt ipſum Poëma, atque adeo Prolegomena, in ulteriore libri parte ſeorſum editas; quid* Keuchenius *in ea re egerit, aut ſenſerit, prorſus ignorent, neceſſe eſt.*

Hæc cum ita ſint; vides profecto, mi Vulpi, Viros Doctiſſimos a quibus, hactenus a nobis recenſitæ, Sereni Editiones ſunt procuratæ, peculiaria ſingulos in ſingulis ut bona præſtitiſſe, ſic vitia quædam declinare non potuiſſe. Igitur, niſi forte aliam aliquam invenias ex iis quas nondum inſpexiſſe me, fateor, & in his Baſileenſem cum brevioribus Pictorii commentariis, Lugdunenſem a Molinio, Pariſienſem a Pithœo, Lipſienſem ab Rivino, Lugduno-batavam ab Lindenio (minus enim nobiles, etſi novi, imo aliquas etiam vidi,

hic

k Nat. Hiſt. lib. 28. c. 19.

hic tamen memorandas peculiariter, non putavi) aut alio præterea aliquo quem ignorem, Docto ejuſmodi Viro accuratam, quæ; etſi tempus quo pleræque earum habitæ ſunt, & Conſtantini de Moliniana ipſa judicium id facile ſperare non ſinat; ad illam tamen quam quærimus, & optamus, perfectionem propius accedat; niſi, inquam, talem ex reliquis invenias; neceſſe nimirum eſt, ut ex ſingulis aliqua, ex nulla omnia petendo, iſta quæ polles, tum ſolertia, tum diligentia non mediocrem operam ponas in Sereni Vita, Elogiis, Fragmentis, ac Poëmate, itemque in Notulis quæ aut ſelectas variantes ſcripturas, aut neceſſarias interpretationes exhibeant, apparandis. Et Vitam quidem, Elogia, ac Fragmenta ex Keuchenii potiſſimum Prolegomenis, Notulas autem aliquas ex Cæſario, multo plures ex Humelbergio, & Keuchenio, non paucas tamen ex ipſo etiam Conſtantino ſumere poteris, a quo & variantes lectiones pleraſque mutuaberis: hujuſque brevitatem tibi ad imitandum propones. Cujus quidem librum quem Almeloveenius [l] *ait eſſe* rariſſimum, *& propterea fortaſſe in Prolegomenis omiſit Keuchenius, niſi in veſtra iſta lectiſſima Bibliotheca habeatis, ex mea ſumes. Daboque inſuper, ſi volueris, pleraſque variantes Sereni lectiones, a me inter legendum, ex ipſo Conſtantini, & cæteris quæ vidiſſe me, dixi, exemplaribus collectas. Hæ tibi in ipſo Poëmate deſcribendo, & notulis addendis non erunt inutiles; ſed longe erit utilius ſingulos ex quibus collegi, libros inſpicere.*

Quod ſi præterea ex me quæras, de certis quibuſdam Sereni locis ipſe quid ſentiam; illud primum admonebo quod & ex parte intelligitur ex iis quæ ſupra ſcripta ſunt, & Keuchenius [m] *his verbis*

l in Præfat. ad C.Celſum. *m* in Prolegom. ad Samonicum.

bis teſtatus eſt : Quædam ejus capitula in membranis aliter comparent, ac editionibus; quædam ipſo lemmate corrupta ſunt, ut paſſim docuimus. Verſus interdum omiſſi, vel amiſſi, ut ex aliis manuſcriptis apparet, quibus olim excutiendis Pithœus, Barthius, cæterique doctiſſimi correctores præfuere. Voces etiam & ſyllabæ contra veterum auctoritatem contractæ, vel productæ. *Quinetiam paulo poſt ſubjicit, ſe* colligere, ex arbitrio deſcribentium librarionum Autorem hunc corruptum, aut emendatum fuiſſe; quod & primam anſam dedit tot innumerorum errorum & incredibilium lectionum. *Huc adde quæ ſimilia memorat Doctiſſimus Fabricius* n: *In Sereni Carmine*, quoniam pluries olim deſcriptum eſt & interpolatum, incredibilem lectionum varietatem offerunt MSti Codices, teſte Rittershuſio ad Oppianum, & Barthio XXVI. 27. Adverſar. *Equidem pertinaciter non contenderim, Samonicum, quamvis Eruditiſſimum Virum, aliquo in loco aut memoria labi, aut pati aliud humani potuiſſe, præſertim ſi ipſe idem fuit qui in Fragmento de piſce accipenſere quod nobis eſt a Macrobio* o *ſervatum, uſque adeo prolapſus eſt, ut minorem Plinium cum majore apertiſſime confuderit, quod Joſ. Scaliger* p *primus, quod ſciam, notavit. At labi tamen in parvo hoc Poëmate ſæpe adeo, ac graviter potuiſſe ut ita hoc ſcripſerit, quemadmodum nobis imperitiſſimi librarii ſcriptum dedere, quis credat? Cum igitur peſſime ab his eſſe habitum, conſtet; experiri nos decet aliquanto etiam liberius quam in Celſo, aut alio qui ad nos minus depravatus pervenerit, faceremus, an forte illi adjumenti ali-*

n Biblioth. Lat. l. 3. c. 5. *o* Saturnal. l. 2. c. 12. *p* Animadverſion. in Chronologica Euſebii ad MMCXXV.

quid afferre poſſimus. Et ſane Franciſcum quoque Aſulanum, atque adeo ipſum, ut credibile eſt, Egnatium nonnullos omiſiſſe verſus, plures autem alios alium in locum tranſtuliſſe, ſupra vidimus. Ego vero qui & Egnatium, & me novi, etſi nunquam tantum mihi ſumerem, id ut facerem; tamen ea in re quid ſuſpicer communicare tecum non dubitabo. Et primum duos illos verſus qui in cap. de lumbricis primo, tum & paulo infra in cap. de veſica, &c. habentur:

Ergo cinis cornu cervini proderit hauſtus,
Vel nepetæ tritum ex vino, vel lacte capellæ,

alterutrum in locum eſſe ſuſpicor ab oſcitantibus librariis intruſos; neque enim ſolet Samonicus cum idem rurſus proponit remedium, iiſdem verbis, multoque minus iiſdem verſibus, ſed longe aliis proponere, cujus rei nonnulla exempla ſupra ſunt a nobis forte producta, cum de Humelbergii, Conſtantini, & Keuchenii Editionibus ſcriberemus. Hi autem duo verſus primo certe in loco egregie ſunt poſiti propterea quia quæcunque in ipſis laudantur, ſolida quidem ad pellendos, necandoſve lumbricos ex Scribonii [q], Plinii [r], & Dioſcoridis [ſ] auctoritate; fluida vero admixta, alterum ad necandos, alterum ad alliciendos ad necantia, lumbricos ex plerorumque Medicorum conſuetudine (quorum de opinionibus, & auctoritatibus in hac Epiſtola non judico) in uſum trahuntur. Veri ergo ſimile eſt, in alterum potius locum fuiſſe intruſos, idque eo credibilius eſt quod cum in priore conſtanter, ad eundemque modum a cunctis quos vidimus, libris exhibeantur; in altero ſane aliter a Cæſario, aliter ab Aſulano proponuntur ſic tamen ut appareat magis emendandi conatus, quam emendatio; nam

q Compoſit. Med. Comp. 141. r Nat. Hiſt. lib. 28. c. 14. ſ De Mat. Med. l. 3. c. 36.

verba pleraque , & in his illud quod præcipue iſtu convenire non videtur , retinent , hoc eſt nepetæ . *Animadvertendum enim eſt , ſermonem iſtic haberi de urinæ profluvio , & incontinentia curandis :*

> Quondam etiam nimio præceps urina fluento
> Irrigat exuvias , obſcœnoque inficit hymbri ;

Num igitur credibile eſt , continuo verſus conſequi in quibus nepeta proponatur , herba videlicet urinam ciens , ut ab ipſo Dioſcoride t , *quem Plinius Valerianus* u , *aliique Rei Medicæ Auctores ſequuntur , olim ſcriptum eſt ; an potius , iis ſublatis , hunc continuo ſequi oportere :*

> Tum leporis cerebrum ex vino potare decebit ;

certe cum de nepeta nihil ejuſmodi ex priſcis Auctoribus produci , meminerim ; hoc apud Plinium x *legi poteſt :* urinæ incontinentiam cohibet - cerebrum leporis in vino .

At verſus aliquot auferre , fortaſſe aliquibus videatur audacius ; num ergo & transferre ? Quod ſi hoc etiam videtur ; ipſi igitur nobis ediſſerant , cur in cap. de phreneſi , & capite purgando , *illum verſum :*

> Ceritum ſæpe horrendi medicantur odores ,

hic protinus ſubſequatur :

> Atque ideo ſanos etiam curarier eſt par ;

quid enim ſanis cum Ceritis ? de quibus Nonius Marcellus y : Ceriti, & larvati male ſani . *Hæc minime cohærere , ſenſerunt qui pro* ſanos *reponendum eſſe* inſanos , *cenſuere ; ſed ab his tamen erat animadvertendum , neminem dubitare quin curandi ſint inſani , neque adeo Samonicum ineptum eſſe potuiſſe , ut id ſibi probandum eſſe , exiſtimaret : præterea ſi inſanos* etiam *curandos legamus , haud*

obſcu-

t Ibid. *u* De Re Med. l.4. c. 22. *x* Nat. Hiſt. l.28. c.15. *y* De Propriet. Serm.

obſcure conſequi id ipſum quod vitare voluerunt; hoc eſt ſanos quoque eſſe curandos. Hæc cum ita ſint, illud ego attendendum cenſeo, caput hoc, ut inſcriptio etiam oſtendit, in duas diviſum eſſe partes, quarum prima inſanos curare, altera caput purgare, ſive ſanos ab inſania defendere, hoc eſt, ut nunc vulgo loquuntur Medici, præſervare docet; itaque illum de Ceritis verſum ad primam partem, alterum in quo ſanos *ſecundum magis communem lectionem retinendum puto, ad alteram partem exiſtimo pertinere, ſic tamen ut duo verſus qui caput hoc claudunt, inter utrumque collocentur, ut legamus videlicet:*

Ceritum ſæpe horrendi medicantur odores.
Non ſemper præſens dolor eſt ſanabilis: ergo
Cura magis prodeſt venturis obvia morbis;
Atque ideo ſanos etiam curarier eſt par.
Purgatur cerebrum manſa radice pyrethri,
&c.

Vides ut omnia nunc cohæreant, ut nihil incongruum, abſurdumve legatur. Sunt & alia in aliis capitibus, & nominatim in eo quod inſcriptum eſt: de profluvio cujuſque ſanguinis, *quæ in meliorem, ut puto, ordinem digeri poſtulant; ſed quoniam poſtulant, non flagitant; idcirco iis miſſis, id unum monebo, plura eſſe capita quæ a ſuis ſedibus avulſa alio temere eſſe translata videantur, & præſertim duo illa, inter ſe colligata, quorum primum inſcribitur:* Ægris ſomno aſciſcendo, *alterum:* Lethargiæ expellendæ; *quæ videlicet, nullo interjecto, ſubjici oportuiſſe poſtremo eorum capitum in quibus de Febribus actum eſt, ideſt capiti de* hemitritæo, *ipſum primi initium indicare videtur:*

Non ſolum miſeros teterrima febris adurit,
Sed ſuper, optato pergit viduare ſopore.

Et de transferendis verſibus ſatis.

Nunc duo vel tres ex his qui depravati ſunt, locis quomodo legendi ſint, conjiciamus. In cap. de conceptione, & partu *locus eſt qui ut vitiatus ſit, alia apud alios, neque ulla tamen ſatis aut perſpicua, aut recta ſcriptura oſtendet omnibus qui ſingulos conſuluerint. Eum ita edidit Humelbergius:*

Ut menſes olim minus octo moratus in alvo
Irrumpat thalamos & nexus ſolvat inertes,
Pulegio admixto venit embryo nectus aceto.

Hunc autem locum ex Humelbergio potiſſimum deſcripſi quod poſtremum verſum, ita apud reliquos non proſtantem, cum in ſuo veteri exemplari legi, doceat Keuchenius, & in ora a Gryphio, & Tornæſio adnotatum ſciam, & de promovendo ac faciliori reddendo fœtus exitu, qua de re in ſuperioribus, & conſequentibus verſibus ſermo eſt, diſerte agere, videam; non ita facile rejiciendum eſſe, arbitror. Sed ut hunc verſum ab Humelbergio accipiendum, ita priores duos ex aliorum librorum auctoritate aliqua ex parte mutandos cenſeo; alioqui enim quæ tandem eſſet iſta ſententia: Ut veniat, venit? Cum ergo Cæſarii, ac Tornæſii libri in primo habeant: At qui olim menſes, *& ad hanc proxime accedentem ſcripturam ſequantur Conſtantinus, Stephanus, Keuchenius, qui videlicet habent:* Aut qui olim menſes; *ſecundum autem verſum & hi omnes, & ipſe quoque Aſulanus ita ſcriptum exhibeant:*

Irrumpit thalamos, & nexus ſolvit inertes;

cum hæc, inquam, ita ſint; cur non conjiciamus, totum iſtum locum ad hunc fere modum poſſe reſtitui:

At qui olim menſes minus octo moratus in alvo,
Dirupit thalamos, & nexus ſolvit inertes,
Pulegio admixto venit embryo nectus aceto.

Sic

Sic rationem ſuperioribus propoſitam verſibus qua vivi fœtus partus juvetur, conſequitur ratio qua & mortui: hæcque de veterum Auctorum ſcriptis, & nominatim Plinii, quem Samonicus, ut ſæpius diximus, ſectari ſolet, deprompta; Plinius[z] *enim hæc de pulegio tradiderat:* ex melle & aceto, - defunctos partus ejicit. *Tota autem ſententia hæc eſt: eo medicamine expelli fœtum qui ante juſtum tempus dirupit quidem ſua clauſtra, & ligamina, membranas videlicet circumjectas, harumque per placentam cum utero nexum, quod hæc omnia inertia, hoc eſt minus valida forent; ipſe tamen ab invalida matre cum paulo poſt pelli non potuerit, ſic intra uterum mori coactus eſt. Quod ſicui forte minus placeat* Irrumpit *in* Dirupit *mutare; ad eundem tamen modum explicare ſententiam poterit, ſi quidem* irrumpo *proprie ſignificet* penitus frango, *ut ab nonnullis Doctiſſimis Viris traditum eſt qui in hanc rem Lactantii*[a] *verba protulerunt:* ſummum igitur inter ſe hominum vinculum eſt humanitas: quod qui irruperit, nefarius & parricida exiſtimandus eſt. *Sed cum ego non modo in meo Lactantii exemplari quod quidem ex vetuſtis illis eſt quorum editionem Romæ procuravit Epiſcopus Alerienſis*[b], *verum & in duobus aliis quorum alterum ibidem ſexennio, alterum Venetiis biennio ante meum illud editum fuerat, non* irruperit *eo in loco legerim, ſed* diſruperit; *idcirco minus veritus ſum conjicere,* Irrumpit *(cujus verbi alioqui ambiguam apud Serenum ſcripturam libri illi veteres oſtendunt ex quibus Conſtantinus, & Stephanus in ora adnotarunt,* Erumpit*) aut in* Dirupit, *aut ſiquis forte ita malit, in* Perrumpit *eſſe mutandum: quanquam & iſtud ipſum* Erumpit *reti-*

h 4 *neri*

z Nat. Hiſt. l. 20. c. 14. *a* De Divin. Inſtit. l. 6. c. 10. *b* A. 1474.

veri fortaſſe poteſt propter illud M. Catonis [c] *de Braſſica :* Eadem tumida concoquit , eadem erumpit . *In poſtremo etiam Sereni capite quod eſt de* hæmorrhoidibus , *cum ad eundem omnes modum priores duos verſus conſtanter proponant :*

Excruciant turpes anum ſi forte papillæ ,
Agreſtis radix prodeſt ſuper addita porri ;

in tertio vehementer diſcrepant ; nam Cæſarius ſic habet :

Ni violet , ſanat juglandis fragmine clauſa .

At vero Stephanus , & Conſtantinus ad oram ſcribunt :

Ni violent , ſanant juglandis fragmina clauſas ;

imo Conſtantinus ſic , inquit , lege . *Contra Keuchenius hanc quidem etiam profert ſcripturam ; ſed & illud continuo ſubjicit :* Nihil mutandum . *Aſulanus vero , & Humelbergius etſi inter ſe , & multo magis ab his omnibus diſſidentem ſcripturam olim dederant , ita mihi quidem ad veram acceſſiſſe videntur , ut ex utroque aliquid ſumendo , omnino fortaſſe reſtituere hunc locum poſſimus . Igitur ita ſcripſit Humelbergius :*

Ne violet ſanum , juglandis fragmine clauſa ;

ut melior quam ex ſuperioribus , ſententia exiſtat , ſcilicet agreſtis porri radicem adverſus cæcas hæmorrhoides , quas turpes papillas vocat Serenus , aperiendo , prodeſſe , ſi apponatur , excepta tamen dimidiato juglandis nucis putamine , eoque cohibita ne proximas temere rodat partes , ſive , ut noſtri loquuntur , excoriet ; ad quod videlicet exemplum alii etiam Medici , & in his Sennertus [d] , *monent :* cauſtica , glandium calice , vel alia capitula , ne vicinæ partes ſimul adurantur ,

hæ-

[c] De Re Ruſt. c.157. [d] Medic. Pract. l.3. Part. 2. Sect. 2. c. 13.

hæmorrhoidibus apponi debere. *Neque aliam fere quam Humelbergius, ſententiam Aſulanus ipſe propoſuerat, niſi perperam diſtinguendo verba, ſic obſcuraſſet:*

Ne violet, ſana, in juglandis fragmine clauſum.

Utroque igitur inſpecto, ita hunc verſum reſcribendum eſſe, conjicio:

Ne violet ſana, in juglandis fragmine clauſa;

ſic enim ab illo ſanat, *aut* ſanant, *quod cæterorum libri habent, minus quam Humelbergius, recedemus, & viciſſim ab illo* clauſa, *vel* clauſas, *minus quam Aſulanus. Et fuit quidem aliquando cum quærerem, an iſtud* clauſum, *quod habet Aſulanus, jungendum forte eſſet cum eo quod continuo ſequitur:*

Sal niveum ſumes, --

eaque tota quam expoſui, de radice agreſtis porri ſententia accipienda potius eſſet de ſale hoc candido, quod Bethicum, *ut Serenus ſubjicit, appellabant. Sed cum de iſto ſale Bethico, ſive Baetico (nam ſecundum Turnebi* [e] *judicium, & obſervationem idem eſt) cum, inquam, de iſto ſale Bætico inquirerem; vix hæc apud Plinium* [f] *reperiebam:* Ad medicinæ uſus, antiqui Tarentinum (*ſalem*) maxime laudabant: ab hoc quemcunque e marinis, ex eo genere ſpumeum præcipue: jumentorum vero & boum oculis, Tragaſæum, & Bæticum. *Nam quod Humelbergius ad hunc ipſum ſalem pertinere, tradidit, quæ apud Plinium* [g] *de illo extant, qui* glebis pene tranſlucentibus *cæditur, videlicet ei* jampridem palmam a pleriſque Medicis inter omnia ſalis genera perhiberi; *nempe animadvertiſſe non videtur,*

[e] Adverſar. lib. 22. cap. 24. [f] Natur. Hiſt. l. 31. c. 7. [g] Ibid.

tur, *ipſum vero* in Hiſpania citeriore Egelaſtæ cæſum *fuiſſe*, *ideoque eſſe Bæticum*, *hoc eſt qui ex ulteriore Hiſpania peteretur*, *non potuiſſe*. *Cum igitur in Bætico ſale exulcerandi facultatem non modo celebrari*, *ſed ne attingi quidem apud Auctores invenirem*; *contra autem*, *agreſte porrum ea vi pollere*, *& notum ſit*, *& Galenus ipſe* h *tradiderit*; adeo *enim*, *inquit*, eſt calidum, ut illitum cataplaſmatis modo, exulceret; *quin Serenus id potius monitum de radice ejuſdem porri adſcripſiſſet*, *vix amplius dubitavi*. *Denique etſi minus libri variant in his verſibus duobus ex cap. de* infantibus dentientibus:

Aut teneris cerebrum gingivis illine porci.
Aut leporis niveum bibitur cum lacte caprino;

ſic enim a Cæſario, *Humelbergio*, *Conſtantino*, *Stephano*, *Tornæſio*, *Keuchenio conſtanter ſcribuntur*; *tamen*, *niſi ego vehementer fallor*, *minus eſt inelegans quod ſcripſerat Aſulanus*:

Aut leporis niveo bibitur cum lacte caprino;

quid enim? an porci de quo in priore verſu dicitur, *album non eſt cerebrum? Si tamen quæras*, *an cenſeam*, *lac caprinum vocari* niveum *a Samonico potuiſſe*, *& revera hoc in loco fuiſſe vocatum*; *vocari quidem potuiſſe*, *inficias non ibo*; *hic autem revera vocatum eſſe*, *haud ita facile affirmabo*. *Cum enim tertio ante hos verſu humanos dentes niveos dixerit*, *caprinum etiam lac niveum dicere potuiſſe*, *neque tamen fortaſſis*; *ne ſummam verborum inopiam in re minime neceſſaria oſtenderet*; *dixiſſe*, *contendam*. *Quod ſi* cerebrum, *quod aliter dicere non licebat*, *potius iteraſſet*, *ſcripſiſſetque*: Aut leporis cerebrum; *id ſane multo*

æquius

h De Simplic. Medic. Facult. I. 6. ad vocem *Ampelopraſon*.

æquius videtur ferri potuiſſe. Proxima etiam illa vox bibitur *ejuſmodi eſt, ut de ipſa dubitare poſſimus. Haud equidem ignoro, Dioſcoridem* i, *& hunc ſecutum Galenum* k *tradidiſſe, leporinum cerebrum* affrictu, aut cibo facilem infantibus dentitionem præſtare: *quorum utrumque poſtea etiam ab Oribaſio* l, *poſtremum vero tantum ab Aëtio* m *memoratum eſt. Plinius* n *tamen, quem ſæpius noſter ſolet Poëta deſcribere, & quem revera hic deſcripſiſſe videntur indicare cum laudati ab utroque* dentes qui equis primum cadunt, adalligati, *tum vero maxime conjuncta, lactis caprini mentio; nihil aliud, quod ſciam, de illius cerebri uſu ad dentitionem adjuvandam docuit, niſi* lacte caprino, aut cerebro leporum perunctas gingivas, faciles dentitiones facere: *quem ita Plinius Valerianus* o *ſecutus eſt, ut ad dentitionem dixerit,* lacte caprino, & leporis cerebro gingivas perfricari. *Sed nec Sextus ipſe Platonicus* p, *quem fuiſſe, putant, Chæronenſem illum M. Antonini doctorem, nec Paulus* q, *nec Actuarius* r, *neque, ut plures alios ſciens prætercam, noſtris ipſis temporibus Ettmüllerus* ſ *aliter in pueris dentientibus leporini cerebri uſum laudarunt, quam ut ipſum gingivis illineretur, atque adeo hic poſtremus vel ſic adhibiti nimiam vehementiam timuit, & propterea quando, & quomodo illinendum ſit, docuit. Verum utcunque hoc eſt; ob illum certe Plinii locum ſæpius ſuſpicatus ſum, non* bibi-

i De Mat. Med. lib. 2. c. 18. *k* De Simpl. Med. Fac. lib. 11. ad voc. *Cerebrum leporis*. *l* De loc. aff. cur. l. 4. cap. 63. *m* Tetrab. 1. Serm. 4. c. 9. *n* Nat. Hiſt. l. 28. c. 19. *o* De Re Med. l. 1. c. 42. *p* De Medic. ex Animal. c. 2. *q* De Re Med. l. 1. c. 9. *r* Medic. l. 6. c. 7. *ſ* In Schroder. de Animal. Claſſ. 1. & de Morb. Infant. Artic. 18.

bibitur, *ſed* linitur, *aut* linito *a Samonico ſcriptum eſſe. Sed quoniam neque ſine veterum exemplarium auctoritate meæ mihi placent conjecturæ, & ſi tibi forte pro eo quo me proſequeris, ſtudio placerent; ſatis tamen multa ſcripſiſſe, imo omnes juſtæ Epiſtolæ terminos jam diu mihi prætergreſſus eſſe videor; plures alios qui depravati ſunt, locos omittam, & verbis Adriani Turnebi* [t], *Viri de antiquis Scriptoribus, & nominatim de noſtro Samonico egregie meriti, finem denique ſcribendi faciam:* Nos Medicum male habitum his vel fomentis lenire, vel medicamentis ſanare conabamur: ſunt & in eo multa alia ulcera, quibus vel Pæon, vel Chiron manum admoveat; majorem enim opem, quam noſtram, deſiderant. Interim quædam a nobis in eo reduvia curata erit, ſi modo curata dici poſſit; nam ne id quidem affirmare auſim. *Vale.*

Patavii Nonis Januariis MDCCXXI.

[t] Adverſar. l. 17. c. 18.

Pag. iv, 16. librias *lege* libris 17. *quinque d* -- *quinque ad* xvii, 14. *Licinorum* -- *Liciniorum* lxv, 3. noverim -- noverint